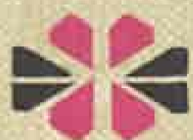

LETONSKE BAJKE

BISERI
18

LETONSKE NARODNE BAJKE

Prevela s ruskog:
Milena Maglić Jovanović
Ilustracije:
Moma K. Marković
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1962

VOLŠEBNE BAJKE

KONj-POMOĆNIK

Imao jedan kralj tri sina, pa dvojica bili pametni i razboriti, a treći budala. Imao kralj i jednu livadu s koje je svake noći nestajala po kamara sena. Vidi kralj da nema kud, pa zapovedi sinovima da čuvaju livadu. Prve noći pošao najstariji na stražu sin, ali ga oko ponoći spopade san, zadrema on, a pred zoru se probudi i vide da nema jedne kamare. Iduće noći pošao na stražu drugi sin, ali i njega spopade san, te i on otkri izjutra da nema jedne kamare.

Kad nasta treće veče, najmlađi sin zatraži da njega pošalju da čuva seno. Kralj se nećkao, mislio šta bi budala mogao da učini kad pametni sinovi nisu sačuvali seno, ali se najposle predomisli i odluči da okuša sreću i s najmlađim sinom.

Pošao budala, ali i njega polako poče da spopada san. Negde oko ponoći oči mu se same od sebe zatvarahu te on stade da razmišlja: „Bogme, ovako ne ide. Nego, da se ja podvučem pod kamaru, raširim ruke i noge tako da vire ispod nje, pa mogu da spavam do mile volje... Ako neko naiđe da krade seno, mora me zakačiti, bilo za ruku ili za nogu, a utom ću se i probuditi!"

I odista: samo što je zaspao, kad eto ti lopova — bele kobile sa dva ždrebeta. Navalili oni na seno, pa nisu ni primetili da su stali budali na prst. Budala se probudi, zgrabi kobilu za povodac i skoči na nju. Kobila pojuri kao vihor, a budala ne beri brigu: drži je čvrsto i ne pušta ni za dlaku. Najposle se kobila zamori, pa će mu reći: „Ti si me pobedio, sada pripadam tebi. Mene ćeš dati najstarijem bratu, starije ždrebe — srednjem, a sebi zadrži mlađe ždrebe i ovu uzdu. Kada se budeš našao u kakvoj nevolji, samo zazveckaj uzdom i poželi nešto odmah će ti se želja ispuniti. A ako ti kadgod padne na

um da malo projašeš, samo zvecni uzdom i pozovi:, Ždrebe moje, amo dođi!‘ — moje mlađe ždrebe će se smesta pojaviti u krasnoj opremi."

Zahvalio budala kobili, pa bez oklevanja odjezdio kući, dao kobilu najstarijem bratu, starije ždrebe srednjem, a sebi zadržao mlađe ždrebe i uzdu. Međutim, braća sutradan odvedoše konje na tržnicu i prodadoše ih, a budala odvede svoje ždrebe u štalu i stade da ga timari i neguje.

Nedaleko od kraljevog dvorca živela jedna veštica. Došepala ona jednog dana pred kraljicu, pa će joj reći: „Čuj, šta ti velim! Ako do sutra izjutra ne pogubiš onu tvoju budalu, on će ti doći glave. Zapamti moje reči! Nego, evo ti ovo zelje, naspi ga budali u hranu i biće sve u redu.“

Promislila kraljica, pa zaključila da veštica to bolje zna, i kad je zelje bilo skuvano, pozva ona budalu za sto. A budala najpre svratio u štalu da nahrani ždrebe. Stoji ono, glavu okrenulo, neće ni da pogleda u hranu.

— Šta ti je, malo moje ždrebence, zašto si se tako sneveselilo? — upita ga budala.

— Nije to zbog mene! — odvrati mu ždrebe. — Čuj, šta ću ti reći: tvoja mati hoće da te pogubi nekakvim otrovnim zeljem. Zato, kad sedneš za sto, daj hranu onom mačoru što vam sedi u sobi.

Budala tako i učini, dade hranu mačoru, i ovaj uskoro otegnu papke. Izbaci budala mačora kroz prozor, a materi reče da je pojeo hranu. Upita ga mati da li mu se jelo svidelo, pa čeka kad će joj sin umreti, a budala joj odvrati: „Kako da nije!“ — pa i ne pomišlja da umre.

Samo što je sutradan svanulo, eto ti veštice pred kraljicu:

— Gde ćete sahraniti budalu? — upita ona.

— Baš si ti neka budala! — razljuti se kraljica. — Još nije ni umro, a ti već misliš na sahranu!

Na to je veštica ponovo stade zastrašivati:

— Ako ne dođeš glave budali na vreme, on će tebe ubiti. Dakle, skuvaj mu poveće parče mesa pripravljeno sa ovim zeljem, pa će sve biti u redu!

Poverovala kraljica, stavila lonac na vatru, pa stala da kuva sinu otrovno jelo. Samo što obed bi gotov, pozva ona budalu za sto. A on, po običaju, najpre pođe u štalu da obiđe ždrebe. Vide budala da je ždrebe opet tužno:

— Šta ti je, malo moje ždrebence, opet nešto nije u redu?

— Evo šta je: mati ti je skuvala za obed otrovno meso, nemoj ga jesti! Zato, kad sedneš za sto, stavi krajičak stolnjaka u činiju, pa ćeš i sam videti.

Budala tako i učini, a stolnjak, dok bi dlanom o dlan, izgore u nekakvom modrom plamenu zajedno s mesom. Mati ga zapita da li mu se jelo svidelo, pa čeka kad će joj sin izdahnuti, a ovaj i ne pomišlja da umre.

Samo što je sutradan svanulo, eto ti veštice pred kraljicu:

— No, je li sve u redu?

— Jok vala — odvrati kraljica — ma šta mu ti spremila, on čio i zdrav hoda!

— Čekaj onda! Znam šta je posredi: svemu je krivo ono ždrebe, njega valja najpre utamaniti. Nego, zapovedi budali da zakolje ždrebe i da izvadi njegovo srce.

brigu: drži je čvrsto i ne pušta ni za dlaku. Najposle se kobila zamori, pa će mu reći: „Ti si me pobedio, sada pripadam tebi. Mene ćeš dati najstarijem bratu, starije ždrebe — srednjem, a sebi zadrži mlađe ždrebe i ovu uzdu. Kada se budeš našao u kakvoj nevolji, samo zazveckaj uzdom i poželi nešto odmah će ti se želja ispuniti. A ako ti kadgod padne na um da malo projašet, samo zvecni uzdom i pozovi:, Ždrebe moje, amododi!‘ — moje mlađe ždrebe će se smesta pojaviti u krasnoj opremi."

Zahvalio budala kobili, pa bez oklevanja odjezdio kući, dao kobilu najstarijem bratu, starije ždrebe— srednjem, a sebi zadržao mlađe ždrebe i uzdu. Međutim, braća sutradan odvedoše konje na tržnicu i prodadoše ih, a budala odvede svoje ždrebe u štalu i stade da ga timari i neguje.

Nedaleko od kraljevog dvorca živela jedna veštica. Došepala ona jednog dana pred kraljicu, pa će joj reći: „Čuj, šta ti velim! Ako do sutra izjutra ne pogubiš onu tvoju budalu, on će ti doći glave.

Zapamti moje reči! Nego, evo ti ovo zelje, naspi ga budali u hranu i biće sve u redu.“

Promislila kraljica, pa zaključila da veštica to bolje zna, i kad je zelje bilo skuvano, pozva ona budalu za sto. A budala najpre svratio u štalu da nahrani ždrebe. Stoji ono, glavu okrenulo, neće ni da pogleda u hranu.

— Šta ti je, malo moje ždrebence, zašto si se tako sneveselilo? — upita ga budala.

— Nije to zbog mene! — odvrati mu ždrebe. — Čuj, šta ću ti reći: tvoja mati hoće da te pogubi nekakvim otrovnim zeljem. Zato, kad sedneš za sto, daj hranu onom mačoru što vam sedi u sobi.

Budala tako i učini, dade hranu mačoru, i ovaj uskoro otegnu papke. Izbaci budala mačora kroz prozor, a materi reče da je pojeo hranu. Upita ga mati da li mu se jelo svidelo, pa čeka kad će joj sin umreti, a budala joj odvrati: „Kako da nije!“ — pa i ne pomišlja da umre.

Samo što je sutradan svanulo, eto ti veštice pred kraljicu:

— Gde ćete sahraniti budalu? — upita ona.

— Baš si ti neka budala! — razljuti se kraljica. — Još nije ni umro, a ti već misliš na sahranu!

Na to je veštica ponovo stade zastrašivati:

— Ako ne dođeš glave budali na vreme, on će tebe ubiti. Dakle, skuvaj mu poveće parče mesa pripravljeno sa ovim zeljem, pa će sve biti u redu!

Poverovala kraljica, stavila lonac na vatru, pa stala da kuva sinu otrovno jelo. Samo što obed bi gotov, pozva ona budalu za sto. A on, po običaju, najpre pođe u štalu da obiđe ždrebe. Vide budala da je ždrebe opet tužno:

— Šta ti je, malo moje ždrebence, opet nešto nije u redu?

— Evo šta je: mati ti je skuvala za obed otrovno meso, nemoj ga jesti! Zato, kad sedneš za sto, stavi krajičak stolnjaka u činiju, pa ćeš i sam videti.

Budala tako i učini, a stolnjak, dok bi dlanom o dlan, izgore u nekakvom modrom plamenu zajedno s mesom. Mati ga zapita da li

mu se jelo svidelo, pa čeka kad će jo j sin izdahnuti, a ovaj i ne pomišlja da umre.

Samo što je sutradan svanulo, eto ti veštice pred kraljicu:

— No, je li sve u redu?

— Jok vala — odvrati kraljica — ma šta mu ti spremila, on čio i zdrav hoda!

— Čekaj onda! Znam šta je posredi: svemu je krivo ono ždrebe, njega valja najpre utamaniti. Nego, zapovedi budali da zakolje ždrebe i da izvadi njegovo srce.

Kraljica ponovo posluša vešticu, pozva budalu i zapovedi mu da bez oklevanja zakolje ždrebe i donese joj njegovo srce.

Budala ne reče ni da ni ne, nego smesta otrča u štalu da se posavetuje šta mu valja činiti. A ždrebe će mu reći:

— Čuj šta ću ti kazati: zamoli najlepše kralja da ti poslednji put dozvoli da malo pojašeš na meni po dvorištu. Reci mu da si me timario i negovao, hranio i pazio, ali nisi još imao prilike da me pojašeš. On ti neće odbiti, a onda me zauzdaj onom uzdom koju ti je mati moja dala, i obiđi oko dvorišta tri puta.

Pošao budala ocu i izmolio dozvolu. Zauzdao ždrebe, obišao dva kruga, a svi su ga začuđeno gledali. Pošao on i treći krug, a ždrebe polete u nebo, pa kao kakav leptirnjak odjezdi u tuđinu s budalom na leđima. Prođe ceo jedan dan dok se ždrebe sa svojim jahačem ne spusti na zemlju u drugoj kraljevini, a onda će reći budali:

— Sada skini s mene uzdu, zvecni njome i poželi krznenu bundu od jednog komada, ali s dlakom spolja. Onda stavi uzdu pod bundu, pa pođi u prestonicu, ali nikom ništa nemoj govoriti! Ako te bilo ko počne da ispituje, reci prosto: „Ne znam!"

Ušao budala u grad, a neobična bunda odmah pala u oči prolaznicima. Okružili ga oni sa svih strana, raspituju se ko je, odakle je i kuda se zaputio.

— Ne znam! Ne znam! — odgovara budala na sva pitanja.

— Ne znaš? E, baš si ti neki čudan čovek! Nego, zašto bismo gubili vreme s njim — treba ga odvesti kralju, pa neka se on snađe!

Doveli budalu kralju, a on jednako ponavlja: „Ne znam! Ne znam!"

Odmahnu kralj rukom, pa otpravi budalu vrtlaru, ne bi li bar kod njega trudom svojim zaradio hleb.

A vrtlar zapovedi budali da počisti vrt. Sede budala u dno vrta, zazvecka uzdom, pa će zapovediti: „Neka vrt bude čist!“

Dok bi dlanom o dlan, drveće polete s korenjem iz zemlje i stade leteti vazduhom; uskoro u vrtu nije bilo ni travke, sama ledina. Dotrčao vrtlar, hvata se za glavu, pa će reći budali:

— Odmah da si otišao kralju i ispričao mu kakvu si glupost počinio! Jesi li ti lud?

Zapovedi kralj da se budali odmeri pet batina, pa ga posla vodonoši. Ovaj mu zapovedi da ponese vodu u kuću. Dođe budala na jezero, zazvecka uzdom i veli: „Daj mi velike čabrove, da u svaku stane po četrdeset vedara, i daj mi snage da ih donesem do kuće!"

Dok bi dlanom o dlan, na budalinim ramenima se pojaviše obramice sa velikim vedrima. Ponese on vodu, pa je stade prolivati kroz odžak, tako da je za tili čas cela kuća bila puna vode do odžaka. Dotrča vodonoša, hvata se za glavu, pa će kazati budali:

— Odmah da si otišao kralju i ispričao mu kakvu si glupost počinio! Jesi li ti lud?

Zapovedi kralj da se budali odmeri deset batina, ka ga posla drvoseči. Zapovedi mu drvoseča da nacepa drva za ceo grad i da ih prevuče. Dođe budala u šumu, zazvecka uzdom i veli: „Da; mi uže kojim ću moći da vežem sto hvati šume i snage da drvo dovučem u grad!"

Dok bi dlanom o dlan, uže se pojavi; veza budala drvo užetom, pa stade da ga vuče za sobom. Ljudi ga sreću pa ne mogu čudu da se načude: ide čovek, a za njime čitava šuma od drveća!

Ču to kralj, pa pođe budali u susret:

— Jesi li poludeo! Dvorac ćeš mi porušiti! ostavi uže i beži odavde, zapovediću da ti se odmeri petnaest batina!

A dogodilo se da su tog dana sve tri princeze birale sebi ženike: najstarija i srednja izabraše kraljeviće, a najmlađa nikako da se odluči za koga će se udati. Kralj, međutim, neće ni da čuje za oklevanje i premišljanje, zapoveda joj da se što pre izjasni za koga

će poći. Princeza se našla na velikoj muci, sve nešto premišlja i razmišlja, ali da se odluči ne može.

— Živa muka s tobom! — razljuti se kralj. — Kad ne umeš da se odlučiš, uzmi bar onu budalu: muža moraš imati po svaku cenu, to je moja želja!

— Dobro, udaću se za budalu! — pristade najmlađa princeza.

„Nema se kud, rečeno je svetinja!“ — pomisli kralj, pa zapovedi da se njegova najmlađa kći i budala venčaju.

Prošlo neko vreme, a budala i najmlađa princeza žive u većoj slozi i ljubavi nego dve starije kraljeve kćeri sa svojim muževima. Niko nije hteo u to da veruje, ali to beše živa istina.

Ali dođe crni petak i ovoj slozi i ljubavi: odnekud se na planini pokraj grada pojavi nekakav nečastivi, pa zapovedi kralju da mu svake godine pošalje po jednu živu dušu, s tim da prvih godina to budu kraljeve kćeri. U protivnom, rekao je nečastivi, tako će se razbesneti da će svu zemlju razoriti.

Vidi kralj da nema kud — pa se pomirio s tim da najstarija kći pođe nečastivom. U gradu toga dana zavlada velika tuga. Budala se takođe snuždio, ali je on razmišljao o nečem drugom. Kad su ljudi poveli najstariju kćer u planinu nečastivom, zazvecka on uzdom, pa pozva ždrebe.

Dok bi dlanom o dlan, dojezdi pred njega srebrni konj sa srebrnim oklopom i srebrnim mačem, pa mu kaza:

— Uvuci se u moje levo uho, a izađi iz desnog!

Izađe budala sav u srebru, dohvati mač, uzjaha konja, pa prečicom pođe u susret najstarijoj princezi. Pokloni joj se, a ona mu odgovori:

— Zašto me još mučiš, tako ti svega na svetu!

Princeza pomisli da je to sam nečastivi, ali utom se iz planine začu nekakva tutnjava i pravi, šestoglavi nečastivi, pohita da uhvati princezu. Budala ne bi lenj nego odmah poteže mač te mu odseče svih šest glava. Princeza, ne mogavši da prepozna spasioca, zapita ga:

— Kaži mi, kako da ti zahvalim na spasenju?

— Reci kralju hvala na pet batina! — odvrati budala i nestade sa svojim srebrnim konjem u gustoj šumi.

Tamo se srebrni konj zaustavi i reče budali;

— Uvuci se u moje desno uho, a izađi iz levog!

Učini budala kako mu je rečeno, kad gle! — nema na njemu više srebrne opreme.

Iduće godine u onoj planini se nastani drugi neki nečastivi — Devetoglavi. Zatraži on da mu se pošalje srednja princeza. Kad dođe vreme da se pođe nečastivom, budala opet zazvecka uzdom i pozva ždrebe.

Dok bi dlanom o dlan, dojezdi pred njega zlatni konj, sa zlatnim oklopom i zlatnim mačem, pa će mu reći:

— Uvuci se u moje levo uho, a izađi iz desnog!

Izađe budala sav u zlatu, dohvati mač, uzjaha konja pa prečicom pođe u susret srednjoj princezi. Pokloni joj se on, a princeza pomisli da je to sam nečastivi, pa će odvratiti:

— Zašto me još mučiš, tako ti svega na svetu!

Ali se utom iz planine začu nekakva tutnjava i pravi nečastivi, Devetoglavi, pohita da uhvati princezu. Budala ne bi lenj nego odmah poteže mač te mu odseče svih devet glava.

— Ah, reci mi kako da ti zahvalim na spasenju? — upita ona, ne prepoznavši budalu.

— Reci kralju hvala na deset batina! — odgovori ovaj i. nestade u gustoj šumi.

Prođe još jedna godina, a na onoj planini se nastani treći nečastivi, Dvanaestoglavi. Zatraži on da mu se pošalje najmlađa princeza, budalina supruga. Kad dođe vreme da se pođe nečastivom, budala opet zazvecka uzdom i pozva ždrebe.

Dok bi dlanom o dlan, dojezdi pred njega dijamantski konj, sa dijamantskim oklopom i dijamantskim mačem, pa će mu reći:

— Danas moraš biti oprezniji! Iz planine će izaći džin sa dvanaest glava, a osim njega i dvanaest kovača. Ako tim kovačima uspe da udare po nakovnju, pojaviće se još dvanaest kovača. Zato ćeš

morati najpre da poubijaš kovače, a onda navali na džina. Jesi li razumeo?

— Razumeo sam, kako da nisam! — odvrati budala.

— Lepo, onda se uvuci u moje levo uho, a izađi iz desnog!

Izađe budala sav u dijamantima, dohvati mač, uzjaha konja, pa prečicom pođe u susret svojoj ženi. Pokloni joj se on, a žena pomisli da je to sam nečastivi, pa će odvratiti:

— Zašto me još mučiš, tako ti svega na svetu!

Ali se utom iz planine začu nekakva tutnjava i pravi nečastivi, Dvanaestoglavi, pohita sa svojim kovačima da uhvati princezu. Samo što su kovači pokušali da udare u nakovanj, a budala ih je već sve slistio, tako da nijednom ne pođe za rukom da dodirne nakovanj. Onda nasrnu na džina, a ovaj ga jednim udarcem nabi u zemlju do kolena. Na to ždrebe poskoči i izvuče budalu iz zemlje. Opet nasrnu budala pa džina, a ovaj ga jednim udarcem satera u zemlju do pojasa. Ždrebe ponovo izvuče budalu. Onda nasrnu on ponovo na džina mačem, zamahnu iz sve snage i odseče mu nogu. Na to se ogromno telo džina prosto skljoka pa zemlju, a budala skoči te mu, dok bi dlanom o dlan, poodseca svih dvanaest glava. Ali, i s njegovom nogom nešto nije bilo u redu, krv je liptila na sve strane. Tada njegova žena izvadi svoju maramicu, poveza ranu, pa zapita nepoznatog:

— Ah, kad bih znala kako da ti zahvalim što si me spasao!

— Reci hvala kralju na onih petnaest batina, i to je sve! — odvrati budala.

Rekavši to, uzjaha on hitro konja i nestade u gustoj šumi. Tamo se konj zaustavi i reče mu:

— Uvuci se u moje desno uho, a izađi iz levog!

Učini budala kako mu je rečeno, kad gle! — nema na njemu više dijamantske opreme. Vrati se on kući, a žena mu trči u susret:

— Eh, da znaš samo ko me je spasao! Nekakav konjanik sav u dijamantima, na dijamantskom ždrepcu, vezala sam mu svojom maramicom ranjenu nogu.

— Bogu hvala! — reče budala i zaneme. A uveče, kad su polazili na spavanje, žena ugleda svoju maramicu na muževljevoj nozi, pa

ne mogaše da veruje svojim očima. Pogleda ona još jednom: tako je. Spopade ona muža da joj ispripoveda istinu, a on najposle pristade i kaza joj sve po redu kako je bilo. Budalina žena ne bi lenja, nego odmah pođe kralju, diže ga iz postelje i ispriča mu šta je sve budala učinio za njegove kćeri.

Od tog dana budala postade omiljen kraljev zet, i kralj mu obeća da će mu ostaviti presto kada umre.

GOSPODAR IZ DVORCA OPEKE

Sprijateljio se u nekoj varoši jedan gospodar s vešticama. Nedaleko od njegovog doma živeo je u jednom zaseoku radan i spretan momak. Naumio gospodar da omađija tog momka: elem, spopala momka lenost, izvalio se on na peći pa ga mrzi da se bilo kakvog posla prihvati. Samo se jedan mačak sažalio pa jadnika: donosio mu hranu, prepričavao varoške siletke, jednom rečju, pomagao mu da prekrati vreme. Jednom se dogodilo da. momku udžerica izgore do tla, te ostade samo peć. Pokupio momak šta mu je ostalo od stvari, pa se zavukao u peć i nastanio tamo s mačkom.

Jednog dana momak i mačka silno ogladneše. Izvuče se mačak iz. peći pa pođe u varoš da pronađe štogod za jelo. Srete on usput lisicu, a ona mu reče:

— Ej, mačoru, bogme ću te pojesti!

Stade mačak da je preklinje:

— Nemoj me pojesti, kumo, ja ću te odvesti u živinarnik!

Pristade lisica, povede je mačak u gospodarev živinarnik, otvori vratanca, pa joj reče:

— Pogledaj, šta je kokoši! Neka ti je na zdravlje, možeš ovde ostati dok se ja iz varoši ne vratim!

Ali mačak je bio lukav pa uopšte ne pođe u varoš, pego se uvuče u gospodareve odaje, pa će mu reći:

— Gospodar iz Dvorca opeke poslao ti je živu lisicu! Sada je u živinarniku, treba samo da je uhvatiš!

Gospodar smesta otrča s poslugom u živinarnik, otvori vratanca, a lisica šmugnu između nogu, pa uhvati maglu. Dok su se oni tako

baktali s lisicom, mačak dograbi gospodareve lonce s mesom, sit se najede ukusna jela, pa i momku koji komad uz put ponese. Momak nije očekivao da će se mačak tako brzo vratiti, izbuljio oči od iznenađenja, a mačak mu dobacuje komad mesa u peć i veli:

— Šta me tako gledaš, lenštino? Evo ti mesa pa jedi do mile volje!

Prošlo nekoliko dana, a momak i mačak ponovo ogladneli. Izvukao se mačak opet iz peći, otrčao u varoš da nađe štogod za jelo. Kad, sreo on uz put vuka, a ovaj mu reče;

— Ej, mačoru, bogme ću te pojesti!

Mačak stade da ga preklinje:

— Nemoj me pojesti, vuče, ja ću te odvesti u tor!

Pristade vuk, a mačak ga dovede u gospodarev tor, otvori vratanca i veli mu:

— Pogledaj, šta je ovaca! Neka ti je nazdravlje, možeš ovde ostati dok se ja iz varoši ne vratim!

Ali mačak je bio lukav, pa uopšte ne pođe u varoš, nego se uvuče u gospodareve odaje pa mu reče:

— Gospodar iz Dvorca opeke poslao ti je živog vuka! Sada je u toru, treba samo da ga uhvatiš!

Gospodar smesta otrča s poslugom u tor, otvori ; vratanca, a vuk šmugnu između nogu, pa uhvati maglu. ' Dok su se oni tako baktali s vukom, mačak dograbi gospodareve lonce s mesom, sit se najede ukusna jela, pa i momku koji komad uzput ponese. Momak nije očekivao da će se mačak tako brzo vratiti, izbuljio oči od iznenađenja, a mačak mu dobacuje komad mesa u peć i veli:

— Što me tako gledaš, lenštino? Evo ti mesa pa jedi do mile volje!

Prošlo nekoliko dana, a momak i mačak ponovo ogladneli. Izvukao se mačak opet iz peći, otrčao u varoš da nađe štogod za jelo. Kad, sreo on uzput medveda, a ovaj će mu reći:

— Ej, mačoru, bogme ću te pojesti!

Mačak stade da ga preklinje:

— Nemoj me pojesti, medo, ja ću te odvesti u pčelinjak!

Pristade medved, a mačak ga odvede u gospodarev pčelinjak, otvori vratanca i reče mu:

— Pogledaj šta je meda u ovim košnicama! Neka ti je nazdravlje, možeš ovde ostati dok se ja iz varoši ne vratim!

Ali mačak je bio lukav, pa uopšte ne pođe u varoš, nego se uvuče u gospodareve odaje, pa će mu reći:

— Gospodar iz Dvorca opeke poslao ti je živog medveda! Sada je u pčelinjaku, treba samo da ga uhvatiš!

— Neće od toga ništa biti — odgovori gospodar mačku kad već nismo uhvatili lisicu u živinarku i vuka u toru, gde bismo sad medveda uhvatili pa onolikom prostoru u pčelinjaku. Nego, pođi ti i pusti medveda mirno iz pčelinjaka, pa se vrati i pripovedaj mi ko je taj gospodar iz Dvorca opeke. Ne kažeš li mi, beri kožu na šiljak!

Pustio mačak medveda, vratio se gospodaru, ali nikako ne zna šta da mu kaže a šta da sakrije. Najposle gospodar dreknu na njega:

— No, hoćeš li već jednom govoriti? Gde živi taj gospodar iz Dvorca opeke?

— Gde živi? Pa gde bi živeo ako ne u Dvorcu opeke! — odvrati mačak.

A gde se nalazi taj Dvorac opeke?

Kako da ti kažem, gospodaru? — premišljao je. — Nego, pođi ti sa mnom, pa ću ti pokazati

— Ako već ne možeš da mi kažeš gde se nalazi, dovedi gospodara Dvorca opeke k meni!

Mačak nemade kud, pa pođe po gospodara iz Dvorca opeke.

Sutradan pošli mačak i gospodar iz Dvorca opeke — momak — u gospodarev dom. Kad behu na mostu, mačak gurnu momka u vodu, pa ga sam izvuče na obalu. Dok ga je izvlačio, pocepa mu odeću i propisno ga izgrebe. Učinivši tako, mačak dotrča gospodaru, pa će mu reći:

— Gospodaru, čuj kakva nas je nevolja snašla! Krenuo ja s gospodarem iz Dvorca opeke ovamo, kad nam se na mostu konji poplašiše te nas preturiše u reku. Gospodar htede da zadrži konje, a oni izleteše iz reke, povukoše i njega za sobom, tako da sada sav izubijan leži na obali i ne može da se pomakne.

Pošto je saslušao mačka, gospodar zapovedi da se spreme kočije i odeća, te lično pođe da spasava unesrećenog gosta. Stigli oni, a gospodar iz Dvorca opeke leži na zemlji i češka se. Hteli oni da mu obuku skupocenu odeću i da ga posade u kočije, ali nije vajde: gospodar iz Dvorca opeke leži nepomično, i samo s vremena na vreme pogleda te u jedno te u drugo rame.

— Šta on to tako gleda? — pita gospodar mačka.

— Zacelo mu se odeća učinila suviše prostom, hteo bi raskošniju! — odvrati mačak.

Poslao gospodar po skupoceniju odeću, obukli najposle momka: kad, gospodar iz Dvorca opeke ponovo stade da se osvrće oko sebe i da zagleda čas u jedno čas u drugo rame. Tada mu mačak stade na nogu kako bi mu dao znak da više ne zvera levo-desno, te momak uđe u kočije i ove krenuše gospodarevom domu. A mačak je u međuvremenu trčao ispred kočija i mahao repom. Sreo on usput nekakve čobane sa stadom ovaca i svinja. Opustio mačak rep, pa će reći čobanima:

— Jeste li oslepeli, nesrećnici! Zar ne vidite oni kočije u daljini što nailaze: u njima se nalazi se nečastivi! Nego, kad dođe do vas i zapita čiji ste čobani, odgovorite: „Gospodara iz Dvorca opeke“. Ako tako odgovorite, sve će biti u redu.

Kad su prolazili pokraj čobana, gospodar zaustavi kočije i upita:

— Čiji ste vi čobani?

— Gospodara iz Dvorca opeke! — bi odgovor.

— Gle, gle — ne može gospodar da se načudi — ako ja nisam bogat, ne znam ko jeste, pa ipak nemam toliko ovaca i svinja!

Malo dalje mačak naiđe na čobane koji su napasali krave i konje. Opusti on rep, pa će reći čobanima:

— Jeste li oslepeli, nesrećnici? Zar ne vidite one kočije u daljini što nailaze: u njima sedi sam nečastivi! Nego, kad dođe do vas i zapita čiji ste čobani, odgovorite: „Gospodara iz Dvorca opeke“. Ako tako odgovorite, sve će biti u redu.

Kad su prolazili pokraj čobana, gospodar zaustavi kočije i upita:

— Čiji ste vi čobani?

— Gospodara iz Dvorca opeke! — bi odgovor.

— Gle, gle — ne može gospodar da se načudi — ako ja nisam bogat, ne znam ko jeste, pa ipak nemam toliko krava i konja!

Najposle dotrčao mačak do dvorca, a ovaj još iz daleka blista od svetlosti. Utrčao mačak u dvorac, kad tamo — okupile se veštice da dočekaju gospodara iz Dvorca opeke. Povikao mačak na veštice:

— Jeste li oslepele, prokletije! Zar ne vidite gde u kočijama dolazi sam nečastivi! Nego, bežite odavde, i posakrivajte se u devetoj kamari pšenice!

Kad to čuše, veštice se pokupiše i posakrivaše u devetoj kamari pšenice.

Najposle su stigla i dva gospodara, posedali za sto, pa se najeli siti i pijani. A mačak se u međuvremenu prikrao devetoj kamari pšenice i zapalio ju je. Suknuo modrikasti plamen, veštice gore u njemu. Onda mačak dotrča gospodarima, pokaza im zapaljenu kamaru, pa se stade smejati:

— Pljuje na to gospodar iz Dvorca opeke — da li ima jednu kamaru žita više ili manje!

Kad to vide, gospodar pojuri da spasava veštice, ali plamen zahvati i njega te i on nastrada. Kako izgoreše gospodar i veštice, momak ozdravi, na će sav radostan zapitati mačka:

— Učinio si mi veliku uslugu, kako da ti se odužim?

— Ne treba mi nikakva nagrada! — odgovori mačak.

Tako su momak i mačak otpočeli život u sreći i blagostanju.

KAKO SU ZVERI POMAGALE RIBAROVIM SINOVIMA

Živeo jednom u bednoj udžerici stari ribar sa svojom ženom. Nisu imali dece, i pored silne želje da dobiju bar jedno dete. Lovio jednom stari ribar u jezeru, ali prođe ceo dan a od ulova ni traga. Tek pred veče baci on mrežu i u njoj izvuče dve zlatne ribice.

Sav radostan ponese on ribice kući da mu ih žena isprži. Žena stavi ribe na postelju i pokri ih, misleći da najpre raspali vatru, a onda ujedno da pripremi i isprži ribice.

Međutim, dok je ona raspirivala vatru prođe dosta vremena, i kada se vratila po ribice, imala je šta da vidi: umesto ribica u postelji su ležala dva mališana kao dve crvene jabuke. Nije bilo kraja staričinoj radosti što je pod stare dane stekla takvog blaga — decu, pa još odjednom dvoje!

Stari ribar i njegova žena otada nisu napuštali postelju u kojoj su bila dečica. Ako bi se u kući našao kakav bolji i ukusniji zalogaj, neizostavno bi ga davali deci, a za sebe su ostavljali samo bedne ostatke hrane.

A mališani su rasli na njihove oči, i nije prošlo ni deset godina a oni su se razvili i istasali u silne delije. Jednog dana stari ribar ih pozva i pa zapita:

— Sinovi moji dragi, došlo je vreme da povedemo ozbiljan razgovor. Recite mi po duši kakav biste zanat želeli da izučite? Možda biste hteli da postanete ribari kao i vaš otac?

— Nikako, oče! Hteli bismo da budemo lovci divljači. Zato nam podaj puške i pusti nas u šumu, a mi ćemo već nekako steći znanje i

umenje i postati slavni lovci!

— Dobro, sinovi moji, neka vam je! — odvrati otac. — Evo vam svakome po puška i lovački pas, i pođite za svojom zvezdom.

Krenuli sinovi u šumu, pa se vežbaju u lovačkom pozivu. Već su se dobro izvežbali i stekli dobro iskustvo, kad im se dogodi nezgoda: sa svojim psima zalutaše u tako gustu šumu da nisu znali kako da izađu iz nje, a uto im je i hrane ponestalo.

Braća odlučiše da ne lupaju glavu, nego da pričekaju pa šta bude. Nije prošlo mnogo vremena kad pored njih protrčaše dve srne. Braća zabaciše puške na ramena i stadoše nišaniti kako bi došli do hrane, ali uto srne počeše da ih preklinju:

— Nemojte nas ubiti, dobra braćo! Ako nam poštedite život, mi ćemo vam pomoći kada se nađete u nevolji.

Braća spustiše puške, a malo kasnije naiđoše dva vuka. Opet braća podigoše puške, ali i vuci stadoše da ih preklinju:

— Nemojte nas ubiti, dobra braćo! Ako nam poštedite život, mi ćemo vam pomoći kada se nađete u nevolji!

Braća opet spustiše puške, a malo kasnije naiđoše dva zeca. Opet braća podigoše puške, ali i zečevi stadoše da ih preklinju:

— Nemojte nas ubiti, dobra braćo! Ako nam poštedite život, mi ćemo vam pomoći kada se nađete u nevolji!

Vraća opet spustiše puške, i sada je svaki od njih imao svoje zveri — po jednog psa, srnu, vuka i zeca. Pođoše oni dalje, dođoše do jednog raskršća. Nije se imalo kud: valjalo im je rastati se i krenuti pa razne strane. Elem, odlučiše oni tako, ali se prethodno dogovoriše da svaki zabode u hrast svoj nož, pa onaj ko se prvi vrati drvetu taj neka pogleda šta se dogodilo s nožem onog drugog: ako nož sija, zacakli da je drugi brat obreo sreću i blagostanje, ako li je pak zarđao, znači da mu valja poteći u pomoć i spasavati ga iz nevolje.

Rastali se oni, i svaki krenuo na svoju stranu. Kad bi drugo veče, ugleda prvi brat u šumi nekakvu natru, i pokraj vatre staricu kako se greje. Upita prvi brat staricu bi li mu dopustila da se i on malo ogreje kraj vatre sa svojim zverima.

— Sedi, sinko, sedi i grej se — odvrati starica — samo mi dopusti da pomilujem tvoje zveri.

Zašto da ne, neka ih pomiluje koliko joj volja, pomisli prvi brat, ali kako je starica pomilovala zveri, one se pretvoriše u kamene stubove. Video to prvi brat pa polete od gneva na staricu, ali ova uto pomilova i njega i pretvori ga u veliki kameni stub.

U međuvremenu drugi brat je srećno izašao iz guste šume i, zajedno sa svojim zverima, najmio se kod jednog kralja kao čobanin. A tome kralju je upravo pred dolazak drugog brata iz nepoznatog razloga umrla žena, koja je uoči smrti odbila da svoje tri kćeri pošalje samom nečastivom. Kralja je srce bolelo od tuge, htelo je da prepukne, ali nije imao kud — sutra je valjalo najstarijoj kćeri da pođe nečastivom. Drugom bratu se to učinilo čudno, pa je stao da razmišlja:

,,Ko je još video da se ljudska duša živa i zdrava daje na milost i nemilost nečastivom? Čudnovato, odista! Nego, zabiberiću ja tom nečastivom, samo neka mi se pruži prilika!"

Stao drugi brat da sa svojim zverima u potaji kuje britku sablju, proveo u radu celu celcatu noć. A izjutra, kraljev kočijaš povezao najstariju kćer nečastivom, i prolazio je kočijama baš pokraj onog mesta gde je drugi brat čuvao stado ovaca.

— Kuda si se uputio? — upita ga čobanin.

— A kuda bi do samom nečastivom! — smeškao se kočijaš. — Da nisi i ti možda naumio nečastivom u pohode?

— Baš tako! — veli drugi brat i krenu sa svojim zverima za kočijama. A kočijaš je sedeo na boku n razmišljao: „Baš je budala ovaj čobanin — zar ne vidi da sam srlja u propast!“

Išli su oni tako, išli, i najposle stigoše do jedne rečice gde je trebalo da princeza ostane i sačeka nečastivog. Izašla iz kočija najstarija kći kraljeva, pa stade gorke suze roniti i preklinjati kočijaša da je ne ostavi na milost i nemilost nečastivom, ali avaj! — ovaj brže-bolje poterao kočije od obale ne usuđujući se da se golim rukama uhvati u koštac sa nečastivim! Uto zagazio u rečicu troglavi đavo, pa pošao po kraljevu kćer.

— Fijuu! — zviznu na to drugi brat svojim zverima, a ove nasrnuše na nečastivog sa svih strana. Ovaj ne stiže čestito ni da se

okrene, a drugi brat mu već sabljom odrubi sve tri glave, odseče jezike, ćušnu ih u torbu, i bez reči pođe nazad svome stadu.

A kočijaš bejaše neki prevejanko i domišljan, pa kako je čobanin otišao stadu, on priskoči princezi i ovako joj stade zboriti:

— Jesi li videla kako smo te spasli? Samo, nemoj kazati kralju da je i čobanin tu bio, ako ti je život mio. Nego, ako te kogod zapita, reci: „Kočijaš me je odvezao, kočijaš me je dovezao, njemu treba i zahvaliti!"

Devojka ne imade kud, obeća kočijašu da neće kazati, a i šta bi drugo kada je život u pitanju!

Sutradan povezao kočijaš mlađu kćer nečastivom, i opet je prolazio kočijama pokraj mesta gde je čobanin čupao stado ovaca.

— Kuda si se uputio? — zapita ga čobanin.

— A kuda bi do samom nečastivom! — odvrati kočijaš. — Da nisi možda i ti naumio nečastivom u pohode?

— Baš tako! — veli drugi brat i krsnu sa svojim zverima za kočijama. A kočijaš je sedeo na boku p razmišljao: „Baš je budala ovaj čobanin — misli ako mu je juče pošlo za rukom da savlada nečastivog, da će i ovog puta biti dobre sreće!“

Zaustavile se kočije na obali one rečice. Izlazi mlađa kći iz kočija, gorke suze roni, preklinje kočijaša da je spase, da je ne ostavi na milost i nemilost nečastivom, ali avaj! — ovaj brže-bolje poterao kočije od obale ne usuđujući se da se golim rukama uhkati u koštac sa nečastivim! Uto zagazio u rečicu šestoglavi đavo, pošao po kraljevu kćer.

— Fijuu! — zviznu na to drugi brat svojim zverima, a ove nasrnuše na nečastivog sa svih strana. Ovaj ne stiže ni čestito da se okrene, a drugi brat je već sabljom odrubi svih šest glava, odseče jezike, ćušnu ih u torbu i bez reči pođe nazad svome stadu.

A kočijaš opet priskoči princezi samo što se čobanin udaljio, i stao joj ovako zboriti:

— Jesi li videla kako smo te spasli?! Samo, nemoj kazati kralju da je i čobanin tu bio, ako ti je život mio. Nego, ako te kogod zapita, reci: „Kočijaš me je odvezao, kočijaš me je dovezao, njemu treba i zahvaliti!"

Devojka ne imade kud, obeća kočijašu da će nečastivom kazati, a i šta bi drugo kada je život u pitanju!

Sutradan povezao kočijaš najmlađu kćer nečastivom, i op t su prolazili kočijama pokraj mesta gde je čobanin čuvao stado ovaca.

— Kuda si se uputio? — zapita ga čobanin.

— A kuda bi do samom nečastivom?! — odvrati kočijaš. — Da nisi možda i ti naumio nečastivom u pohode?

— Baš tako! — veli drugi brat i krenu sa svojim zverima za kočijama. A kočijaš je sedeo na boku i razmišljao: „Baš je budala ovaj čobanin — misli ako mu je juče i prekjuče pošlo za rukom da savlada nečastivog, da će i ovog puta biti dobre sreće!"

Zaustavile se kočije na obali one rečice. Izlazi najmlađa kći iz kočija, gorke suze roni, preklinje kočijaša da je spase, da je ne ostavi na milost i nemilost nečastivom, ali avaj! — ovaj brže-bolje poterao kočije od obale ne usuđujući se da se golim rukama uhvati u koštac sa nečastivim! Uto zagazio u rečicu devetoglavi đavo, pošao po kraljevu kćer.

— Fijuu! — zviznu na to drugi brat svojim zverima, a ove nasrnuše na nečastivog sa svih strana. Ovaj ne stiže ni čestito da se okrene, a drugi brat mu već sabljom odrubi svih devet glava. Ugledala to najmlađa princeza, pa kradomice od kočijaša dala svome spasiocu prsten. Zahvalno on, odsekao jezike iz devet glava nečastivog, pa pošao nazad svome stadu.

A kočijaš opet priskoči princezi samo što se čobanin udaljio, i stao joj ovako zboriti:

— Jesi li videla kako smo te spasli?! Samo, nemoj kazati kralju da je i čobanin tu bio, ako ti je život mio. Nego, ako te kogod zapita, reci: „Kočijaš me je odvezao, kočijaš me je dovezao, njemu treba i zahvaliti!"

Devojka ne imade kud, obeća kočijašu da će neistinu kazati, a i šta bi drugo kada je život u pitanju!

A kraljevoj radosti kraja nema. Zagrlio on kočijaša, pa će mu reći:

— Ti si mi spasao sve kćeri. Zato, uzmi najmlađu za ženu i neka ti je sa srećom. A ja ti dajem pride polovinu svoje kraljevine.

Rečeno — učinjeno. Dva dana kasnije u kraljevom dvoru bi priređena svadba kočijaševa i najmlađe princeze. U međuvremenu, čobanin se prerušio u prosjaka i pošao na svadbu. Baš kada je kočijaš prinosio svojoj nevesti pehar vina, prosjak mu priđe i zamoli jedan gutljaj. Kočijaš ga odbi, ali nevesta je imala milostivo srne te je sama otpila, pa je dala i Prosjaku. Ovaj poče da pije, pa baci u pehar prsten koji mu je najmlađa princeza neprimetno dala na obali one rečice.

Ugledala princeza prsten na dnu pehara, brže-bolje ga odnela ocu i stala da ga ubeđuje kako je prosjak koji je stavio prsten na dno pehara njen pravi spasilac. Kralj ni da čuje, a nevesta će na to reći:

— Ako ne veruješ prstenu, neka onda jezici sami kažu: onaj koji od njih dvojice ima kod sebe jezike nečastivog, taj je pravi spasilac.

— Neka bude! — reče kralj. — Dakle, kočijašu, pokaži jezike nečastivog!

Ovaj se uzvrpoljio, ali šta bi drugo kad, nije imao šta kralju da pokaže.

— A ti, prosjače, imaš li ti jezike nečastivog kod sebe? — upita na to kralj.

— Koliko god ih je bilo! — odvrati prosjak, pa izruči iz torbe svih osamnaest jezika.

Kočijaša obuze strah, a kralj će reći:

— Odenite ovog siromaška u zlatno runo i oženite ga najmlađom princezom, a ovu bitangu kočijaša smesta rastrgnite konjima na repove!

Elem, oženio se drugi brat najmlađom princezom, i kralj mu odmah po svadbi podario polovinu svoje kraljevine. Živeli oni tako u sreći i blagostanju, a onda drugom bratu jednog dana pade na um di pođe i pogleda da li je bratovljev nož zarđao. Krenuo on, došao do onog drveta, kad — bratovljev Nož sap prekriven rđom. Sakupi on na to sve zveri, pa pođe da traži brata. Tražio on tako ceo-celcati dan, ali od njega ni traga ni glasa, kao da je u zemlju propao.

Kad nasta veče, ugleda on nekakvu vatru. Priđe, i pokraj vatre sedi starica i greje se. Nedaleko od nje — nekoliko kamenih stubova.

— Kakvi su to stubovi? — pita drugi brat.

— Dopusti, sinko, da najpre pomilujem tvoje zveri, a onda ću ti kazati kakvi su to stubovi — odvrati stara.

— Ne, ne dam ti da miluješ moje zveri!

— Onda mi dopusti da pomilujem tebe, pa ću ti kazati.

— Nipošto; govori odmah, ako ti je mila glava na ramenima!— povika drugi brat i potrže mač.

— Oh, sinko, nemoj me dirati! Sve ću ti reći: oni stubovi su — tvoj brat i njegove zveri.

— Vidi ti stare veštice šta je učinila s mojim bratom!... — dreknu drugi brat. — Smesta da si im povratila život, ili će moj mač s tobom drukčije razgovarati!

Stara ne imade kud — lako udari dlanovima po stubovima, oživeše prvi brat i njegove zveri.

Tada zveri jarosno nasrnuše na staru vešticu, zveri drugog brata im pritekoše u pomoć — i stara je rastrgnuta na komade.

Zagrlila se braća od sveg srca, izljubila, pa će drugi brat reći:

Nemaš mi, brate dragi, na čemu zahvaljivati! Brže bolje požuri da potražiš svoju sreću jer sam ja svoju već našao. Ti si prosto iz neopreznosti naleteo na nesreću.

Ponovo su se, elem, braća rastala, Prvi pošao da traži sreću, a drugi se vratio ženi.

Išao prvi brat, išao, ali od sreće ni traga ni glasa. Najednom, primeti on nekakvu veliku gvozdenu planinu. „Ne bi bilo zgoreg, pomisli on, da pogledam kakva je to čudna planina!"

Približio se on planini, pred njime ogromne gvozdene vratnice, zakucao prvi brat, kad se na vratnicama pojavi nekakva stara žena.

— Oh, sinko, kuda si se to nepromišljeno uputio, kao da smrt namerno tražiš! Samo što nisu stigli mali i veliki nečastivi. Ako ne veruješ, počekaj, sam ćeš se uveriti!

— Neka, bako, neka! Pusti ti mene samo sa mojim zverima, a posle ćemo već videti. Nego, kaži ti meni kakav je to mač s unutrašnje strane vratnica prikovan?

— E, to je mač iz potonulog zamka. Kad su nečastivi zamak potopili, on je ostao. Čudesan je to mač, onaj ko ga bude imao, biće

kadar svakojaka čudesa da počini.

Pokušao prvi brat da podigne mač — ovaj težak, pretežak, ali je ipak nekako mogao da maše njime. Opasao on mač, pa krenuo dalje.

Ušao prvi brat u potonuli zamak, kad tamo — nasred sobe nekakvo tele skakuće.

— Kakvo je to tele? — pita prvi brat.

— Zamak je u svoje vreme bio vlasništvo kraljevo, a ovo tele je njegova kći, koju su nečastivi začarali — odvrati stara.

Dok su oni tako besedili, na vratnice uđoše oba nečastiva — veliki i mali.

— Šta se ti ovde smucaš sa tim svojim zverima?— povikaše obojica u glas na prvog brata.

— Ne smucam se ja, već sam pošao u potragu za; vašim glavama! — odvrati prvi brat mirno i podiže svoj mač. Oba nečastiva uto već nasrnuše na njega kao pobesneli.

— Fijuu! — zviznu prvi brat svojim zverima, i ove navališe na nečastive. One slabije — na manjeg, a jače — na većeg. Ni prvi brat nije sedeo skrštenih ruku — zavitlao mačem kao topuzinom, pa samo seče. Dok bi dlanom o dlan, a nečastivi su ležali na zemlji rastrgnuti na komade.

Samo što se to dogodilo, gvozdena planina se pape i raspade od vrha do podnožja. Kako se ona raspala, zamak se podigao zajedno s bratom i njegovim zverima, a ono tele se za tili čas pretvorilo u devojče neopisive lepote.

Oženio se prvi brat lepotom devojkom i stao da živi u zamku u sreći i blagostanju.

NEČASTIVI I SEDMORO BRAĆE

Imao jedan otac sedam sinova, pa šestorica bili pametni, a sedmi budala. Kako je otac bio vrlo siromašan, reći će on sinovima:

— Vas šestorica ćete poći od kuće da sami zarađujete sebi hleb, pošto ja nisam u stanju da vas sve hranim, a budala neka ostane kod mene.

Sedmome sinu nije bilo to po volji, pa odvrati:

— Šta će ova šestorica da rade bez mene? Ako ne pođem s njima, bogme, nagrabusiće propisno!

— U redu, pođite svi zajedno! — odluči otac, i sinovi spremiše svoje stvari te pođoše na put. Išli oni tako, išli, pa naiđoše na jednog uvaženog gospodina. Ovaj ih zapita:

— Ej, momci, da li biste hteli da mi služite?

— Zašto da ne? — odgovoriše oni. — Zato i skitamo po svetu da bismo našli kakav posao.

Gospodin na to izvadi komad hartije, napisa na njemu nešto, pa reče: — Krenite ovom stazom, pa kad izađete iz šume ugledaćete jedno veliko poljsko dobro s kućom; tamo ćete predati mojoj ženi ovu cedulju i reći joj da sam vas ja primio da kod mene služite. Samo, ne smete nikome drugome pokazivati cedulju!

Rekavši to, uvaženi gospodin pođe svojim putem, a braća stadoše da nagađaju: — Vrag bi znao šta je u ovoj cedulji napisano! Baš šteta što nijedan od nas ne ume da čita!

— Šta? — uzviknu budala — ko je kazao da niko ne ume da čita? Dajte cedulju ovamo, ako treba, ja ću vam je i deset puta pročitati!

Braća mu dadoše cedulju.

— Da, da! Nisam li vam govorio da se bez mene pećete snaći? Pogledajte šta piše u cedulji: piše da nas u onoj kući sve na licu mesta poubijaju, a sem toga, onaj što je pisao nije nikakav gospodin, već najobičniji nečastivi! Pa sad recite da bez mene ne biste nagraisali!

— Samo nam je još to trebalo! — nađoše se braća u čudu. — Šta sad da činimo?

— Šta da činimo? Evo šta: ovu cedulju ćemo pocepati, a na drugoj ću ja napisati kako nečastivi naređuje svojoj staroj da nam svakome da po torbu novca i dobrog konja; kad stanemo jezditi, neće nam na svetu biti ravnih!

Rečeno — učinjeno. Žena nečastivog nije mogla čudu da se načudi kako je to njenom mužu palo na pamet da rasipa svoje dobro, ali muževljevo naređenje je bilo svetinja! Elem, napuni ona sedam torbi zlatom, dade ih braći i stade izvoditi konje iz štale. Šest konja behu vitki i žustri da im para nije bilo, a sedmi običan, gotovo raga. Ko će ga uzeti? — pita ona, ali se niko ne javi. Najposle, pametna braća utrapiše ragu budali, a ovaj samo odmahnu rukom: izaći će on nekako i s ragom na kraj!

Naravno, braća su na svojim ždrepcima odjezdila kao vihor, a budala, jadnik, jedva se vukao na svome kljusetu. Braći se i trag zametnuo, a budala jednako trupka na ivici šume i nikako da se domogne dobrog puta.

U međuvremenu, nečastivi se vratio kući i odmah zapitao ženu:

— Jesi li poubijala ono sedmoro braće?

— Ne, nisam. U cedulji je stajalo da im dam zlata i svakom po konja, zašto bih ih, dakle, ubila?

Čuvši to, nečastivi umalo ne presvisnu od gneva; hitro uzjaha konja i stušti se za braćom.

Budala se polako klackao na svom kljusetu po ivici šume kad najednom ču kako mu iza leđa odjekuje strašan topot konja. Okrenu se on i pogleda bolje, kad ima šta da vidi: nečastivi punim kasom juri na svom ždrepcu. Zamislio se budala šta mu valja činiti, prepao se od straha, a kobila ga stade umirivati: „Ništa se ti ne boj, važno je da pametna braća izvuku čitavu glavu, a mi ćemo se već nekako sakriti

u mračnoj šumi. Nečastivi će projezditi pored nas i neće mu pasti ni na kraj pameti da nas traži tako blizu svoje kuće."

I zbilja, pritajio se budala sa svojom kobilom, načuljio uši, a nečastivi projurio pokraj njih. Međutim, braći je ovog puta pošlo za rukom da skrenu na drugo poljsko dobro i da se najme kao sluge, te ih nečastivi ne stiže.

Ko bi znao koliko je vremena prošlo dok se i budala na svojoj kobili nije pojavio na imanju gde su mu braća radila kao sluge. Ali već sutradan dopao se on gospodaru, te ga ovaj uze za slugu. Braća da presvisnu od zavisti, pa najposle odluče da nagovore gospodara da pošalje budalu u zamak nečastivog po zlatnu pticu, jer se ovaj tobože već odavno razmeće kako će je prvom pogodnom prilikom ukrasti.

A gospodara baš briga: čim mu braća predložiše, on se složi i zapovedi budali da donese pticu. Vidi budala da se uhvatio na lepak — ako se pojavi u zamku nečastivog, ovaj će ga ucmekati kao muvu. Lije budala gorke suze, kad ga kobila zapita:

— Kakva te je nevolja snašla, gospodaru?

Budala joj ispripoveda šta je i kako je, a kobila odvrati:

— Neka braća lažu i podmeću koliko god hoće ti nemoj tugovati, gospodaru! Nego, uzjaši ti mepe, a ja ću već nekako pronaći tu zlatnu pticu!

Tako i bi. Budala je ostao na ivici šume da čeka, i kobila, vrag bi znao kako, uskoro dođe sa zlatnom pticom. Izašao budala sa pticom pred gospodara, a onaj ga zagrlio i pred svima pohvalio.

Braća od zavisti da prepuknu! Nije prošlo mnogo vremena, a oni ponovo naumiše da kažu gospodaru kako se budala hvalisao da će iz zamka nečastivog ukrasti i krletku zlatne ptice, samo ako ga gospodar pošalje po nju!

A gospodara baš briga: čim mu braća predložiše, on se složi i zapovedi budali da donese krletku. Lije budala gorke suze pa se opet poverava svojoj kobili.

— Ne tuguj, gospodaru — odvrati kobila — neka braća lažu i podmeću koliko god hoće. Nego, uzjaši ti mene, a ja ću već nekako pronaći tu krletku!

Tako i bi. Budala ostao na ivici šume da čeka, a kobila, vrag bi znao kako, uskoro dođe sa krletkom. Izašao budala sa krletkom pred gospodara, a ovaj ga zagrlio i pred svima pohvalio.

Braća više nisu znala šta će od zavisti. Nije prošlo mnogo vremena, a oni ponovo naumiše da kažu gospodaru kako se budala hvalisao da će iz zamka ukrasti i samog nečastivog, samo ako ga gospodar pošalje po njega!

A gospodara baš briga: čim mu braća predložiše, op se složi i zapovedi budali da donese nečastivog. Lije budala gorke suze, pa se opet poveri svojoj kobili.

— Ne tuguj, gospodaru — odvrati kobila — neka braća lažu i podmeću koliko god hoće. Nego, zatraži od gospodara neka ti da mrtvački kovčeg čvrsto okovan sa dva gvozdena obruča, pa ćemo poći po nečastivog!

Budala zatraži od gospodara kovčeg kakav mu je kobila opisala, i gospodar mu ga bez reči dade.

Sutradan izašla kobila pred nečastivog i vuče za sobom kovčeg. Nečastivi izlete iz zamka da vidi koga mu je to vetar naneo u goste.

— Dolazim s neba — objašnjava mu budala. — U ovom kovčegu se nalazi duša čovečja za tebe, samo ćeš morati da legneš u njega da proveriš nije li ti možda kratak!

Čuvši tako radosnu vest, nečastivi jurnu u kovčeg, a budala hitro namače poklopac i stade ga okivati obručima sa oba kraja. Nečastivi se unutra koprcao kao pomahnitao, ali nije vajde — kobila je već nosila kovčeg gospodaru. Izašao gospodar pred njih, pa će ovako reći budali:

— Delija si ti, budalasti sine oca svoga! Nego, bacaj odmah ovog nečastivog zajedno s kovčegom u ribnjak, neka mu se svaki trag zametne, a ti od danas više nećeš raditi, nego ćeš za svoje zasluge badava jesti kod mene hleb!

Braću spopao bes i čemer, pa ne znaju šta bi samo da napakoste budali. Nije prošlo mnogo vremena, a oni ponovo naumiše da kažu gospodaru kako se budala požalio da ne može da sedi bez posla već bi, ako mu se dopusti, mogao, na primer, da sazove sve zečeve na jedno mesto.

Gospodara baš briga: neka ih sazove ako hoće, ne bi bilo loše pogledati taj prizor. Zapovedio on budali da sazove sve zečeve na jedno mesto, a ovaj opet pošao svojoj kobili i stao joj se poveravati, roneći gorke suze.

— Ne tuguj, gospodaru — odvrati kobila — neka braća lažu i podmeću koliko god hoće! Nego, zatraži od gospodara dve svirale: jednu od zlata, a drugu od dijamanata, pa kad izađeš u livadu i zasviraš u Zlatnu — zečevi će se namah sakupiti. Ako pak neko dođe da kupi od tebe zečeve — možeš ih prodati bez ustezanja, samo nemoj dozvoliti da ih unosi u kuću. Zasviraš li tada u dijamantsku sviralu — zečevi će ti se namah vratiti.

Pošao budala gospodaru i zatražio od njega svirale kakve mu je kobila opisala, rekavši da će tada sazvati sve zečeve na jedno mesto. Gospodar mu ih dade, a budala na to izađe u livadu i zasvira. Kako je zasvirao, zečevi se spustiše kao oblaci, a budala ih okupi oko sebe i stade ih napasati. Uto pred njega izađe gospodareva kći-jedinica, i upita bi li prodao jednog zeca. Budala joj prodade zeca za velike pare, a mlada gospodareva kći uze zeca, zavi ga u nekakvu krpu i pođe kući. Samo što je prišla kapiji, budala zasvira u dijamantsku sviralu, a zec iskoči iz krpe i iz petnih žila pojuri nazad budali.

Nije prošlo mnogo vremena, a dođe sam gospodar da od budale kupi zeca:

— Ej, budalasti sine oca svoga, šta tražiš za zeca?

— Što će meni novac!—odvrati budala. — Nego, ako hoćeš zeca, a ti odseci komad mesa sa one strvine što leži kraj ribnjaka i pojedi ga — to ti je moj uslov!

Gospodar odsekao komad mesa sa strvine i pojeo ga, a budala mu dade zeca. Samo što je stigao pred kapiju svoje kuće, a budala zasvira u dijamantsku sviralu, i zec se brže-bolje vrati nazad.

Braća nisu znala šta će od zavisti: ma šta naumili, nikako da napakoste glupavome bratu.

— Čujte! — reče jedan od njih — kako bi bilo da pođemo gospodaru i kažemo mu da je budala u stanju da izgovori punu vreću reči?

Ostala braća se složiše, pođoše gospodaru, i ovaj im odvrati kada ih je saslušao:

— U redu, sutra ću pozvati sve svoje prijatelje u goste i zapovediću budali da pred njima izgovori punu vreću reči.

Sutradan, okupili se gosti sa svih strana — gospodar uskomešan kao košnica. Poziva gospodar budalu, pa mu zapoveda da izgovori punu irsku reči pred gostima koji će s pažnjom slušati.

Budala pristade, uze vreću i stade da govori: — Bilo nas je sedmoro braće. Jednoga dana otac nas je poslao u svet da zarađujemo sebi hleb. Lutali smo tako, lutali, te najposle dođosmo u ovaj zamak. Ja sam se najmio da služim kao sluga, braća moja — kao radnici. Ali braću moju grizla je zavist što sam bolje prošao od njih, pa naumiše da mi podmeću kod gospodara — te kako mogu iz zamka nečastivog da ukradem zlatnu pticu, krletku i samog nečastivog, te kako sam u stanju da okupim na zbor sve zečeve na svetu. Gospodar je poverovao braći i zapovedio mi da sve to učinim. Ja sam učinio. Došla je čak i gospodareva kći da kupi od mene zeca, i ja sam joj ga prodao za velike pare. Onda je došao sam gospodar da kupi zeca,. ali ja nisam hteo da mu ga prodam dok ne okusi od...

— Umukni! — viknu na to gospodar — vreća je i tako puna, ne moraš više da govoriš.

Gospodar je izgrdio budalu namerno da gosti ne bi čuli kako je on jeo meso od strvine.

A gosti pak, kada su sve to čuli, stadoše da hvale budalu za njegove zasluge, govoreći kako je on toliko zaradio gospodaru da mu se ovaj ne može odužiti; braću pak treba oterati, jer i tako od njih nikakve vajde nema.

— U redu! — odvrati gospodar — braću ću oterati svakako, a tebi, budalasti sine oca svoga, dajem. svoju kćer za ženu.

Tako i bi. Braća napustiše zamak praznih šaka, a budala ostade da živi u sreći i blagostanju sa svojom. lepom ženom.

VEŠTIČINA JASIKA

Pošla dva brata u lov, pa naišla u šumi na jedno pseto. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a!

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti pseto.

— Daću obojici po tri šteneta; jedno se zove Drž-za-glavu, drugo Lomivrat, treće Grizi-gvožđe. Kada prvo štene nekog ulovi, samo se prašina vije; kada drugo vrat lomi, samo se tresak čuje, a kada treće grize samo parčad na sve strane lete.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na vuka. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti vuk. — Daću obojici po jednog vučića, koji će imati sjajan njuh.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na medveda. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti medved.

— Daću vam obojici po jedno meče, koje će umeti spretno da se vere kud god mu se naredi.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na risa. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti ris. — ,Daću vam obojici po jedno mladunče, koje će umeti dobro da grebe.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na lisicu. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da je ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti lisica. — Daću vam obojici po jednog lisičića, koji će umeti lepo da vida rane.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na jelena. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti jelen. — Daću vam obojici po jednog malog jelena, koji će umeti dobro da potegne teret.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na srnu. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da je ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti srna. — Daću vam obojici po jedno lane, koje će umeti hitro da trči.

Pristala braća, nastavila put, pa uskoro naišla na zeca. Stariji brat zapita mlađeg:

— Da ga ubijemo, a?

— Nemojte me ubiti! — stade ih moliti zec. — Daću vam obojici po jednog zečića, koji će umeti da utekne od svake potere.

Elem, okupila braća svoje zveri, svoje drage pomoćnike, pa rešila da se podele. Ali, pre nego što će se rastati, dogovore se oni da obojica pobodu u veliki hrast svoje noževe: ako se koji od njih dvojice vrati i primeti da je nož zarđao, znači da se bratu dogodila neka nesreća; ako pak noži dalje bude blistao, znači da je sve u najlepšem redu. Dogovorili se oni tako, pa stariji brat pošao desno, a mlađi — pravo.

Sutradan ispalo tako da se stariji brat našao pred jednim zamkom. A zamak taj kao da je obamro: nigde ni žive duše osim jedne devojke.

— Ej, devojko-sestrice, a gde su ostali?

— Otišli su svi u potragu za belim jelenom, ali su se pretvorili u kamenje. Tako sam i ja izgubila oca.

— E, to je zato, devojko, što su pošli bez pomoćnika! A ja imam pomoćnika koliko ti volja, pa se nadam da mi beli jelen neće uteći!

Krenuo on iz zamka, kad ima šta da vidi: beli jelen upravo protrčao pokraj zamka. Stariji brat se kao vetar stušti za njime sa svojim pomoćnicima, ali se jelen sakri dok bi dlanom o dlan. Podigao stariji brat pogled prema staroj jasici, kad na njoj sedi zla veštica.

— Siđi na zemlju, poganijo, ako nećeš da zapovedim medvedu da te svuče odatle i na komade rastrgne!

— Silazim odmah, kako da ne! Samo, dozvoli mi da udarim tvoje drugove ovim štapom, da me ne bi ugrizli!

Dozvolio brat, a veštica udarila prutom i sve zveri su se istog časa, zajedno s bratom, pretvorile u kamenje.

Prošlo neko vreme, a mlađi brat se vratio onom hrastu i video da je nož starijeg brata sav zarđao. Kako je to video, odmah je pošao na put da traži brata i izbavi ga iz nevolje.

Došao on pred onaj zamak u kome je ostala samo devojka.

— Ej, devojko-sestrice, a gde su ostali?

— Ne pitaj me, momče: krenuli su za belim jelenom i u kamenje se pretvorili. Nedavno je ovuda prošao nekakav momak sa svojim pomoćnicima-zverima, pokušao da uhvati jelena, ali su se i on i zveri pretvorili u kamenje!

— To je moj brat! Nego, reci mi, devojko, kako da ga spasem iz nevolje?

— E, bogme, nećeš ga moći spasti! Nego, bolje otidi što pre iz ovih krajeva i povedi mene sa sobom. Pa znaš ti, momče, kakva je ta veštica sa jasike: samo rečcu prozbori, razmahne prutom, i svi se pretvoriše u kamenje za večita vremena. Sem toga, počeće i da se sveti ako sazna da sam te primila u zamak. Dakle, bežimo odavde dok još ima vremena!

Uzjahao mlađi brat vuka, stavio devojku u krilo, pa su poleteli što su brže mogli. Najednom, zemlja se prolomi od tutnjave — to se veštica dala u trku za njima!

Vide mlađi brat da će ih veštica stići, pa sjahao s vuka i uzjahao medveda. A veštica im za petama — sve bliže i bliže!

Najposle uzjahao mlađi brat jelena, a veštica za petama — sve bliže i bliže!

Zec potrča iz sve snage, srna skakuće, vuk, medved i lisica lete s jedne grude na drugu, krivonogi ris se spotiče i prevrće preko glave, a Drž-za-glavu, Lomivrat i Grizi-gvožđe samo zubima škljocaju! — svi su nastojali da održavaju korak sa jelenom, mlađim bratom i devojkom.

Najposle i jelenu bi jasno da će ih veštica stići, pa će reći mlađem bratu:

— Protari mi desni rog, iz njega će izaći češljić. Prebaci onda taj češljić preko levog ramena, ali se nemoj osvrtati.

Učinio mlađi brat kako mu je jelen kazao, kad gle! — za njihovim leđima podigla se gusta šuma kao kakve zidine. Ali veštica se snašla i probila zid.

Na to će jelen reći mlađem bratu:

— Protari mi desni rog, iz njega će izaći brus. Prebaci onda taj brus preko levog ramena, ali se nemoj osvrtati.

Učinio mlađi brat kako mu je jelen kazao, kad gle! — za njihovim leđima uznele se do neba visoke planine. Ali veštica se snašla pa i njih prevalila.

Na to će jelen reći mlađem bratu:

— Protari mi desni rog, iz njega će izaći maramica. Prebaci onda tu maramicu preko levog ramena, ali se nemoj osvrtati.

Učinio mlađi brat kako mu je jelen kazao, kad gle! — za njihovim leđima se razlila ognjena reka. Pokušala veštica da je pregazi, ali bez uspeha — mlađi brat i njegove verne zveri odjezdile su bez traga i glasa.

Najzad mlađi brat sjaha s jelena da se malčice odmori. Ali, nije se smeo dugo odmarati, valjalo je graditi udžericu gde će prenoćiti. Svi se latiše posla: jedan nosi, drugi izručuje, treći podiže, četvrti vuče, peti slaže, šesti pokriva. Dok bi dlanom o dlan, a udžerica sagrađena.

Kada su svi zaspali, jelen izvede mlađeg brata napolje, pa mu reče:

— Sada me ubij i zakopaj moju glavu ispod praga, a moj trup ispod poda. Dalje: uzmi ovu šarenu podvezicu i čuvaj je kao zenicu oka svoga. Kad budeš napuštao udžericu, obmotaj je triput zdesna nalevo, veži njome moju glavu za trup, i ja ću ponovo oživeti.

— Ali kako mogu da ubijem tebe, spasioca svoga!

— Ne kopaj trica, nego učini kako sam ti rekao, to je za tvoje dobro!

Ispunio mlađi brat što mu je jelen naložio i stavio podvezicu na prozor.

Osvanulo jutro, a mlađi brat naumio da pođe sa svojim zverima u lov, kako ne bi morali da gladuju. Devojka ostala u udžerici, pa ugledala podvezicu. Pomislila ona da ne valja tek tako ostavljati stvari, pa rešila da podvezicom podveže čarape.

Dok je podvezivala čarape okrenula ona podvezicu sleva udesno. A u isti čas preko ognjene reke stvori se gvozdeni most, te veštica savlada i poslednju prepreku koja ju je odvajala od begunaca.

Zveri se snađoše pa navališe na vešticu, a ova se našla u čudu — u brzini zaboravila prut na jasiki! Gleda ona šta će i kako će, pa se doseti: iskopa duboku jamu, pa kako koja zverka naleti, ona je gurne u jamu. Čim su se svi našli u jami, ogromna gvozdena vrata se zalupiše odozgo i — kvit posla!

Jao sada mlađem bratu i devojci! Veštica se samo smeška, pa im zapovedi da podgreju amam te da se dobro iskupaju, jer će ih sutradan za doručak pojesti.

Greju oni amam, a veštica se razbaškarila na suncu. Vatra se već razbuktala, voda samo što nije provrela, kad se najednom pojavi glava jelena, pa će reći:

— Ej, vas dvoje! Zašto se žurite s vatrom! Zar se niste dosetili da Drž-za-glavu, Lomi-vrat i Grizi-gvožđe rade svoj posao? Već su skoro progrizli gvozdena vrata, sačekajte dok ne završe posao!

Taman jelenova glava stiže da se ukloni, kad veštica priđe mlađem bratu i devojci pa ih zapita:

— Stalno ležim na suncu, a vi još niste gotovi! Hoće li skoro voda biti topla?

— Za jednog je već dovoljno topla, ali bi valjalo još drva staviti da bude za oboje! — odvratiše oni.

— Ej, ako vi toliko gnjavite, dosta mi je i jedno od vas za doručak!

Rekavši to, veštica zgrabi devojku, pa joj iščupa prednji zub, onaj od čistog zlata, koji joj je podarila sama mati Lajma. Kada se taj zub iščupa, devojci nema spasa.

Tako i bi: devojka ispusti dušu, a veštica je smesti u gvozdeni kovčeg i zakopa na raskršću.

Dok se veštica petljala oko pokopa, pojavi se jelenova glava:

— Drž-za-glavu, Lomi-vrat i Grizi-gvožđe su skoro gotovi!

Sahranila veštica devojku, pa dotrčala kao sumanuta, bela pena od gladi joj na usta navire. Povika ona:

— Brže, brže! Ako nije još gotovo, poješću te tako prljavog!

A mlađi brat odgovori:

— Evo, još malo, voda samo što nije provrela!

Legla veštica ponovo na sunce, a jelenova glava veli:

— Posao je završen! Sad možeš da čekaš pomoć!

Uskoro se svi pomoćnici okupiše pa se posakrivaše: zec pod klupu, srna pod orman, lisica pod doksat, vuk u čabar, medved iza peći, ris u prozorče za puštanje pare, a Drž-za-glavu, Lomi-vrat, Grizi-gvožđe i mlađi brat ispod peći.

Uto evo i veštice, grmi i seva od besa i ljutine:

— Je li najzad gotovo!

— Jeste, možeš da dođeš!

Vrata se otvoriše, veštica uđe. Onda je Drž-za-glavu ščepa, Lomi-vrat joj stade savijati vrat, Grizi-gvožđe je polako grize, medved bubeta, vuk dere, lisica ujeda, ris grebe, srna kopitom udara, zec obigrava okolo, a mlađi brat povremeno pomiluje krčagom po glavi.

Ipak, nije im pošlo za rukom da dotuku vešticu, budući da su vrata amama ostala otvorena, te ona najposle uteče.

Veselju nikad kraja, ali kad mlađi brat poče da pripoveda o devojci, svi se rastužiše i razjuriše na sve strane da je nađu. Zec odjuri na čelu, a vuk i psi su njuškali trag — najposle je pronađoše.

Ris i srna smesta iskopaše gvozdeni kovčeg, medved ga izvuče, psi odvališe gvozdeni poklopac, a lisica pronađe zlatni zub kraj uzglavlja.

Mlađi brat stavi zub na mesto odakle je bio iščupan ,i devojka oživе. Onda uz pomoć podvezice oživeše i jelena, pa istim putem krenuše u dvorac.

Uz put će lisica-mudrica reći:

— Eh, kako se odmah nismo dosetili da je veštica zaboravila svoj prut na jasici. Zar smo baš morali tako daleko da bežimo?

Na to će joj jelen odgovoriti:

— Ne mari, sada ćemo zapovediti veštici da bez pruta siđe s jasike, pa ako nas ne posluša, oborićemo drvo na zemlju.

Stigli oni pred jasiku, a veštica se šćućurila p ste nje:

— Ala mi je hladno, sva sam se smrzla! Pusti me na zemlju da se malko ugrejem, a da me tvoje zveri ne bi ujele, dozvoli mi da ih prutom udarim!

Mlađi brat ni da čuje, nego joj doviknu:

— Da se nisi usudila da siđeš na zemlju s prutom! Bolje bi ti bilo da nam kažeš kakvo je ono tamo kamenje ?

— Sve su to ljudi i zveri — odvrati veštica.

— E, ako je tako, kaži kako ih možemo oživeti?

Ne kazuje se veštici kako da se nađe leka skamenjenim ljudima i zverima, ali vidi ona da se drvo već pomalo klati pod pritiskom mlađeg brata i njegovih pomoćnika.

— Nemojte obarati drvo! — povika najposle veštica. — Sve ću vam kazati: uzmi malo trule zemlje ispod jasike, pospi njome kamenje i ono će oživeti.

Tako i bi: oživeli ljudi — stariji brat, njegove zveri-pomoćnici, devojčin otac, devojčina mati i svi ostali podanici. Gužva, kao na tržnici. Onda svi okružiše jasiku, te je oboriše zajedno s vešticom. A zveri nagrnule, pa je rastrgle na komade.

Mlađi brat se oženio devojkom pa stao da živi u dvorcu u slozi i ljubavi sa starijim bratom. A tast mu predao vlast i nagradio ga ljubavlju svojom i svojih podanika.

ZVERI KAO ZETOVI

Bio jednom jedan otac pa imao četvoro dece — jednog sina i tri kćeri. Devojke su revnosno negovale oca-udovca, a sin ga je neumorno nudio najukusnijim jestivima. Srećan je bio otac sa svojom dobrom dečicom, tiho mu je prolazila starost. Jednog dana okupio ih on sve, pa im reče:

— E, deco, bliži mi se smrtni čas, pa je vreme da se pripremite da ostanete sami na ovome svetu. Ako budete i dalje živeli u slozi i miru, sama Lajma(1) će voditi brigu o vama. Sinko — reče on obraćajući se sinu — kada ja umrem, ti se nemoj odmah ženiti, nego najpre poudaj svoje sestre. Ako me poslušaš, daleko ćeš u životu dospeti!

Poslušao sin oca i dugo posle njegove smrti živeo sa svojim sestrama. Ali jednog zlokobnog dana sudba drukčije odluči i oduze bratu voljene sestre. Evo kako se to dogodilo: Nekako u podne šetale se sestre po vrtu. Najednom, odnekud dolete nekakav vihor i odnese sestre u nepoznatom pravcu. Tražio brat sestre tri dana i tri noći, ali od njih ni traga ni glasa. Najposle napustio on sasvim dom, te pošao u svet da ih traži. Išao on tako, išao, raspitivao se na sve strane.— ali uzaman! Već mu ponestalo hrane koju je sa sobom poneo, a od sestara ni pomena; elem, rastužio se jadni brat, ne zna šta će i kako će.

„Neka bude što biti mora — reši on — ali se kući bez sestara neću vratiti. Ako je već dovde došlo, hraniću se čime stignem!"

Posle nekog vremena naiđe on na zeca. Ovaj već htede da umakne, kad mu brat reče:

— Ej, zečiću-zlatni repiću, nemoj pobeći od mene! Ogladneo sam, nemam snage da hodam, moram te pojesti!

— Nemoj me pojesti, brate rođeni! Ako me poslušaš, poći ću s tobom i naći ću ti se u nevolji.

Pristao brat pa pošao dalje kad — naiđe na vuka. Ovaj već htede da umakne, kad mu brat reče:

— Ej, vuče-opaki razbojniče, nemoj pobeći od mene! Ogladneo sam, nemam snage da hodam, moram te pojesti!

— Nemoj me pojesti, brate rođeni! Ako me poslušaš, poći ću s tobom i naći ću ti se u nevolji.

Pristao brat pa pošao dalje, kad — naiđe na roj obada i osica. Ovi već hteli da umaknu, kad im brat reče:

— Ej, obadi-nametljivci mladi i vi ose-nemile ose, nemojte pobeći od mene! Ogladneo sam, nemam snage, moram vas pojesti!

— Nemoj nas pojesti, brate rođeni! Ako nas poslušaš, poći ćemo s tobom i naći ćemo ti se u nevolji.

Pristao brat pa pošao dalje, kad — naiđe na sokola. Ovaj već hteo da umakne, kad mu brat reče:

— Ej, sokole-dobro moje, nemoj pobeći od mene! Ogladneo sam, nemam snage da hodam, moram te pojesti!

— Nemoj me pojesti, brate rođeni! Ako me poslušaš, poći ću s tobom i naći ću ti se u nevolji.

Pristao brat pa pošao dalje, kad — naiđe na raka. Ovaj već hteo da umakne, kad mu brat reče:

— Ej, račiću-crven-glaviću, nemoj pobeći od mene! Ogladneo sam, nemam snage da hodam, moram te pojesti!

— Nemoj me pojesti, brate rođeni! Ako me poslušaš, poći ću s tobom i naći ću ti se u nevolji.

Pristao brat pa pošao dalje, a za njim u povorci zečić, vuk, osice, obadi, soko i rak. Ušli oni u jednu gustu šumu, pa sutradan ugledali nekakvu udžericu svu rasklimatanu, hoda a jedva se na nogama drži. Brat će joj reći:

— Ej, udžerice, hoćeš li primiti putnike-namernike na prenoćište?

Zaustavila se udžerica, putnici-namernici ušli, kad imaju šta da vide: u udžerici sedi nekakva starica. Okrenula ona glavu, pa zapita putnike:

— Kuda ste se uputili?

Brat joj odvrati:

— Najpre nas dobro nahrani i spremi nam postelje, pa ćemo ti sutra sve ispripovedati.

Nahranila ih stara i spremila postelje, a brat joj sutradan izjutra ispripovedao sve po redu, pa je zapita:

— Da ne znaš, možda, stara, gde su moje sestrice?

Stara mu odvrati:

— Ne znam, brate, gde su tvoje sestrice. Ali ako pođeš do moje sestre, možda će ona znati da ti kaže.

Pošao brat sa zverima na put, kad sledećeg dana ugledao u gustoj borovoj šumi nekakvu udžericu svu rasklimatanu, hoda a jedva se na nogama drži. Brat joj reče:

— Ej, udžerice, hoćeš li primiti putnike-namernike na prenoćište?

Zaustavila se udžerica, putnici-namernici ušli, kad imaju šta da vide: u udžerici sedi nekakva starica. Okrenula ona glavu, pa zapita putnike:

— Kuda ste se uputili?

Brat joj odvrati:

— Najpre nas dobro nahrani i spremi nam postelje, pa ćemo ti sutra sve ispripovedati.

Nahranila ih stara i spremila im postelje, a brat joj sutradan izjutra ispripovedao sve po redu, pa je zapita;

— Da ne znaš, možda, stara, gde su moje sestrice?

Stara mu odvrati:

— Kazaću ti gde su ti sestrice. Jedna je udata za štuku, druga za orla, a treća za medveda. Ali, pre nego što do njih dođeš, moraš najpre od veštice zaraditi najboljeg konja. A do veštičinog boravišta ima tri dana hoda.

Krenuli putnici da traže vešticu. Posle tri dana pronašli je, i brat se najmio kao sluga pod uslovom: ako tri dana uzastopce sačuva tuce kobila, veštica će mu dati na poklon ždrebe. Svanulo jutro, a brat poterao dvanaest kobila na ispašu, dok je dvanaest ždrebadi ostalo u štali. Pošli s bratom i njegovi saputnici, ali kad su tamo stigli, svi legli da spavaju, samo zečić nije smerao oka da sklopi: ispalo da je on bio najlukaviji. Prišao on bratu pa mu reče:

— Lezi i ti, brate rođeni, a ja ću poći da poslušam šta kobile međ sobom zbore.

Elem, odskakutao zečić kobilama, kad ima šta da čuje: kobile naveče i ne nameravaju da pođu kući! Veštica im, vele, strogo zapovedila da se ostale razbeže po žbunju dok čobanin bude terao jednu od njih. Čuo brat šta mu se sprema, žmarci mu prošli po leđima. A obadi i osice uzeli da se smeju:

— Ne tuguj, brate rođeni! One će se razbežati po žbunju, a mi ćemo navaliti na njih i stati da ih ujedamo. Videćeš, kad dođe veče, sve ćemo ih poterati kući!

Tako i bi: nastalo veče, kobile se razbežale kojekuda u žbunje, a obadi i osice nasrnuli, pa im mira ne daju! Najposle se kobile okupile oko čobanina, te jedna za drugom pošle kući.

Psuje ih veštica, a kobile samo odvraćaju:

— Bolje bi bilo da sama pođeš pa da te vidimo šta bi ti učinila!

I sledećeg dana dogodi se isto, a trećeg dana doskakuta zečić bratu pa ga izvesti kako je veštica zapovedila kobilama da od obada i osica ne beže u štalu već u gustu borovinu, kuda se ovi ne mogu provući.

Brat se prestravio, žmarci mu prošli po leđima, a vuk uzeo da se smeje:

— Čudna mi čuda! Kao da kobilama mogu nauditi samo obadi i osice! I ja se u taj posao razumem. Za moje zube ni gusta borovina neće biti nikakva prepreka!

Tako i bi: nastalo veče, obadi i osice nasrnuli na kobile, a ove — bež u šumu! Ali, nije vajde: našao se tamo vuk pa ih isterao, a kobile od ujeda obada i osica bile su prinuđene da pođu u štalu. Vide veštica da nema kud, brat sačuvao kobile, pa mu reče:

— Sutra ćeš dobiti ždrebe, i da te više nisam videla!

Brat i njegovi prijatelji polegali, a zečić odskakutao da oslušne o čemu veštica sa ždrebadima besedi. A ona stala da ih uči:

— Vas jedanaest nemojte ništa činiti. A ti, dvanaesti, najsnažniji, zavuci se sutra pod jasle i pretvaraj se da si bolestan. Momak može bilo kojeg od vas da izabere, već koji mu se svidi: takva je pogodba. Ako se budeš pretvarao da si bolestan, tebe neće ni pogledati.

Čuo to zečić pa odjurio bratu sa novom vešću. Svanulo jutro, brat ušao u štalu, a jedanaest ždrebadi skaču po njoj kao sumanuti. Dvanaesto pak, leži nauznak u jaslama, jedva diše, gotovo da će lipsati. Veštica hvali na sva usta ono jedanaest što jure po štali, u nebesa ih diže, a za dvanaestog veli: „Loš je bio, loš će i uginuti!“

Ali brat kao da je i ne sluša; veli on veštici da će uzeti bolesno ždrebe! Ostala ždrebad su, veli on, nešto mnogo plašljiva. Ne daje se veštici najbolje ždrebe, ali nema kud — takva je pogodba!

Elem, uzeo brat svoje ždrebe pa krenuo iz veštičinog boravišta.

Uz put mu ždrebe reče:

— Odvedi me u belu detelinu i napasaj tri dana— postaću kao moja mati što živi kod veštice. Onda me opet odvedi u belu detelinu i napasaj šest dana — postaću trokrili konj i vinuću se u nebo kao vetar. Ako li me pak na beloj detelini ostaviš devet dana, postaću šestokrili konj i vinuću se u nebo kao vihor.

Tako i bi: devetog dana šestokrili konj stao da savetuje brata:

— A sada, otpusti zečića, vuka, obade i osice— oni su svoje odslužili. Potom me uzjaši, sokola stavi na koleno, a rak neka se za moj rep uhvati: tako ću vas sve dovesti do doma tvoje prve sestrice.

Zečić i vuk otrčaše u žbunje, obadi i osice se zavukoše u šupljine stabala. Onda se rak zakači ždrebetu za rep, brat hitro uzjaha i prihvati sokola na kolenu; zemlja uzdrhta, vetar zafijuka u ušima — a Šestokrili jezdi kao vihor, da se uskoro posle toga spusti pred boravište prve sestrice, pred štukinu kućicu. Onda Šestokrili reče:

— A sad, brate rođeni, pođi da se upoznaš sa zetom! Zajedno ćete odlučiti šta vam dalje valja činiti, a mi ćemo dotle da se malo odmorimo iza onih humki od peska!

Ušao brat u sestrin dom, a njoj od radosti suze grunule na oči. Nahranila ona brata, spremila mu postelju, pa stala da čeka kad će joj se muž vratiti.

Nastalo veče, kad eto ti i štuke. Ugledala ona tragove Šestokrilog, preplašila se pa zapita:

— Za ime boga, ženo, smiluj se i reci mi nisu li ovo zmajevi tragovi?

— Ne brini, nisu. To je moj brat mili došao sestri u goste.

— Tako, dakle, znači da se mogu u čoveka pretvoriti.

Pretvorila se štuka u čoveka, ušla u kuću. Šurak mu pošao u susret, tako su se jedan drugom obradovali kao da se odavno poznaju. Onda se zet priseti svoga nesrećnog udesa, pa teško uzdahnu i reče:

— Eh, brate, kad bi mogao da me Izbaviš iz zmajevih kandži — gde bi nam kraj bio! Začarao nas je, prokletija: jednog brata pretvorio u orla, drugog u medveda, a mene u štuku. Za mene je udata tvoja najmlađa sestra, za orla srednja, a za medveda najstarija. Nego, ti sam nećeš moći da izađeš na kraj sa zmajem. Zato odmah pođi mome bratu orlu, možda će ti on pomoći: ja sam slab i nemoćan, kako sunce izađe moram se ponovo pretvoriti u štuku.

Svanulo jutro, a brat uzjahao konja, pa kao strela pojurio drugome zetu — orlu. Konj, soko i rak pođoše u šumu da se odmore, a brat uđe u orlovo boravište. Zagrlila ga sestra pa suze roni od radosti, nahranila ga dobro i spremila mu postelju. Nastalo veče, doleteo orao, ali ugledao tragove Šestokrilog, prepao se i veli:

— Za ime boga, ženo, smiluj se i reci mi nisu li ovo zmajevi tragovi?

— Ne brini, nisu. To je moj brat mili došao sestri u goste.

— Ako je tako, onda se mogu pretvoriti u čoveka.

Pretvorio se orao u čoveka, ušao u kuću. Šurak mu pošao u susret, tako su se jedan drugom obradovali kao da se odavno poznaju. Onda se zet priseti svoga nesrećnog udesa, pa teško uzdahnu i reče:

— Eh, brate, kad bi mogao da me izbaviš iz zmajevih kandži — gde bi nam kraj bio! Nego, ti sam nećeš moći da izađeš na kraj sa zmajem. Zato odmah pođi mome bratu medvedu, on će ti pomoći; ja sam slab i nemoćan, kako sunce izađe moram se ponovo pretvoriti u orla.

Svanulo jutro, a brat uzjahao konja pa kao strela odjurio trećem zetu — medvedu. Konj, soko i rak pođoše u šumu da se odmore, a brat uđe u medveđe boravište da vidi sestru. Zagrlila ga sestra pa suze roni od radosti, nahranila ga dobro i spremila mu postelju. Nastalo veče, došao medved, ali ugledao tragove Šestokrilog, prepao se i veli:

— Za ime boga, ženo, da nisu ovo zmajevi tragovi?

— Ne brini, nisu. To je moj brat mili došao sestri u goste.

— Ako je tako, onda se mogu pretvoriti u čoveka.

Pretvorio se medved u čoveka, ušao u kuću. Šurak mu pošao u susret, tako su se jedan drugom obradovali kao da se odavno poznaju. Onda se zet priseti svog nesrećnog udesa, pa teško uzdahnu i reče:

— Pomozi mi, brate, da se izbavim iz zmajevih kandži! Sam ne mogu da izađem s njim na kraj, ali ako obojica navalimo — zmaju je odzvonilo! Sutradan, izjutra ću se ja ponovo pretvoriti u medveda, pa ćemo se onda i prihvatiti posla.

Svanulo jutro, a brat pozvao svoga konja. Uzdrhtala zemlja, vetar stao da fijuče u ušima: Šestokrili, rak i soko pojaviše se pred bratom. Medvedu se učinilo da je glavom zmaj doleteo, ali ga brat umiri:

— To nije zmaj, to je moj snažni konj. A ovo su moji prijatelji. Jednog sam časno zaradio, a druge časno zaslužio.

— E, to je sjajno, brate! S takvim konjem i takvim pomoćnicima lako ćemo savladati zmaja. On živi u svom dvorcu, koji se nalazi na jednoj velikoj steni. Pođimo tamo!

Elem, dok bi dlanom o dlan, nađoše se oni pred ulazom u zmajev dvorac. Brat već hteo da ujaše unutra, kad mu medved reče:

— Ne smemo tako naglo! Zasad ti, brate, ostani ovde s rakom i sokolom, a Šestokrili i ja ćemo poći u dvorac: jedan od nas poseduje snagu, a drugi veštinu. Sutra će, brate, na tebe doći red, a

prekosutra ćemo svi zajedno imati dosta posla. Danas je važno samo da vežemo zmaja, više nam ne treba. Znaš, odmah ga ubiti ne možemo, jer on poseduje besmrtnu snagu. Dakle, na posao: moramo požuriti dok sunce ne zađe!

Srušiše se s treskom kamene vratnice, uzdrhta stena: Šestokrili i medved vode ljuti boj... Zemlja se trese, stena puca, grom se prolama, odnekud dopire potmula rika... Tako je to trajalo do večeri, a onda buka prestade, i Šestokrili i medved izađoše iz zmajevog boravišta, obojica u krvi. Ipak, pošlo im je za rukom da svežu zmaja! Elem, krenuli oni kući da predahnu i prikupe snagu za sutra, kako bi nastavili započeti posao.

Svanulo jutro, a medved se prvi probudio, pa će reći:

— Ustaj, brate! Vreme je da pođemo na posao, sad je na tebe došao red da sreću okušaš! Mi ćemo svi ostati pred vratnicama, a ti pođi unutra. Tamo ćeš ugledati dvoja vrata: jedna s desne strane, druga s leve. Leva vrata su likom vezana, tuda nemoj zalaziti: u toj sobi leži vezani zmaj, koji će te progutati ako uđeš. Nego, na vrata s desne strane možeš ući bez bojazni, u toj sobi je naša glavna pomoćnica — lepota-devojka, kraljeva kći. Zmaj ju je oteo i zaključao u dvorac. Ti ćeš je zamoliti da izmami od zmaja tajnu: gde je skrivena njegova besmrtna snaga?

Rečeno — učinjeno. Brat se prikrao u odaje kraljeve kćeri, i ona odmah pođe zmaju. Stao ovaj da je ispituje što će joj da zna njegovu tajnu, ali se najposle predomisli i reče:

— Otkriću ti tajnu. I tako niko nije kadar da pronađe moju besmrtnu snagu. Dakle, sto milja odavde leži jedna isto tako visoka stena; na njoj je dvorac, a u dvorcu strašan bik. On upravo čuva moju besmrtnu snagu! Samo, ako neko i ubije bika — neće ugledati moju besmrtnu snagu, jer će se crknuti bik pretvoriti u patku. Ako bi neko i uhvatio patku i ubio je, svejedno: opet ne bi mogao da dođe do moje besmrtne snage! Tada će se dogoditi ovo: crknuta patka će se pretvoriti u jaje i nestaće u morskim dubinama!

Saznala devojka što joj je bilo potrebno, pa sve ispripovedala bratu. Ovaj saopšti to konju, a konj — medvedu. Onda svi odjezdiše kući da predahnu i prikupe snagu za sutradan.

Svanulo jutro, a medved se prvi probudio pa će reći bratu, sokolu i raku:

— Ustajte, vreme |e da pođemo! Danas će biti posla za sve i preko glave!

Ne gubeći ni časa, odjezdiše oni opet prema onoj steni. Imali su dosta muke dok pred veče stena nije odletela u vazduh, a bik ležao mrtav kraj njihovih nogu. Ali, samo što je bik izdahnuo, iz njega izlete patka i vinu se u nebo. Patka juri prema oblacima, a soko za njom! Stigao ju je i stao da je kljuca dok nije izdahnula. Ali samo što je patka izdahnula, iz njene utrobe ispade jaje i nestade u morskim dubinama. Sad dođe red na raka: sjurio se on za jajetom u morske dubine i izvukao ga odande. Onda Šestokrili zgazi jaje, a u isti čas strašni zmaj vezan u svom dvorcu ispusti dušu. Za tren dolete orao i štuka ispliva iz vode, pa svi troje — medved, orao i štuka padoše pred bratom na kolena, pretvoriše se u ljude i rekoše:

— Hvala ti, brate, što si došao sa svojim Šestokrilim koljem i svim svojim drugovima te nas izbavio iz zmajevih kandži! Sada ćemo za ceo vek ostati ljudi, p sreća će nas pratiti do smrti. Biće srećne i žene naše, jer su one sada kraljice, pošto smo i mi ponovo postali kraljevi kao što smo i bili. Zmaj je izgubio glavu, a mi smo ostali živi... Dakle, pođimo svojim dvorima, tamo nas davno očekuju naši podanici, umorni od tuge...

— Lepo je sve to — odvrati brat — samo imate još vremena. Ja mislim da prvo treba da odjezdimo mojim sestrama, pa onda svi zajedno da pođemo u zmajev dvorac i pogledamo šta je sa onom lepotom-devojkom, kraljevom kćeri! Nju ne smemo zaboraviti, jer nam je ona pomogla kad nam je najviše bilo potrebno.

Rečeno — učinjeno. Dojezdili svi u zmajev dvorac, a devojka se obradovala, pa sa suzama u očima poletela bratu u naručje. Onda mu ona reče:

— Hvala ti, delijo, što si me spasao iz zmajevih kandži! Ja sam od oca svoga, kralja, nasledila veliku kraljevinu, koja je sada ostala bez vladara. Dakle, budi moj suprug, a ja ću biti tvoja kraljica. A šestokrilom konju, našem velikom junaku, daćemo u posed zmajev dvorac.

Na tome se svi rastadoše: Šestokrili ostade da živi u zmajevom dvorcu, soko odlete, rak nestade u vodi, a brat zagrli svoju dragu, te svi pođoše svojim kraljevinama.

Od tada je za sve njih nastao krasan život u sreći, ljubavi i blagostanju.

KURBADOVE PUSTOLOVINE

Živeo u davna vremena neki čovek pa nije imao dece. On sam nije zbog toga patio, ali njegova žena je po vasceli dan samo uzdisala i suze ronila od tuge. A kad je, na nesreću, posle sedam godina još i on umro, tuzi njegove žene nije bilo ravne.

— Umro mi muž, šta se tu može, takva je sudbina bila... — uzdisala je žena. — Ali bar da mi je posle njega dete ostalo, da imam o kome da se staram i u kome utehu pod stare dane da nađem.

Čula jednom udovica da u gradu živi neki siromašak koji nije kadar svoju decu da hrani, pa je naumio da jedno od devetoro dece poveri tuđim ljudima na vaspitanje. Udovica smesta zapovedi da se upregnu konji i pođe u grad. Ali, avaj! — onaj siromašak već dao nekome dete.

— Ah, pusto mu bilo! — veli njen sluga. — Biće, gazdarice, da smo badava ovamo dolazili.

A ženi se srce steglo, pa ni reči da prozbori.

Vraćali se oni kad — nedaleko od kuće gde su pregazili rečicu — najednom ugledaše kako na obalu iskoči nekakva velika riba. Koprca se ona na suvome, htela bi nazad. Sluga skoči iz kola, pojuri da uhvati ribu, ali ova šmugnu u vodu, pa reče:

— Ne dam se tebi, neka dođe tvoja gazdarica da me uzme!...

Gazdarica priđe kad — zbilja! riba iskoči na obalu, pa ovako stade zboriti:

— Čuj, ženo milostiva! Uzmi me, iseci na komade, skuvaj i pojedi — pa će ti Lajma podariti sina. Samo pazi da niko drugi ne okusi ni

komadić od moga mesa!

Udovica postupi kako joj je riba kazala. Zapovedila ona služavki da se ne usudi da dirne ni čorbu ni meso riblje, ali kako će ova poslušati kad već mora probati da li je jelo dobro posoljeno, a gazdarica i tako nikada ne dolazi u kuhinju da sama proba? Elem, odsekla služavka sasvim malen komad mesa, probala — milina jedna! Liznula čorbu, ova još bolja! A krljušt i iznutrica leže kraj ognjišta, i tako od njih nikakve vajde nema — pokupila ih služavka pa ih izbacila u dvorište zajedno s pomijama.

A tamo se, kao za pakost, našla kobila. Po vasceli dan lunjala ona po dvorištu, čupkala travu, dok najposle nije nabasala na pomije, te pojela svu krljušt i iznutricu. A i kako ne bi: gladnome se i pomije mogu učiniti kao rajska hrana, a posle gospodareve smrti sluga se nije mnogo starao ima li kobila dovoljno hrane i da li je uvek sita.

Elem, sledeće noći zbi se čudo: gazdarica dobila sina, ali su istog takvog sina dobile i služavka p kobila! Ljudi kobilinom sinu nadenuše ime Kurbad.

Sva tri momka su zajedno rasla, ali je Kurbad među njima bio najodvažniji i najsnažniji. Najmilija mu hrana behu orasi, rado je pio kobilje mleko, a kada bi poželeo da se odmara, birao bi mesto na bapku uz ognjište. U petoj godini mogao je da obali malo drvo, u šestoj — lako je izlazio na kraj i s velikim drvećem, a kada je ušao u sedmu — nije se bojao da na megdan izađe ni vuku ni medvedu.

Vremenom je Kurbad postao takva junačina da je i najteže poslove u domaćinstvu obavljao kao od

šale. Prosto je poželeo delija da se prihvati kakvog posla koji bi ga bar dobro oznojio, ali zasada nije imao prilike da okuša sreću.

Jednoga dana izađe on pred svoju braću — gazdaričinog i služavkinog sina, pa im reče kako je naumio da iz nove kuće istera nečiste sile. Tu kuću je još pokojni gospodar sagradio, ali je, na nesreću, pre nego što se on u nju preselio, nečastivi već stavio na nju svoju šapu. Nije bilo niotkuda pomoći, u kući se nije moglo stanovati, a nečastivi se razbaškario u njoj i fućkao na sve.

Braća su se kolebala — kako će njih trojica izaći na kraj sa zlikovcem, kada to nije bio kadar niko dotada da učini. A Kurbad im

ovako odvrati:

— Vaše matere su onda pojele kuvano i prženo riblje meso, a moja mati je probala sirovo: tako je ispalo da sam ja pametniji od vas!

Braća najposle popustiše, i svi skupa pođoše u vražju jazbinu. A tamo, kako se smrklo, mušice i bubice zapodenuše u pukotinama ovakav razgovor:

— Hajde da vidimo kako će ova tri pametnjakovića da nagraišu kada se naš Troglavi gospodar preko mosta vrati!

Kurbad ču šta se po pukotinama zbori, a braća — ništa. Kad nasta ponoć, reći će Kurbad služavkinom sinu:

— Ti si najslabiji; zato uzmi svoj mač i pođi da motriš na most preko rečice. Ako tuda naiđe troglavi džin — nemoj ga puštati. On je najslabiji od trojice džinova, s njim ćeš lako izaći na kraj.

Na to će služavkin sin odgovoriti:

— Šta se to mene tiče! Ako je do mene, neka preko mosta prolazi kome god drago!

— Ne smemo ga pustiti preko mosta — primeti Kurbad — jer će nam u tom slučaju doći glave. Nego, ako se ti već plašiš, biće da ću sam morati da pođem. Postaviću ovde na prozorče krčag s vodom, pa ako se u njemu pojavi mleko, znači da ja pobeđujem u boju, a ako se pojavi krv, odmah trčite mojoj materi i zovite je u pomoć. Samo, vodite o tome računa, i nemojte zaboraviti na moju zapovest!

Elem, opasao Kurbad mač, pošao na obalu, seo pokraj mosta i stao da čeka. Skoro će ponoć, unaokolo mrtva tišina, samo žabe u reci, divlje guske u vazduhu i laste pod mostom tiho šapuću. Žabe krekeću: „Kurbad! Kurbad!" guske gaču: „Pobediće, pobediće!" a laste pod mostom cvrkuću: „Džin ima tri glave, i sve tri će mu odleteti s ramena!"

Kad bi ponoć, ču Kurbad gde nailaze džinovi glasnici: pas zavija u polju, soko klikće u vazduhu. Potrže Kurbad mač, ustade i mačem prepreči put ka mostu. Zatutnja zemlja, vidi se da dolazi troglavi džin, ali kako je nabasao na Kurbadov mač, tako je stao kao ukopan, kao pred nekakvim zidinama.

Džin zaurla:

— Pusti me, Kurbade, da pređem preko mosta!

A Kurbad ne pušta mač iz ruke, već odvraća:

— Neću te pustiti!

Triput je tako zaurlao džin na Kurbada da ga propusti, ali bez uspeha. Onda se džin razljuti pa povika iz sveg grla:

— Kad je tako, deder duni da pogledam koliko novca možeš da izduvaš ispod mosta iz moje kese! Duvaj tamo, prema polju!

Dunuo Kurbad pa celu sijekvijetu(2) zastro čistim zlatom. Stao da duva Troglavi — prekrio svega pola sijekvijete, pa i to bakarnim novčićima. Vide Troglavi da se obrukao, hteo bi da odstupi, ali ga Kurbad ne pušta, nego veli: „Najpre pokupi novac, pa kreći." Džin ne pristade, a Kurbad mu na to predloži da se late mačeva, pa kome sreća ispadne. Tako i bi: stadoše se oni klati, most drhti, zemlja tutnji, mačevi zveckaju, dok najposle džinove glave ne popadaše na zemlju.

Kurbad radosno proslavi s braćom pobedu — pili su i veselili se do iduće večeri. Kako se smrklo, pohitaše oni u kuću, a tamo mušice i bubice u pukotinama već zapodenule razgovor:

— Lepo, Troglavog si pobedio, ali kako ćeš sa Šestoglavim na kraj izaći?!

Kurbad ču ovaj razgovor, a braća ništa. Negde pred ponoć, reći će Kurbad gazdaričinom sinu:

— Ustani i pođi, danas je na tebe red da motriš na most!

Ali, i ovoga uhvati strah, pa odvrati:

— Šta se to mene tiče! Ako je do mene, neka preko mosta prelazi kome god drago!

— Eh, kad ste obojica takvi plašljivci — reče na to Kurbad — vidim da ću opet sam morati da idem. Preko mosta ga ne smemo pustiti, jer u tom slučaju nećemo moći da ga savladamo. Nego, ja ću postaviti ovde na prozorče krčag s vodom, pa ako se u njemu pojavi mleko — znači da je sve lepo prošlo, a ako se pojavi krv — trčite mojoj materi.

Pošao Kurbad na obalu, unaokolo mrtva tišina, samo žabe u reci krekeću: „Kurbad! Kurbad!“ divlje guske gaču: „Pobediće, pobediće!"

a laste pod mostom čavrljaju: „Džin ima šest glava, i svih šest će mu odleteti s ramena!"

Kad bi ponoć, ču Kurbad gde nailaze džinovi glasnici: pas zavija u polju, soko klikće u vazduhu. Ustao Kurbad i mačem preprečio put ka mostu. Ide džin šestoglavi, zemlja tutnji, ali da prođe — ni pomena: pred njim stoji mač.

Povika džin:

— Pusti me, Kurbade!

A Kurbad ne ispušta mač iz ruku, već odvraća:

— Neću te pustiti!

Triput je tako povikao džin na Kurbada da ga pusti, ali bez odgovora. Najposle dreknu iz sveg grla:

— Kad je tako, deder duni u polje da pogledam koliko novca možeš da izduvaš ispod mosta iz moje kese!

Dunuo Kurbad, pa celu purvijetu(3) zastro čistim zlatom. Stao da duva Šestoglavi — prekrio svega pola uvijete, pa i to bakarnim novčićima. Vide džin da se obrukao, hteo bi da odstupi, ali ga Kurbad ne pušta, nego veli: „Najpre pokupi novac, pa kreći." Džin ne htede da pristane, a Kurbad mu na to predloži da se late mačeva, pa kome sreća ispadne. Tako i bi: počeše se oni klati, most drhti, zemlja tutnji, mačevi zveckaju, dok najposle džinove glave ne popadaše na zemlju.

Sav radostan, vrati se Kurbad kući, pa kako je stigao, smesta je legao u postelju da se odmori pred sutrašnji boj.

Iduće večeri mušice i bubice u pukotinama se uznemirile:

— Pusto mu bilo! Već je dvojicu savladao. Ali neka, neka!... S Devetoglavim se taj žutokljunac peće naneti glave!

Kurbad ču ovaj razgovor, a braća ništa. Postavio on krčag s vodom na prozorče, najstrože zapovedio braći da ne odvajaju oka od krčaga, a sam pošao ka mostu. Unaokolo mrtva tišina kao i prošle noći, samo žabe bez prekida krekeću: „Kurbad! Kurbad!" divlje guske gaču: „Pobediće, pobediće!" a laste čavrljaju: „Džin ima devet glava, i svih devet će mu ove noći odleteti s ramena!"

Kad bi ponoć, ču Kurbad gde nailaze džinovi glasnici: devet pasa zavijaju u polju, devet sokolova klikću u vazduhu. Ustao Kurbad i mačem preprečio put ka mostu. Prilazi mu džin i viče:

— Pusti me, Kurbade!

A Kurbad odgovara:

— Šta si se, glavati, razvikao! Nego, bolje izađi na megdan da snage odmerimo!

Tako i bi: zamahnuo Kurbad mačem, odlete jedna glava s džinovog ramena, ali na njeno mesto tri nove izrastoše. Vide Kurbad da ovako nikada kraja neće biti, pa baci mač i golim rukama ščepa džina za grivu. Ali avaj! — ščepao i džin Kurbada, zamahnuo njime, i do kolena ga u zemlju saterao! Zamahnuo džin drugi put, Kurbad se našao u zemlji do pazuha.

Vide Kurbad gde mu se crno piše, pa će reći:

— Svi borci se odmaraju bar za časak od boja, hajde da i mi malčice predahnemo.

Pristao džin, seo pa se odmara, a Kurbad nikako da shvati kako to da mu mati ne dolazi u pomoć. Ne zna on da su braća zaspala, ne gledaju u krčag, te mati i ne zna na kakvim je mukama njen sinak.

Otkinu Kurbad s noge pastalu(4) pa je hitnu pravo u prozor kraj kojeg su braća slatko hrkala. Skočiše braća iza sna, videše krčag pun krvi. Pojuriše oni kao sumanuti kobili, a ova za tili čas priteče u pomoć Kurbadu.

Sada je išlo lako: kako bi sin koju glavu džinu odsekao, mati bi iz sve snage pritiskala usijanim gvožđem na to mesto da nove glave ne bi izrasle. Uskoro je džin ležao pred njima kao klada.

Posle boja pođe Kurbad kući da odspava, ali san nikako da mu dođe. Čuje on kako mušice i bubice u pukotinama nešto šapuću:

— Protuva nijedna, sve nam je muževe poubijao! Ali ništa zato — iza muževa ostale su žene-veštice, a one će se već osvetiti tom žutokljuncu. Čim ova trojica pođu sutra nekuda, udovica Troglavog će se pretvoriti u postelju. Kako ugledaju tu postelju, jednog od njih će takav san uhvatiti da će poželeti da legne u nju, a onda je u našim rukama. Uto će se udovica Šestoglavog pretvoriti u izvor. Kako drugi među njima ugleda taj izvor, poželeće da pije vode, a onda je i on u

našim rukama. A udovica Devetoglavog će se pretvarati čas u zmiju čas u vukodlaka i tako namučiti tog drznika dok mu se ljuto ne osveti.

Sutradan izjutra Kurbad predade majkama novac koji je izduvao iz kesa nečastivih, pa pođe s braćom na put. Najednom, ugledaše oni pokraj puta divnu meku postelju. Služavkinog sina smesta spopade san, da nije mogao da se drži na nogama. Međutim, Kurbad mu ne dade da legne, već poteže mač, udari njime po postelji, i kada je na njenom mestu ostala samo lokva krvi, san prođe kao rukom odnesen.

Krenuli oni dalje, pa uskoro ugledali izvor bistre vode. Gazdaričin sin naglo ožedne i stade trčati prema izvoru, ali mu Kurbad ne dozvoli da pije. Poteže on mač, udari njime preko izvora, i kada je na njegovom mestu ostala samo lokva krvi, žeđ prođe kao rukom odnesena.

Tako su braća putovala tri dana, a onda stigoše u nekakvu tuđinsku zemlju. Kad tamo, a vladaru te zemlje nečastivi ukrao tri prekrasne kćeri dok su se u amamu kupale. Nesrećni otac objavio preko glasnika da će dati najmlađu kćer za ženu i polovinu svoga poseda onome ko mu vrati kćeri. Kurbad to ču, pa odluči da se prihvati teškog posla i pronađe vladareve kćeri.

Braća naumila da smesta pođu u potragu, ali im Kurbad reče:

— Nećemo tako! Gde su nestale, tamo ćemo ih i tražiti. Nestale su u amamu, od amama ćemo i početi.

Elem, kad nasta veče, uzeo Kurbad štap, mač, proso i kotao, pa pošao u amam da raspali vatru i kuva kašu. Braća nisu sačekala da jelo bude gotovo, već popadaše u san. Kad bi oko ponoći, vrata od amama zaškripaše i unutra se uvuče nečastivi. Taman je bacio pepela u kašu, kad ga Kurbad ščepa za vrat, pritisnu uz vrata i stade ga štapom po leđima darivati.

Spopao nečastivog toliki bol od batina da poče obećavati Kurbadu kule i gradove ako ga pusti: „Daću ti — reče on — takvu sviralu, u koju treba samo da svirneš pa da iz zemlje istog trena izađu deset patuljaka i učine ti sve što poželiš.“ Kurbad uze sviralu, a onda opet poče da maklja nečastivog po leđima, terajući ga da prizna gde je

sakrio tri kćeri. Vide nečastivi da se neće lako izvući, pa najposle reče:

— Vidiš li ono polje tamo u daljini? E, iza tog polja je močvara. Usred močvare, na jednoj suvoj humci, nalazi se jedan veliki kamen. Ako kamen podigneš, otkriće ti se duboka jama u zemlji. Spusti se u nju i naći ćeš kćeri vladareve koje tražiš.

Kurbada zadovolji ovakav odgovor, pa pusti nečastivog, probudi braću i pođe da traži onu močvaru .Odista, sve bejaše onako kako je nečastivi opisao: iza polja močvara, usred močvare malena humka, a na njoj kamen velik kao stog sena. Naduo Kurbad obraze, pa tako dunuo da je kamen prosto odleteo u močvaru. Ali, šta sad? Kako da se spuste u jamu? Najposle se Kurbad doseti: zasvira u sviralu, a iz zemlje istog časa iskočiše deset patuljaka i zapitaše ga šta im zapoveda da čine.

— Naređujem vam da donesete takvo uže koje će dosećі do dna jame — odvrati Kurbad.

Dok bi dlanom o dlan, a patuljci se već pojavili s užetom. Vezao Kurbad služavkinog sina, stao da ga spušta u jamu, ali avaj! — ovaj se toliko prestrašio i stao da leleče i kuka da je Kurbad morao s polovine puta da ga vrati. Ista priča se ponovi i sa gazdaričinim sinom; najposle vide Kurbad da će sam morati da silazi u jamu.

U međuvremenu, da braći ne bi bilo vlažno u močvari, Kurbad zapovedi patuljcima da sagrade za njih kućicu i da im donesu svakojakog jela i pića. Za tili časak brvna behu poređana u gomilu, rogovi na krovu postavljeni i prekriveni, a sto nasred sobe pun svakojakih đakonija. Otpusti Kurbad patuljke, pa uze štap i spusti se pod zemlju.

Nije prevalio ni polovinu puta, kad se pojavi onaj isti nečastivi kojeg je koliko prošlog dana izmlatio.

— Siđi der samo, siđi, pa se nećeš glave naneti na ramenima!

Ali ne stiže Kurbad štapom ni da zamahne, a nečastivi ga poznade i nestade kao da ga je vihor odneo. Najposle se uže spusti do dna, i Kurbad ugleda pred sobom nekakvu veliku ravnicu. Na drugom kraju te ravnice — kuća, a iz odžaka vije se dim. Kurbad pođe u tom pravcu, i priđe kući.

Kad ono — a to boravište samog nečastivog! Tri kuvara stoje pokraj kazana i spremaju nečastivom obed. Ugledali kuvari tuđinca, pa se prepali:

— Hej, momče, znaš li ti kuda te je vetar naneo? Ako se pojavi naš gospodar, jednim prstom će ti slomiti vrat!

— Ne berite brigu, zečje dušice! — odvrati Kurbad i sede pokraj kazana.

Kuvari su ga stalno nagovarali da se sakrije iza ognjišta kad već ne namerava da ide, jer se mogu loše provesti što su pustili unutra tuđinca. Kurbad najposle posluša i sakri se iza ognjišta.

Nije prošlo mnogo vremena, kad se pojavi nečastivi i odmah poče da njuška vazduh. „Ovde miriše na živu dušu tuđinca!" — reče on, ali ga kuvari stadoše lagati kako je maločas tuda proletela vrana, pa mu se samo učinilo. Nečastivi se umiri, pa priđe kazanu da vidi da li u jelu ima dovoljno soli i da li je dobro skuvano.

Samo što se nečastivi nagnuo sa kutlačom u šapama, a Kurbad iskoči iza ognjišta, zamahnu mačem, odrubi nečastivom glavu, pa pobaca i nju i trup u kazan.

— A sad — reče on — dok se nečastivi kuva u kazanu, recite gde se nalaze ukradene kćeri.

Kuvari ispripovedaše da jedna kći živi u srebrnom dvorcu — ona koja je pripadala nečastivom što se sada kuva u kazanu. Druga živi u zlatnom dvorcu kod Troglavog, a treća, najmlađa, u dijamantskom kod Šestoglavog.

Sasluša ih Kurbad, pa opasa mač i pođe ka srebrnom dvorcu. U tom iz dvorca izađe mlado devojče i prepade se kad ugleda tuđinca:

— Hej, momče, koji te vetar ovamo nanese? Ako se samo pojavi moj mučitelj, slomiće ti vrat jednim prstom!

— Budi bez brige, devojko, nije valjda on tako strašan kako ga ti opisuješ! Elem, znaj da tvoj mučitelj više nije živ, i ja sam došao ovamo da te oslobodim.

Čula to devojka pa pala Kurbadu pred noge i zaplakala od radosti.

Razgledao Kurbad srebrni dvorac, prezalogajio malo i popio, pa stao da se raspituje kod devojke za njene sestre. Ona mu je potanko ispripovedala i posavetovala ga kako da najbolje sve izvede, pa mu

donela nekakvu čudnu posudu s travama, koje je nečastivi ostavio na prozoru.

U posudi behu dve vrste trava — jedna što daje snagu, a druga što je smanjuje. Okusi li se od prve — snage će biti i odviše, okusi li se od druge — cele godine je neće biti. Elem, okusio Kurbad od one prve, pa se i sam stao čuditi koliko se snažan oseća!

Kad nasta jutro, pođe on u dvorac drugog nečastivog, Troglavog, pa pošto je i njemu došao glave, oslobodi i drugu sestru.

Idućeg dana dođe red na Šestoglavog. E, tu već; nije išlo sve baš tako glatko: nečastivi već stigao da obeduje i pošao u dijamantski dvorac najmlađoj sestri.

— Nije vajde, naći ću ja njega i tamo! — reče Kurbad i pođe prema dvorcu.

Prišao on vratnicama, kad vidi — posuda s travama stoji na prozoru, a Šestoglavi spava posle obeda i hrče na sav glas. Pogleda Kurban u posudu: trava za jačanje snage smeštena desno, a trava za smanjivanje snage — levo. Potom pođe on da obiđe najmlađu sestru i da je pita za zdravlje. Došao on, kad tamo — pred njime sedi devojče neopisive lepote i suze roni. Ugledala ona tuđinca, pa sasvim tiho uzviknula:

— Hej, momče, kuda te je vetar naneo?... Ako moj mučitelj ustane, jednim prstom će te smlaviti!

— Dede, nije on baš tako jak kako ga ti opisuješ! Nego, bolje ti njega probudi, a moj mač će mu već pokazati put do raznih mušica i bubica. Za takve mučitelje je bolje da tamo spavaju nego u dijamantskim dvorcima.

Dok su oni tako besedili, Šestoglavi se probudio, pa stao da se prevrće s jednog boka na drugi, tako da se škripa postelje mogla čuti čak u trećoj odaji. Devojka pohita Šestoglavom da ga umiri, a on stalno njuška vazduh i pita kakva se to duša tuđa uvukla u dvorac. Devojka reče da je maločas tuda protrčao miš, i ubedi ga da može na miru da spava. Šestoglavi poverova i ponovo zaspa.

Kurbad više nije oklevao: izvadi on svoj mač, otvori vrata i jednim zamahom odrubi tri glave nečastivom. Ovaj se izvi kao munja i polete ka prozoru da otpije malo od onih trava za jačanje, ali pogreši,

te otpi od onih drugih, tako da je Kurbad stigao da mu odrubi i preostale tri glave i da ih sve pobaca u baru.

Najmlađa sestra zagrli Kurbada i zaplaka od radosti, ne znajući kako da mu zahvali. A Kurbad joj stade objašnjavati da nije došao ovamo zahvalnosti radi, već da je spase i oženi se njome, dok će se njegova braća što sede i čekaju gore pred jamom oženiti njenim sestrama.

— Lepo — reče devojka — povedimo sestre i pođimo što pre ocu da priredi svadbu. U protivnom, može se dogoditi da rodbina pobijenih zlikovaca dozna da si ih ti uništio pa da navale na tebe kao skakavci.

— Tako je, tako je — odvrati Kurbad — požurimo odavde!

Izašao Kurbad na vratnice, pa se osvrće na dijamantski dvorac. Primetila to najmlađa sestra, pa ga pita:

— Šta ti je, momče, zašto tako tužno gledaš?

— Eh, kad bih kao nagradu za svoj trud mogao da ponesem sa sobom ovaj dijamantski dvorac! — odvrati Kurbad.

— Ništa lakše od toga! — reče devojka. — Evo ti mog venca, protrči s njime triput oko dvorca — i on će se pretvoriti u dijamantsko jaje.

Tako i bi. Kurbad uze jaje i pohita u zlatni dvorac drugoj sestri.

Kad je izlazio na vratnice, ponovo se stao osvrtati. Primetila to druga sestra, pa ga zapita:

— Šta ti je, momče, zašto tako tužno gledaš?

— Eh, kad bih kao nagradu za svoj trud mogao da ponesem sa sobom ovaj zlatni dvorac! — odvrati Kurbad.

— Ništa lakše od toga! — reče devojka. — Evo ti mog venca, protrči s njime triput oko dvorca, i on će se pretvoriti u zlatno jaje.

Tako i bi. Kurbad uze jaje, pa svi troje pohitaše u srebrni dvorac po najstariju sestru.

Kad su izlazili na vratnice, Kurbad se ponovo stade osvrtati. Primetila to najstarija sestra, pa ga zapita:

— Šta ti je, momče, zašto tako tužno gledaš?

— Eh, kad bih kao nagradu za svoj trud mogao da ponesem sa sobom ovaj srebrni dvorac! — odvrati Kurbad.

— Ništa lakše od toga! — reče devojka. — Evo ti mog venca, protrči s njime triput oko dvorca, i on će se pretvoriti u srebrno jaje.

Tako i bi. Hitaju njih četvoro ka jami da izađu na površinu; Kurbad posla po užetu gore sve tri sestre, te najposle dođe i na njega red.

Uto se veštica, udovica ubijenog devetoglavog džina, pretvorila u vukodlaka, doletela i pregrizla uže. Ono pade na zemlju, a veliki kamen se podiže iz močvare i zatrpa jamu. Nestala je čak i kućica koju su patuljci sagradili. A braća i sestre se radovali što su bar sami izvukli glavu, te mogu da se vrate kući.

Ostao Kurbad sam pod zemljom. Nema kud — uzeo on svoj štap, opasao mač i pošao da traži izlaz. Da je bio pribraniji, mogao se setiti svirale i pozvati patuljke, ali avaj! — u nevolji se čovek uvek teško snalazi!

Elem, išao on tako, išao, pa došao pred jednu kuću ispred koje je nekakav slep starac u dvorištu napasao stoku.

— Ej, stari, zašto mrcvariš tu stoku? Zar ne vidiš onaj pašnjak sa divnom travom? :— reče Kurbad.

— Da je divna — jeste, ali ta livada je vlasništvo psoglavca — odvrati starac. — Tamo je zabranjeno napasati stoku.

— A gde živi taj psoglavac i je li sada kod kuće?

— Sada nije kod kuće, ali to je i tako svejedno: tamo se stoka ne može napasati, jer one livade čuva jedna velika ptica što živi u šumi.

— Zar je ona tako strašna?

— Nije baš da je strašna, ali znaš kako je: i sama je u zatočeništvu kod psoglavca. Ako štogod propusti, gospodar će joj se ljuto osvetiti. Pretprošle godine mi je dozvolila da malo napasam stoku na onim livadama, a onda se najednom psoglavac pojavio i meni iskopao oči, a njene mladunce pomlatio gradom. Ima on pri sebi nekakvu posudu s lekovitim travama koje mogu povratiti vid, ali kako da do nje dođem ovako star i nemoćan?

— Izbavio bih ja tebe, stari, od tog psoglavca, kad bi ti znao kako se odavde može izaći na površinu zemlje! — reče Kurbad.

— Ako već savladaš psoglavca, ptica će te u znak zahvalnosti izneti gore — odvrati starac.

— E, onda teraj slobodno stoku na livadu, neka mi psoglavac izađe na megdan da snage odmerimo! — uskliknu Kurbad i stade se pripremati za boj.

Stoka stigla na livadu, a psoglavac juri kao oluja i započe kavgu. Ščepao Kurbad psoglavca za čeljust, zgazio ga nogom i stao štapom da mlati, ne bi li ovaj priznao gde se nalazi posuda s travama koje mogu da povrate vid. Psoglavac rekao, a Kurbad ga prikovao mačem za zemlju, i pošao po posudu. Starom se vid vratio, ali se psoglavac u međuvremenu oslobodio mača i ponovo nasrnuo na Kurbada. Udari ga Kurbad štapom jednom — ništa, udari ga drugi put — opet ništa, udari ga treći put — psoglavac praćaknu nogama i ispusti dušu.

Obeznanjen od radosti, starac povede svoga spasioca ka gnezdu one ptice; znao je da se na ptiće opet sprema grad. Samo što su stigli do gnezda i stali da ga razgledaju, kad se grad stušti; Kurbad stiže da ptiće pokrije, i tako ih spase sigurne pogibije.

Uto dolete i ptica, visoka kao rasan konj, pa kad vide da je Kurbad spasao njene mladunce, kleče pred njime i reče:

— Zahvaljujući tebi, imaću bar jednom u životu odrasle mladunce — reče ptica. — Reci mi čime mogu da ti se odužim?

— Iznesi me na površinu zemlje, druga nagrada mi nije potrebna — odvrati Kurbad.

— Dobro, izneću te. Samo, da znaš, put je dalek, preko širokog sinjeg mora, tako da najpre moraš poći i ubiti tri podzemna bika da bi mi spremio hranu za put. Kada ti u putu okrenem glavu, svaki put ćeš mi ubaciti u kljun po komad mesa.

Pošao Kurbad po bivolje meso. Behu to neobični bikovi: kad muknu — štap Kurbadov pipirevku zaigra, kad udare nogom — zemlja se trese. Ali Kurbad se nije obazirao na njihovu snagu: sve redom ih je uhvatio za rogove, i redom im poskidao glave.

Sutradan izjutra spremio Kurbad bivolje meso, uzjahao pticu i pošao na dalek put. Leteli oni tako devet dana i noći. Desetog dana najednom ugledaše ivicu zemlje. Okrenuo se Kurbad za tovarom, a

mesa više nema. Šta sad? Bez hrane ptica neće moći da izdrži — elem, dosetio se Kurbad, pa mačem odsekao list svoje leve noge i njime nahranio pticu.

Pred veče Kurbad srećno stiže do dvora starog kralja i zateče tamo svoju nevestu i braću. Oni mu ispripovedaše šta se dogodilo s užetom, a on njima o svojim pustolovinama pod zemljom.

Usred priče seti se on dijamantskog, zlatnog i srebrnog jajeta. Uze on, dakle, venac najmlađe sestre, protrča s njime triput oko mesta gde je nameravao da sagradi dvorac, baci dijamantsko jaje na zemlju — i izraste dijamantski dvorac.

Onda uze venac druge sestre, protrča s njime triput oko mesta gde je nameravao dvorac da sagradi, baci zlatno jaje na zemlju, — i izraste zlatni dvorac.

Tako je učinio i s vencem najstarije sestre, a potom je gazdaričinom sinu i njegovoj nevesti podario zlatni, služavkinom sinu i njegovoj nevesti srebrni, a svojoj nevesti je ostavio dijamantski dvorac.

Posle svadbe Kurbad je mislio da malo ostane u dvorcu i da se odmori od svojih pustolovina. Ali, zle veštice mu nisu davale mira ni danju ni noću: stoka je stalno lipsavala, setvu bi uništio grad ili požar, a podanici su prosto gubili glave od nekakve nepoznate more.

Shvatio Kurbad da je glavni krivac za sve udovica Devetoglavog, pa odlučio da svoju carevinu oslobodi napasti. Uzeo, dakle, pet vreća soli i pet kaca rasola, pa pošao da traži zlu vešticu.

„Eh, kad bi mi pošlo za rukom da joj u usta naspem soli, razmišljaše Kurbad, svakako bi morala da odmah pije vode, a ja bih to iskoristio, prišunjao se i ubio je.“

Prođoše tri dana, kad Kurbad najednom ugleda kako nebom leti veštica kao kakav krilati zmaj, sikće, maše krilima i čeljust razjapila. Odmerio Kurbad dobro rastojanje, pa hitnuo svih pet vreća soli pravo u veštičinu čeljust. Veštica stala frktati i gušiti se, te naglo odlete prema moru da žeđ utoli.

Kurbad za njom, ali ne stiže do mora, a veštica se već napila vode pa juriša prema njemu. Kurbad ponovo odmeri rastojanje, pa hitnu

pet kaca rasola u veštičina usta, ali avaj! — ova je takvom brzinom pojurila ka moru da žeđ utoli da joj je Kurbad svaki trag izgubio.

Tražio ju je tako Kurbad, tražio, dok najposle nije izašao na morsku obalu. Kad tamo — stoji nekakva kovačnica, i u njoj kuje volšebni kovač. Kazao on Kurbadu da pešice nikada neće dostići vešticu, nego će mu on iskovati takvog ata koji će triput obići oko sveta dok običan struk lana ne uspe da izgori. Samo, posavetova ga kovač, ne sme se osvrtati za vreme leta.

Dok su kovač i Kurbad tako besedili, veštica se napila vode i proletela pokraj kovačnice. Kovač zgrabi pregršt istopljenih varnica i hitnu ih veštici u usta, ali je uspeo da joj oprži plamenom samo krajičak jezika.

Elem, iskovao kovač Kurbadu divnog ata, sjajnog kao zvezda. Uzjahao ga Kurbad, pa se dao u trku za vešticom. Hita žustri at preko širokog sinjeg mora i visokih gora — od veštice nigde ni traga ni glasa.

Najednom, za leđima Kurbadovim začuše se nekakva strašna vika i tutnjava, kao da se nebo prolama. Drveće se lomi, voda pljuska — potop pravi!

Ne izdrža Kurbad, osvrnu se, kad se istog časa nebo prolomi od grmljavine, blesnuše munje — i divni at iščeze dok bi dlanom o dlan. Jako žao Kurbadu što je smetnuo s uma kovačev savet i osvrnuo se. Najposle se dosetio da su sve to bile vešticine podvale, ali nije imao kud — valjalo je iznova pokušati.

Prilegao Kurbad pokraj potoka na ivici šume, stavio pored sebe posudu s lekovitim travama. Naumio da se malko odmori i okrepi travama, pa da svež i čio ponovo pođe u potragu za vešticom. Ali, ispalo je sve obrnuto, jer se veštica u međuvremenu dogovorila s nečastivim da izmori Kurbada lukavstvom i prevarom, te da mu sasvim dođe glave.

Elem, dok je on tako hrkao u najlepšem snu, veštica se pretvorila u žabu, doskakutala do posude s travama i ispremeštala ih. Probudio se Kurbad, poželeo da otpije od trava za jačanje snage, ali greškom otpi od onih drugih, tako da mu je snaga propala za celu godinu dana.

A nečastivi, kao za pakost, već dojezdio, pa stao da ga nagovara da služi kod njega godinu dana. Ako neće da pristane, veli on, neka mu izađe na megdan da snage odmere. A u sebi pak misli: „Kad ti natovarim posao na leđa, sam ćeš već papke otegnuti!"

Pristao Kurbad, samo pod jednim uslovom: ako se koji od njih dvojice zbog posla naljuti, da mu se tri remena s leđa oderu. Nečastivom ovakav uslov bi po duši, te pristade.

Kad svanu jutro, nečastivi posla Kurbada da napasa zečeve. Težeg posla nije mogao izmisliti: valja samo isterati zečeve u livadu, a oni će se već razbežati na razne strane! Nekako pred veče čobanin sedi sam na pašnjaku, a unaokolo nijednog jedinog zeca za lek.

Kurbad se na to doseti, izvadi sviralu, zasvira u nju i smesta se pojaviše deset patuljaka. Razleteli se oni na sve strane — muvali se kojekuda, šunjali i lunjali, tek — zečevi kao sumanuti dojurili na pašnjak i okupili se oko čobanina.

Video nečastivi da su zečevi svi na okupu, pa stao da razmišlja: „Bogme, sa ovim se nije šaliti! Izgleda da na njega ne deluje lek za slabljenje snage!“

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da izvede na ispašu krave. „Samo, pazi — reče on — hoću da mi uveče poigravaju od sitosti!" Isterao ih Kurbad na livadu, a krave se razbežale kojekuda, kao zečevi prethodnog dana. Kad dođe veče, Kurbad opet zasvira u sviralu, patuljci se pojaviše, razleteše se na sve strane i iskupiše krave oko čobanina.

A Kurbad podbio štapom po jednu nogu svakoj kravi, tako da su poigravale od bola.

— Čuješ, bre, — pita ga nečastivi — da nisi možda kravama noge podbijao?

— Zar nisi sam zapovedio da krave pred veče poigravaju?! — odvrati mirno Kurbad. — Nemaš, dakle, razloga da se ljutiš.

— Ne ljutim se ja, Kurbade, nego samo onako kažem.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da na ispašu izvede konje. „Samo, pazi — reče on —hoću da se uveče svi do jednoga

smeju!“ Isterao ih Kurbad na livadu, a konji se razbežali na sve strane, kao krave dan ranije. Kad dođe veče, Kurbad opet zasvira u sviralu, patuljci se pojaviše, razleteše se na sve strane i iskupiše konje oko čobanina.

Odsekao Kurbad svakom konju gornju usnu i poterao ih kući, a konji iskezili čeljusti pa izgleda kao da se smeju.

— Šta si to, bolan, radio s konjima? — upita ga nečastivi.

— Zar nisi sam zapovedio da se uveče svi do jednog smeju? — odvrati Kurbad mirno. — Nemaš, dakle, razloga da se ljutiš.

— Ne ljutim se ja, Kurbade, nego samo onako kažem.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da upregne kobilu i uzore za jedan dan onoliko polja koliko bela kučka može da optrči. Upregao Kurbad kobilu u tako kratke rukunice da ova ni koraka nije mogla maknuti — nije joj dala ralica. Uhvatio on belu kučku, premlatio je svojim štapom, poterao u smočnicu, pa seo na ralicu i čeka da nastane veče. Kad, eto ti nečastivog.

— Zašto ne oreš? — pita on.

— A zašto bih orao?... — odvrati Kurbad mirno. — Vidiš i sam da kučka ne trči niti kobila vuče. Što se onda ljutiš?

— Ne ljutim se ja, Kurbade, nego samo onako kažem.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da počisti štalu u kojoj se godinama metla nije pojavila. Zasvirao Kurbad u sviralu, pojaviše se patuljci i za tili čas tako pometoše štalu da je milina bilo gledati. Pred veče dođe nečastivi da vidi kako posao napreduje. Odista, nema nikakve zamerke — štala blista kao sunce.

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da upregne kobilu — a to beše glavom i bradom stara veštica-supruga nečastivog — te da doveze iz šume čitav hvat drva. Natovario Kurbad drva na kola, a kobila ni makac. Nema druge, počeo je Kurbad štapom dobro lemati po bokovima.

— Što si se na mene ukopistio ? — pita ga kobila.

— Hteo bih da s tvojih bokova oderem što više kože — meni će dobro doći za pastale, a tebi će lakše biti da vučeš — odvrati Kurbad mirno.

— Nemoj to da činiš, i tako ću izvući teret!

Povukla kobila i doterala kući kola drva. Nečastivi napao kobilu kao pobesneo, a ona mu na to odvrati:

— Lako je tebi da pričaš! Nego, bolje bi bilo da pođeš sam pa da vidiš kako je teško s tim prokletim Kurbadom izaći na kraj!

— Da se, možda, ne ljutiš na mene? — upita Kurbad nečastivog.

— Ne ljutim se, Kurbade! — odvrati ovaj.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da za ručak zakolje ovcu. Kurbad traži da mu pokaže koju, a nečastivi odgovara:

— Zaklaćeš onu koja te bude gledala izbuljenim očima!

Pošao Kurbad u tor, kad tamo — sve ovce ga gledaju izbuljenim očima! Elem, poklao ih on sve, a nečastivi da pukne od muke.

— Da se, možda, ne ljutiš na mene? — upita ga Kurbad.

— Ne ljutim se, Kurbade! — odvraća ovaj.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da donese dve merice brašna za knedle, pa jednu mericu knedli da pojede Kurbad, a drugu on, nečastivi. Seo Kurbad iza nečastivog i baca knedle u nedra, a nečastivi navalio i tako se naždera da je cele noći povraćao.

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da podloži amam: hteo bi da se malo popari, ne bi li mu lakše bilo posle neprospavane noći. Zagrejao Kurbad amam, a otuda dopire nekakvo stenjanje i jaukanje.

— Znaš, Kurbade, izgleda da sam se malčice prejeo. A kako je tebi? — pita nečastivi.

— I meni kao da se nešto muti u glavi i stomaku, ali ja znam jedno dobro sredstvo: rasporim trbuh mačem, i knedle same poispadaju.

Izašao Kurbad u trem, istresao knedle na pod, pa će reći:

— Eto, sada sam potpuno zdrav!

Pokušao nečastivi da raspori sebi trbuh, ali ne ide — suviše boli. Kurbad se zacenio od smeha, a nečastivi glasa od sebe ne daje, samo mumla nešto ljutito:

— Pa na njega lek za slabljenje snage izgleda nimalo ne deluje! Kakva je to snaga u tog žutokljunca, da mi je znati!

Tako su se njih dvojica parili u amamu na mesečini sve do ponoći.

Najednom, nečastivi zgrabi svoju tešku sekiru, pa će reći Kurbadu:

— Evo ti sekire, poći ćemo u šumu da obaramo drveće.

Uhvatio Kurbad sekiru za držalje, pa se zagledao u mesec.

— Šta to gledaš? — upita ga nečastivi. — Hajdemo!

— Eh, hajdemo, hajdemo!... A znaš li ti šta bih ja sada želeo? Želeo bih, eto, da hitnem ovu sekiru nebu pod oblake — pravo mesecu u prozorče!

— Ama, jesi li poludeo? Imam samo jednu sekiru, pa i tu bi hteo da mi upropastiš! Daj mi je ovamo, pa da pođemo!

— De, dobro... — odvrati Kurbad kao bez volje.

Stigoše oni u šumu. Nečastivi se uspentrao na jedan hrast, povio ga sve do zemlje kao kakvu grančicu, pa zove Kurbada da ga poseče. A Kurbad se naslonio na debeli hrast i opet blene u mesec.

— Kuda to buljiš? Seci, kad velim!

— Kako ne, iseći ću ga ja već, samo sve nekako mislim kako bi bilo da najpre zakucam ovom sekirom starom mesecu na prozore — odavno ga nisam čuo kako psuje!

— De, budalo, šta si se uhvatio tog starkelje kao pijan plota! Nego, bolje daj ti meni sekiru, sam ću oboriti, a ti se popni gore i drži ga.

Popeo se Kurbad na vrh hrasta, kad ono — hrast se izvio i preturio Kurbada preko sebe — pravo na jednog zečića. Zgrabio Kurbad zeca i stao da čeka kada će nečastivi oboriti hrast. A ovaj sekao, sekao, najposle oborio hrast, ali pogrešio: vrh ostao okrenut kući, a drugi kraj šumi. Uzeo Kurbad zeca, pa izašao pred nečastivog.

— Gde si se to smucao? — upita ga nečastivi. — Zašto nisi držao hrast?

— Nisam se smucao. Prosto, sreo sam mlađeg brata, pa smo porazgovarali, jer se odavno .nismo videli.

— A čime se tvoj brat bavi?

— On je glasnik brzonogi.

— A, tako! Daj ga ovamo da se utrkujemo!

Pustio Kurbćd zeca, nečastivi za njime, ali kud bi ga stigao — zec otperja u šumu. Vratio se on, briše znoj, a Kurbad se smeje.

— Podsmevaš se mome bratu, svuda se muvaš, sve bi nešto hteo, a u stvari ni za šta nisi kadar. Nego, uhvati ti ovaj hrast za vrh, a ja ću za donji deo stabla, pa da pođemo kući. Samo, bez zastajanja, jesi li razumeo?

Zgrabio nečastivi hrast za vrh, pa navalio pravo kroz šumu — na sve strane buka i lomljava. A Kurbad sedi na donjem delu stabla i mirno putuje. Došli oni kući, nečastivi sa čela znoj briše, a Kurbad se samo smeška.

— Eh, brajko — veli on — slabunjav si mi ti kad se tako brzo znojiš!

Nastalo jutro, a nečastivi zapovedio Kurbadu da dovede đavolčiće i dobro ih nahrani. Upregao Kurbad kobilu, krenuo po đavolčiće, potrpao ih u kola, stavio preko njih ogromnu motku, sve to zategao užetom i krenuo kući.

A uz put, đavolčići jedan za drugim ispadaju iz kola i vrište:

— Oh, Kurbade, slomiću vrat!... Oh, Kurbade!...

Odlučio Kurbad da drukčije stvar uredi, pa kako koje đavolče ispadne iz kola, on ga dobro tresne o točak. Tako je jednog za drugim osakatio sve đavolčiće, dok najposle ne stiže kući.

Elem, posadio on đavolčiće za sto, napunio im usta hranom, svakome činiju na kolena stavio, pa pošao da ispregne kobilu. Dođe nečastivi, pa stade vrištati:

— Kurbade, Kurbade, ti li si to moju slatku dečicu tako unakazio?

— Ja, bogme, nisam. Pogledaj bolje, pa ćeš videti da su poumirali od žderanja: svima su im usta puna hrane, a činije drže na kolenima.

Tako im i treba kad su nezasitni!

— Ma šta pričaš koješta kada si ih ti poubijao!

— Da se ti, možda, ne ljutiš na mene?

— Ne ljutim se, Kurbade, samo onako kažem.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Nastalo jutro, a nečastivi veli Kurbadu:

— Čuj, večeras idem na jednu svadbu. Kad budeš gotov s kobilom, dođi i ti. Ako vidiš da sedim između ženika i neveste, baci na mene oko.

Iskopao Kurbad kobili oči, pa pošao na svadbu. Stigao on tamo, a nečastivi odista sedi između ženika i neveste. Na to Kurbad poteže kobilje oko i baci ga na nečastivog — ovaj se okrete. Onda hitnu i drugo oko, nečastivi skoči kao sumanut, pa bež kući. A kod kuće — vriska i cika.

— Zašto si kobili oči iskopao?

— Zar mi sam nisi zapovedio da na tebe bacam oči?

— Ma šta to zboriš?...

— Da se ti, možda, ne ljutiš na mene?

— Ne ljutim se, Kurbade, samo onako kažem.

— E, ako se ne ljutiš, onda mi daj drugi posao!

Legao Kurbad da spava, čuje kako nečastivi nešto šapuće sa svojom starom. Valjalo bi, veli on, da se polako prikrade Kurbadu i dobro ga opauči sekirom; ako ne požuri, Kurbad će mu sam doći glave. Najposle, skoro će i kraj godine, a onda će lek za slabljenje snage sasvim prestati da deluje.

Čuo to Kurbad, izvukao se iz postelje, postavio na uzglavlje lončić s pavlakom da liči na ljudsku glavu, pa se sakrio iza ognjišta.

Kad bi ponoć, nečastivi se prikrade na prstima, priđe postelji i raspali po lončiću da se razbio u paramparčad. Stade nečastivi da se smeje, pa otrča svojoj staroj, i ovako joj veli:

— Dobro sam ga počastio — da si videla samo kako mu se mozak razleteo na sve strane!

A Kurbad potrča za nečastivim, pa ga upita zašto je razbio lončić. Kako nečastivi ugleda Kurbada, tako mu se noge presekoše: bogme, ovom lupežu nikako neće dohakati glave!

Elem, stavio on pod pazuh svoje prnje a staru uprtio na leđa, pa pošao onoj veštici što je toliko mrzela Kurbada. A Kurbad za njima, u stopu, ne da im da se iz vida izgube. Posle nekog vremena reći će nečastivi svojoj supruzi:

— E, sad bismo mogli malčice da se odmorimo, teret nije baš tako lak!

— Što da ne, zbilja bismo mogli da se odmorimo!— potvrdi Kurbad iza leđa nečastivog.

— Šta, i ti si tu, Kurbade?

— A gde bih bio! Gde si ti, tu sam i ja...

Ščepao nečastivi opet svoje prnje i staru, pa pojurio na reku — rešio da se negde pokraj obale odmori i odspava. Samo što se smestio, a Kurbad izađe preda nj.

— Šta, i ti si tu, Kurbade?

— A gde bih bio! Gde si ti, tu sam i ja!...

Vidi se, ne da nečastivom mira: odlučio čovek da dođe glave svome gospodaru!

Najposle, naumi nečastivi ovako: stavi on ženu pored sebe, a Kurbada uza samu obalu, ne bi li ga kad zadrema u reku gurnuo.

A kako bi Kurbad zaspao kad leži pored samog nečastivog! Elem, leži on pored reke, bori se sa snom, čeka da zaspe nečastivi i njegova supruga. A onda, premesti ženu na svoje mesto, sam leže na njeno, pa stade čekati šta će se zbiti.

Nečastivi se, pak, trgao iza sna i gurnuo svoju sanjivu staru u reku, misleći da je to Kurbad. Kada je primetio da je sam udavio svoju ženu, uzvrpoljio se— počeo da lupa nogama, da krši ruke, da traži leka bolu! Na to Kurbad zgrabi svoj štap, raspali nečastivog po temenu, i ovaj pade u reku i utopi se.

Tako se Kurbad konačno oslobodio sužanjstva kod nečastivog. Pošao on kući, igra se štapom, oseća kako mu se vraća nekadašnja

snaga. Išao on tako, išao, pa zašao u nekakvu veliku šumu. Na samoj ivici šume sedi jedan starac i plete bičeve.

— Za koga to, stari, pleteš bičeve? — upita ga Kurbad.

— Za koga bih drugog do za veštice, — toliko su se namnožile da se od njih ne može živeti! Ove bičeve pravim za putnike koji prolaze šumom; samo pomoću njih mogu se otresti napasti. Eh, kad bi se našao kakav delija da uništi njihovu poganu jazbinu, sve bi nas spasao od propasti!

Rešio Kurbad da se prihvati tog posla. Sačekao da padne veče, kada se veštice vraćaju u svoju jazbinu, pa zatrpao jazbinu velikim kamenom. Onda uze on svoj štap, stade pokraj kamena, malčice ga odmaknu koliko da jedna veštica iskoči, pa svaku poklopi štapom. Tako se baktao s vešticama cele noći, dok nije uništio i poslednju.

Sutradan naišao Kurbad na drugoj strani šume na čoveka koji je sedeo pokraj velike vatre i neprestano jaukao:

— Hladno mi je! Sav drhtim od groznice! Hladno mi je!

— Pa što se ne greješ ako ti je hladno? — upita. ga Kurbad.

— Lepo zboriš, čoveče, ali čim počnem da se grejem, naići će moj mučitelj-vukodlak i požderaće me .

— Ništa se ti ne brini! Grej se, a ja ću tog vukodlaka naučiti pameti!

Tako i bi. Samo što je čovek stavio ruke nad. vatru, dojuri vukodlak, pa stade škljocati zubima. Zgrabio Kurbad vukodlaka za gušu, rastrgao ga i bacio u vatru — vešticama za obed. Izgoreo vukodlak,. pretvorio se u ugalj, vatra se ugasila, a čoveka uto i drhtavica prošla.

Pošao Kurbad dalje. Kad, vide čoveka kako sedi na obali jezera i neprestano jauče:

— Ah, žedan sam! Hoću da pijem! Ah, žedan sam!

— Pa što ne piješ ako si žedan? — upita ga Kurbad.

— Lepo zboriš, čoveče, ali čim počnem da pijem, naići će moj mučitelj-orao i požderaće me!

— Ništa se ti ne brini! Samo pij, a ja ću tog orla već naučiti pameti!

Tako i bi. Samo što se čovek napio, dolete orao, stade da maše krilima, škrguće kljunom. Odrubio mu Kurbad glavu i bacio ga u jezero. A jezero se namah presušilo, i čoveka prošla žeđ.

Najzad se Kurbad vratio kući. Kad, ima šta da vidi: podla veštica mu začarala ženu, i ova leži na samrti. Toliko se izmučila od bola i drhtavice da ni muža ne može da prepozna. Osvrće se Kurbad, razmišlja šta će i kako će, zna da ne sme izgubiti glavu. Najposle uze on lek od trava što ga je oteo psoglavcu i njime vratio vid, onome starcu, te izleči ženu.

Stao on živeti u sreći i blagostanju, zla veštica se nije pojavljivala u njegovom dvorcu, ali je ipak sve razmišljala kako bi mu se osvetila za muževljevu smrt. Kad već sama nije mogla da izađe s njime na kraj, obletela je najposle devet carevina i nahuškala devet careva da pođu na Kurbada i objave mu rat.

Okupila se ogromna vojska, koju je na Kurbadove dvore poveo sin trećeg cara, nepobedivi džin. Sakupio i Kurbad svoju vojsku, pošao u susret neprijatelju.

Kako su se sudarile vojske! Otpoče strašno klanje: mačevi zveckaju, koplja pucaju, krv se na sve strane lije potocima. Oborio Kurbad džina kopljem, ali dok je izvlačio mač, džinu pođe za rukom da mu svojim mačem zada ranu u levo rame.

Videla to zla veštica, zamahnula krilima od radosti, pa se nadnela nad Kurbada i bljunula mu svoju otrovnu žuč pravo na ranjeno rame. Podigao Kurbad levu ruku, zgrabio vešticu i udavio je. Podigao desnu — odrubio džinu glavu. A tada se otrovna žuč razlila po celom telu, i Kurbad je klonuo na svoje koplje i ispustio dušu.

DUGONjA

Bili jedan čovek i žena, pa imali snažnog sina velikog rasta, kojeg su svi u okolini prozvali Dugonja. Kad je Dugonja navršio osamnaest godina, pade mu na um da obiđe ceo svet. Elem, iskovao on sebi pregolemu batinu, pa stao svakog dana da dosađuje roditeljima da ga puste u svet. Otac je odmah pristao, ali mu je mati ovako kazala:

— Neću te pustiti dok ne iskopaš onaj stari hrast u šumi i ne posadiš ga pred mojim prozorom meni za uspomenu!

Čudna mi čuda! Dugonja se samo osmehnuo: sutradan još ni doručak nije bio spreman, a hrast se već tiho ljuljuškao na povetarcu ispred samog majčinog prozora. Na to mu mati spremi dobru vreću hrane za put, i pusti sina da pođe kud hoće.

Dugonja je najpre išao putem, ali kad je video da svi ljudi izbegavaju susret s njim i beže od njega, zađe puteljkom u šumu. Kada je izašao iz nje, ponovo ugleda nekog čoveka što je orao njivu i stalno otirao znoj sa čela. Orač bi pametniji od ostalih, te ne stade bežati. Obradova se Dugonja, pa ga zapita:

— Šta je, prikane, zar je tako teško orati?

— A šta si ti mislio? Vidiš i sam da znoj samo lije s mene, a i konj mi se sav zapenio.

— E, brate moj — veli mu Dugonja — meni se čini da tvoj konj nije dobro nahranjen; nego, ispregni ti njega i pusti da malko pase u dolini, a dotle ću ja umesto njega plug vući.

Ispregao orač konja, pustio ga u dolinu, pa upregao Dugonju i stao da ore. Ali avaj! — nikako da stigne za Dugonjom; trčeći za plugom, sav se izmorio i preznojio.

— Ovako ne ide — povika Dugonja — bolje idi po ručak, a ja ću za to vreme orati sam.

Dok je orač doneo ručak, Dugonja uzorao celu njivu. Posedali njih dvojica, jedu. Kad su završili s ručkom, orač zahvali Dugonji na pomoći i stade se spremati da ponese plug kući. Dugonja mu ne daje, već veli:

— E, moj brajko, zar te može prehraniti ovako malena njiva? Pa tu nema dovoljno hleba ni za tebe, a nek moli za tvoju ženu i decu. Nego, daj ovamo plug, ja ću ti uzorati njivu do kraljevog dvorca.

— Jesi li poludeo? — odvrati orač. — Pa ti ćeš još naljutiti kralja!

— Eh, nije on tako glup da se zbog takve sitnice ljuti. Najposle, neka se i ljuti, ja ću ipak uzorati!

Orao tako Dugonja ledinu jedan dan — kralj ga već sa prozora posmatra; orao drugi dan — kralja već zlovolja hvata; orao treći dan — kad eto ti kralja, pa ga zapita :

— Ko ti je dozvolio da oreš ovu zemlju?

— Ko mi je dozvolio? Sam sam sebi dozvolio. A kako bi drukčije? Tamo će ratar na bednom komadu zemlje umreti od gladi, a ova velika zemlja i tako stoji neuzorana — niti je ti oreš niti drugome daješ.

— To nije tvoja briga! — odvrati kralj. — Ako milom ne ostaviš plug, zapovediću da te vojnici oteraju.

— Baš si me zaplašio svojim vojnicima! — obrecnu se Dugonja, pa prestade i da sluša šta mu kralj zbori.

Kralj se najposle razbesne. Pozva on trista vojnika da oteraju Dugonju, ali ovaj uze svoju batinu pa pomlati svih tri stotine. Na to pozva kralj šest stotina vojnika, a Dugonja opet poteže svoju batinu i sve pomlati. Najposle, pozvao kralj devet stotina vojnika, a Dugonja ih opet sve pomlati, pa još htede i s kraljem da se obračuna, ali ovaj ga stade moliti da ga poštedi, i obeća mu svoju kćer za ženu.

— E, na to pristajem! — obradova se Dugonja. — Pred veče ću biti gotov sa oranjem, a onda pošalji po mene kočije!

Naveče zapovedio kralj da se u najbolje kočije upregnu najsnažniji konji, pa lično pošao po Dugonju. Ali, samo što se Dugonja sa svojom teškom batinom smestio u kočije, na ovima se polomiše

osovine. Kralj posla po druge kočije, ali se i s njima dogodi isto. Najposle su morali uzeti najjače kočije što su u carevini bile, te se na jedvite jade dokotrljaše do dvorca.

Na vratnicama ih dočeka lično princeza. Dugonja izašao iz kočija, prišao princezi, pa je zapita:

— Pa lepojko, hoćeš li me uzeti za muža?

— Kako da ne uzmem za muža takvog deliju — odvrati princeza. — Ipak, htela bih da ti nešto kažem: moraš mi obećati da ćeš pre svadbe ispuniti jednu moju molbu.

— S najvećim zadovoljstvom učiniću ti sve što zaželiš!

— Onda čuj: preko devet mora, u devetoj državi postoji jedna velika tvrđava. U toj tvrđavi živi kralj koji se oženio mojom starijom sestrom. Dugo je moja sestra živela s tim kraljem u sreći i blagostanju, ali ih je snašla nevolja: na tvrđavu je napao nečastivi, osvojio ju je i pustio na njih takvu tamu da ni sveta božjeg ne mogu videti! Ako si kadar da nesrećnike spaseš iz kandži nečastivog, odmah ćemo prirediti svadbu.

— Pa dobro, vidim da ću to morati da učinim!— pristade Dugonja. — Ipak, kada je već ta tvrđava daleko, dobro bi bilo da mi tvoj otac da za put najboljeg konja.

Kralj rado pristade i dade Dugonji najboljeg konja, pa je ovaj uskoro već bio na putu. Međutim, na poda puta konj klonu — ne mogavši dalje da nosi Dugonju. Nemajući kud — Dugonja je napravio uže od like, izveo konja na travnati proplanak i tamo ga privezao, a sam uzeo batinu i pošao pešice. No, nedaleko od proplanka ponovo se zaustavio, jer je sa drugog proplanka čuo nekakvu nejasnu buku. Stade on osluškivati, ali ništa nije mogao da razabere. Priđe sasvim blizu, izađe na proplanak, a tamo ima šta da vidi: nekakav majušan čovečuljak bori se na život i smrt sa strašnom zmijom. Kako je ugledao Dugonju, stade ga preklinjati da mu pomogne da zmiju ubije.

— Evo me odmah! — odazva se Dugonja, pa raspali zmiju batinom i ova na licu mesta uginu.

— Hvala ti na pomoći! — reče čovečuljak. — Nemam pri sebi ništa čime bih ti se odužio, ali ako ti ikada ustreba moja pomoć, biću

ti pri ruci.

Produžio Dugonja put, pa najposle stigao u onu državu, u onu tvrđavu gde se u večnoj tami zlopatio kralj u kandžama nečastivog. Ipak, nije odmah napao moćnog neprijatelja: najpre je hteo da prilegne na ivici šume da se pristojno odmori i prikupi snagu. Ali vraga! Tek što se spremao da legne, kad iz šume izlete nekakav strašan džin i kao besan stade kidisati na Dugonju. No Dugonja stiže da na vreme ščepa batinu, te je uskoro džin ležao do prsa nabijen u zemlju. Stade džin preklinjati Dugonju da mu poštedi život obećavajući mu da će mu biti prijatelj.

— Ako si o prijateljstvu već počeo da besediš’ reci mi kakva te je nevolja naterala da me napadneš?— upita ga Dugonja.

— Šta da ti kažem — veli džin skrušeno — ja sam običan sužanj svih nečastivih u okolini. U njihovoj sam vlasti i moram po njihovoj zapovesti da ubijam svakog tuđinca. Rado bih se spasao bede kad bih našao nekog da mi pomogne da izađem s njima na kraj.

— Lepo je sve to, nego reci ti meni koliko ih svega ima i gde se mogu naći, jer i ja imam s njima nekakva posla. Upravo sam i došao ovamo da im dođem glave i spasem kraljevski zamak od napasti.

— Onda čuj, pobratime — odgovori džin — to nije baš tako laka stvar. Trojicu nečastivih još i možeš savladati, ali kako ćeš izaći na kraj sa starom, najstarijom vešticom? Ipak, daću ti savet: u blizini zamka nemoj zapodevati kavgu, jer veštica može čuti galamu i priteći im u pomoć. Zato se najbolje do večeri sakri u ovu pećinu, a kad naveče nečastivi pođe kući, ja ću ga pozvati ovamo, pa ćeš mu ti već smrsiti konce! Ako ga savladaš, naći ćeš kod njega veštičinu jabuku. Ona poseduje ovakvu moć: ako je čovek okusi, može postati što god zaželi; kad okusi još jednom, ponovo se pretvara u čoveka. Ti ćeš okusiti od te jabuke i pretvori ćeš se u komarca; tako ćeš moći da se došunjaš do veštice i čuješ kakve ona razgovore vodi.

Tako i bi. Predveče je nečastivi hitao kući u zamak, a džin izašao preda nj, mahnuo mu rukom i stao ga pozivati da mu priđe bliže. Prišao nečastivi pa ga zapita:

— Šta hoćeš?

— Pogledaj, evo jednog u pećini, ne mogu sam da izađem s njime na kraj! Uđi unutra i nauči ga pameti! — odvrati džin.

— Neka izađe napolje taj drznik! — povika nečastivi u besu.

Dugonja izađe te otpoče ljuti boj. Dugo su se oni nosili, dok Dugonja najposle nije ulučio pogodan. časak i raspalio nečastivog batinom, tako da je ovaj samo podskočio i ispustio dušu. Onda Dugonja zagrize jabuku, pretvori se u komarca i polete u veštičine odaje. Veštica nije zpazila komarca koji je proleteo kroz ključaonicu, ali je bila sva uznemirena i neprestano je gunđala: „Govorite što hoćete, ali ja vidim da su nam gospodara pogubili, kad ga nikako nema da se vrati kući!“

A maleni đavolčići su je umirivali:

— Nemoj se žalostiti, tatica se prosto zadržao u putu!

— Gde bi mogao da se zadrži? Ne, zacelo su ga ubili. Ah, da mi samo padne šaka taj zlikovac, živog bih ga progutala!

Nije prošlo mnogo vremena, a komarac se vratio džinu, ponovo zagrizao jabuku, pretvorio se opet u Dugonju i ispripovedao šta je sve čuo kod veštice.

— Divno! — odgovori džin. — Sada valja još onu dvojicu nečastivih koliko sutra poubijati, a onda ćemo preći na vešticu i nekako i njoj doći glave.

Iduće večeri je drugi nečastivi hitao zamku, a džin mu manu rukom i pozva ga da mu priđe bliže. Prišao nečastivi, pa zapita:

— Šta hoćeš?

— Pogledaj, evo jednog u pećini, ne mogu sam da izađem na kraj s njime! Uđi unutra i nauči gapameti!

— A gde je, veliš? Neka izađe napolje! — povika nečastivi u besu.

Dugonja izađe te otpoče ljuti boj. Dugo su se oni tako nosili, dok najposle Dugonja nije ulučio pogodan časak i raspalio nečastivog batinom, tako da je ovaj samo podskočio i ispustio dušu.

Treće večeri je treći nečastivi hitao zamku, a džin mu manu rukom i pozva ga da priđe bliže. Prišao nečastivi pa zapita:

— Šta hoćeš?

— Pogledaj, evo jednog u pećini, ne mogu sam da izađem s njime na kraj! Uđi unutra i nauči ga pameti!

— Gde je, veliš? Neka izađe napolje! — povika nečastivi u besu.

Dugonja izađe te otpoče ljuti boj. Dugo su se oni tako nosili, dok Dugonja najposle nije ulučio pogodan časak i raspalio nečastivog batinom, tako da je ovaj samo podskočio i ispustio dušu.

— Baš divno! — reče na to džin. — Sada je na mene red da nešto učinim. Kao prvo, nabaviću dobre makaze i klince. Ti ćeš za sve to vreme biti sakriven u pećini; u međuvremenu, ja ću poći veštici, jer ona u mene kao u svog slugu ima puno poverenje, i reći joj da su svi nečastivi pobijeni. Kazaću joj da je naišao nekakav delija, koga niko, pa ni ona sama, nije kadra da savlada. Onda će ona od mene zatražiti savet, i ja ću je naučiti kako da se kradomice došunja do pećine sa strane i da napravi rupu u steni — toliku da može proturiti jezik. Kada to bude izvela, delija će je navodno ščepati za jezik golim rukama, pokušavajući da opipa i vidi kakvo je to čudo, a ona će tada moći da ga proguta. Veštica će mi poverovati kad joj to kažem; samo, moraš paziti da je ne uhvatiš za jezik golim rukama. Ja ću ti doći u pomoć. Uhvatićeš je za jezik makazama, pridržati, a ja ću već valjda uspeti da joj zakujem jezik za stenu. Tada će ona morati da ostane u večnom zatočeništvu u pećini, te će tu i tama iz zamka preći. Najposle, ujedno ćemo moći i đavolčiće male da doteramo kraj njihove matere.

Tako i bi. Samo što je veštica proturila jezik u pećinu, Dugonja ga dočeka makazama, a džin zakova uz stenu. Čim su maleni đavolčići bili doterani u pećinu, tama je napustila zamak i prešla u veštičino boravište.

Kralj nije znao od radosti kako da se oduži Dugonji, a ovaj se svega odricao:

— Od rodbine se ne uzima nagrada. Ja sam te spasao samo zato da bi se tvoja svastika udala za mene.

Kad to čuše, kralj i kraljica se još većma obradovaše, jer im je bilo milo što će se oroditi s takvim delijom. Tri dana kasnije ispratiše oni Dugonju kući, i obećaše da će doći na svadbu.

Išao on tako, a onaj džin kojeg je spasao iz veštičinog suljanjstva stalno mu dosađivao:

— Hvala ti što si mi pomogao da se oslobodim nečastivih i veštica. Sada sam slobodan. Ali zato što sam ti pomogao da savladaš vešticu, moraš mi dati veštičinu jabuku!

— Zašto da ne? — odvrati Dugonja. — Samo, znaš šta? Ne ide mi se pešice, pa ako ikako možeš da pronađeš kakva kola koja bi me vazdušnim putem odvezla nevesti, odmah ću ti vratiti jabuku!

— Dobro, pričekaj malo, odmah ću se vratiti. Dovezao džin nekakva kola, a Dugonja mu predao jabuku. Tako se Dugonja za tili čas dovezao do onog proplanka gde je u svoje vreme konja privezao. Konj se sit najeo trave; vidi Dugonja da je sve u redu, pa odluči da se malčice odmori i odspava, jer će i tako kući stići na vreme.

Legao on, zaspao, a u međuvremenu džina bilo žao kola, pa pojurio za Dugonjom, i kad ga je ugledao gde spava, priđe mu, ubi ga i uze kola.

Tako je Dugonja ležao mrtav ceo dan i noć. A sutradan se pojavio onaj čovečuljak koga je Dugonja od zmije spasao, premazao je ranu nekakvom volšebnom travom i vaskrsao Dugonju, ispripovedavši mu sve što se dogodilo dok je on spavao. Dugonja zahvali čovečuljku, pa hitro uzjaha konja i pohita nevesti.

Uskoro je priređena svadba, na koju dođoše svi iz zamka koji je Dugonja oslobodio nečastivih. Dođoše i Dugonjini roditelji. Đakonija i pića je bilo koliko je ko zaželeo, tako da se gostilo devet dana i devet noći.

A kada je stari kralj umro, Dugonja nasledi njegov presto.

JASTREB I SELjAKOV SIN

Pošao jednom neki seljak u lov, ugledao velikog jastreba, pa opalio u njega, ali ga promašio. Jastreb samo stresao krilima, ni da se pomeri s mesta. Opalio seljak drugi put — opet promašaj. Opalio on i treći put — a jastreb razvio perje, stuštio se prema zemlji, zgrabio lovca za glavu, poneo ga nebu pod oblake, pa ga pustio da padne. Taman što je seljak hteo da padne na zemlju i da se smrska, jastreb ga dohvati u letu i oprezno spusti na tlo, pa ga zapita:

— No, reci, jesi li se uplašio?

— Oh, gospode, samo da se to ne ponovi! — odvrati seljak.

— E, da znaš, tako sam se i ja preplašio kad si pucao u mene!

Na to jastreb ponovo zgrabi seljaka za glavu, ponese ga nebu pod oblake i ponovo ispusti. Taman što je seljak hteo da na zemlju padne i da se smrska, jastreb ga dohvati u letu i oprezno spusti na tlo, pa ga zapita:

— No, reci, jesi li se uplašio?

— Nemam reči da kažem koliko sam se prepao?

— E, da znaš, tako je i meni bilo kad si pucao u mene!

Na to jastreb treći put zgrabi seljaka za glavu, ponese ga nebu pod oblake i ponovo ispusti. Taman što je seljak hteo da padne na zemlju i da se smrska, jastreb ga dohvati u letu i oprezno spusti na tlo, pa ga zapita:

— No, reci, da li te je još uvek strah?

— Ovako se još nikad nisam prepao! — odvrati seljak sav drhteći.

— E, da znaš, tako je i meni bilo kad si ti treći put pucao. Ali neka, tako je već u lovu, mora se pucati — zato ti i praštam. Nego, ako

hoćeš da se obogatiš, hrani me tri godine: prve godine jajima i kokošjim mesom, druge godine ovčetinom, a treće teletinom i govedinom.

Pristao seljak i hranio jastreba tri godine.

Posadio jastreb svoga hranioca na krila i poneo ga nebu pod oblake. Leteli oni tako, leteli, izgledalo je da su svu zemlju objezdili, kad najednom jastreb povika:

— Ej, hraniče moj, pogledaj u onom pravcu! Vidiš li tamo neku svetlost?

— Kako je ne bih video! — odvrati seljak.

— E, lepo ako je vidiš; nego, bi li ti hteo nešto da prezalogajiš?

— Još kako!

— Dobro! — odgovori jastreb, za tili čas slete nedaleko od one svetlosti, pa reče:

— Ovde živi moja sestra, uđi u kuću, zamoli je da ti da štogod za jelo, a onda traži rajsku kutijicu!

Ušao seljak u kuću, zamolio jastrebovu sestru da ga nahrani. Učinila ona sve kako ju je zamolio, nahranila ga, ali kada joj je zatražio rajsku kutijicu, reče:

— Brat je dobar, ali je rajska kutijica još bolja!

Jastreb ništa ne reče kad ču kako je njegova sestra odgovorila seljaku, već zapovedi ovome da mu ponovo skoči na krila te da produže put. Leteli oni tako, leteli, izgledalo je da su svu zemlju objezdili kad najednom jastreb upita drugi put:

— Pogledaj u onom pravcu, vidiš li neku svetlost?

— Kako je ne bih video! — odvrati seljak.

— E, lepo ako je vidiš; nego, bi li ti hteo nešto da prezalogajiš ?

— Još kako!

— Dobro! — odgovori jastreb, za tili čas slete nedaleko od one svetlosti pa reče:

— Ovde živi moja druga sestra, uđi u kuću, zamoli je da ti da štogod za jelo, a onda traži rajsku kutijicu!

Ušao seljak u kuću, zamolio jastrebovu sestru da ga nahrani. Učinila ona sve kako ju je zamolio, nahranila ga, ali kada joj je zatražio rajsku kutijicu, reče:

— Brat je dobar, ali je rajska kutijica još bolja!

Jastreb ništa ne reče kad ču kako je njegova sestra odgovorila seljaku, već zapovedi ovome da mu ponovo skoči na krila te da produže put. Leteli oni tako, leteli, izgledalo je da su svu zemlju objezdili, kad najposle naiđoše na nekakvu ognjenu reku. Plamen suče u nebo, jastreb i seljak se iskrcali u žitkom glibu, skroz se ovlažili, ali kroz plamen proleteli kao kroz vodu. Kad u tom — pred njima kuća najmlađe jastrebove sestre. Ušao seljak, zamolio štogod za jelo, a onda zatražio rajsku kutijicu. Na to će najmlađa sestra odgovoriti:

— Rajska kutijica je dobra, ali je brat još bolji! — i dade mu nekakvu stvarčicu nalik na jaje.

Opet su se jastreb i seljak dobro izvaljali u blatu, opet su proleteli kroz plamen kao kroz vodu — leteli oni tako, leteli, pa jastreb najednom zapita seljaka da li je ogladneo.

— Kako da ne!

Na to mu jastreb reče da otvori kutijicu. Kako seljak otvori kutijicu, a iz nje iskoči ceo grad sa svim mogućim jestivima i pićem što se u gradu mogu naći, samo nijedne žive duše u njemu ne beše.

Napili se oni i najeli do mile volje, zatvorili rajsku kutijicu, pa nastavili put. Leteli oni celih pola dana, pa jastreb zapita seljaka da li može da prepozna svoj zavičaj.

— Kao da se prisećam, ali ne potpuno! — odgovori seljak.

Jastreb nastavio let, leteli oni tako opet jedno pola dana, pa jastreb ponovo zapita seljaka da li sad prepoznaje svoj zavičaj.

— Sada sam ga prepoznao! — odvrati seljak.

Jastreb nastavio let, leteli oni tako opet jedno pola dana, pa jastreb ponovo zapita seljaka da li sad može da prepozna svoj zavičaj.

— Sada već ne bih odista mogao zalutati! — odvrati seljak.

Na to jastreb slete na zemlju, podari seljaku rajsku kutijicu i zapovedi mu da je ne otvara dok ne stigne kući.

Uzeo seljak rajsku kutijicu, zahvalio jastrebu i pošao kući. Išao on tako, išao, pa zalutao u šumi. Lutao on po šumi cela tri dana, ogladneo sirotan, a glad ga prinudila da otvori rajsku kutijicu. Samo što kutijica bi otvorena, dok bi dlanom o dlan, pojavi se pred seljakom čitav grad sa svim mogućim jestivima i pićem što se u gradu mogu naći, samo nijedne žive duše u njemu ne beše. Najeo se seljak i napio do mile volje, hteo da zatvori kutijicu, ali avaj! — ma koliko se on upinjao, grad je stojao pa stojao kao ukopan. Šta sad? Dosetio se seljak da je pogrešio, ali nije vajde: stao on da tuguje i gorke suze roni.

Najednom se odnekud pojavi nekakav starac, pa mu reče:

— Ako mi obećaš da ćeš mi dati ono što te kod kuće čeka, ja ću zatvoriti tvoju rajsku kutijicu i pokazaću ti put do kuće.

Hteo ne hteo, seljak bi prinuđen da obeća nepoznatom starcu da će mu dati ono što traži.

Na to starac, a to beše sam nečastivi, zatvori kutijicu i odvede seljaka kući. A kod kuće seljakova žena upravo rodila sina. Sad on ima i rajsku kutijicu i sve što poželeti može, ali sina mora dati zlom nečastivom!

Elem, razapeo seljak pokraj kuće rajsku kutijicu, pa otpočeo da živi sa svojom suprugom u sreći i blagostanju.

Odrastao sin, pa jednog dana reče ocu:

— E, izgleda da je došlo vreme da pođem nečastivom, kad si me već obećao!

Otac zamukao, zna i sam da se obećanje mora ispuniti. Pošao sin od kuće, ali već na prvom brežuljku sreo onog starca. Ovaj ga zapita:

— Ej, momče, kuda si se uputio?

— To se tebe ne tiče! — odgovori sin gordo i nastavi put.

Starac na to pođe prečicom, pa opet izađe sinu u susret, samo obličje izmenio, pa ga upita:

— Ej, momče, kuda si se uputio?

— To se tebe ne tiče! — odgovori sin i nastavi put.

Na to starac treći put pođe prečicom sinu u susret, opet obličje izmenio, pa ga umiljato zapita:

— Ej, momče, kuda si se uputio?

Tada mu sin ispripoveda sve po redu: ko je, odakle je, i kome je pošao. Starac mu na to reče:

— Dobro je što se nisi od mene skrio! Nego, pođi ti kroz šumu, pa kad naiđeš na jezero, sakrij se u blizini, pošto će na jezero doći da se okupaju sedam pataka. Kada se one site iskupaju i odu, naići će još jedna — e, toj treba da pokušaš da ukradeš haljinu. Kad to učiniš, sačekaj da patka dođe i zatraži da joj je vratiš; samo pazi, ako kaže: „Dragi oče!“— nemoj joj je davati, a ako kaže: „Dragi brate!“— možeš joj podati haljinu.

Elem, pošao sin onom jezeru i sakrio se u blizini. Uskoro doleteše sedam pataka — iskupaše se, obukoše i odoše. Onda naiđe još jedna patka — svuče se i uđe u jezero. Sin se lagano prikrade i uze joj haljinu. Izašla patka iz jezera, stala se osvrtati na sve strane, dok najposle ne ugleda momka, te mu reče: „Dragi brate! Hoćeš li mi vratiti moju haljinu?“

Sin joj dade haljinu, a patka se obuče, pretvori u devojku i pođe svojoj kući. Sin nije bio lenj nego pođe za njom, te ostade u njenoj udžerici do večeri. Nedaleko od te udžerice nalazilo se boravište nečastivog, i kad sin vide da se smrklo, hteo ne hteo, morade da pođe svom novom gospodaru. Došao on nečastivom, a ovaj mu smesta zapovedio da za jednu jedinu noć obavi nekoliko poslova: da iskopa zemlju, posadi jabuku, odgaji do jutra prvi plod i donese ga gospodaru čim se ovaj probudi.

Prepao se sin, pošao devojci te joj ispripovedao o svojoj nevolji. Devojka ga mirno saslušala, pa mu odvrati:

— Ništa se ti ne brini i ne tuguj, nego lezi i spavaj, a ja ću sve poslove obaviti.

Tako i bi: kako svanulo, a devojka donela sinu zrele jabuke i ovaj ih odneo nečastivom.

Iduće večeri nečastivi zapovedi sinu:

— Noćas ćeš posejati pšenicu, odgajiti je, samleti i izjutra mi doneti svežih lepinja za doručak!

Prepao se sin, ponovo pošao devojci da joj se požali, a ova mu odgovori:

— Lezi ti samo i spavaj, a ja ću sve poslove obaviti!

Odista, kako svanulo, a devojka donela sinu sveže lepinje, te ih on odneo nečastivom.

Iduće večeri nečastivi zapovedi sinu:

— Imam u štali jednog ždrepca; dakle, pojaši ga i za noć da si objezdio svu moju carevinu!

Čuo to sin pa se obradovao: misli da jahati nije baš tako težak posao. Pošao on devojci, a ova mu veli da se ne raduje pre vremena, jer je onaj ždrebac o kome je bilo reči sam nečastivi glavom i bradom. Ipak, da bi sin mogao bez smetnji da obavi i ovaj posao, dade mu devojka srebrnu metlicu, zlatnu metlicu i veliki čekić, i zapovedi:

— Kad budeš ulazio u štalu i ždrebac pojuri na tebe, udari ga ovim čekićem propisno po glavi — valjda će se tako umiriti. Kada budeš jahao suvim, teraj ždrepca zlatnom metlicom, a kada budeš morao da jašeš po vodi, poteraj ga srebrnom.

Saslušao sin sve što mu je devojka savetovala, pa uzeo one tri stvari i pošao u štalu. Kako ga je ugledao, ždrebac se prope i kao satana polete na sina. Ovaj ne bi lenj nego ga dobro opauči po glavi čekićem, te se ždrebac umiri, a onda otpoče luda trka. Tera sin ždrepca po suvom, udara ga zlatnom metlicom: ždrebac ide poslušno, kao po komandi. Najednom, stigli oni pred jedno jezero, a sin zaboravio da udari ždrepca srebrnom metlicom pre nego što će u vodu zagaziti. Uleteo ždrebac u vodu, počeo da tone. Na to se sin seti da ga opauči srebrnom metlicom, i ždrebac odmah isplivao na površinu, te se kao vihor prebacio preko jezera.

Jezdio on tako preko jezera i reka, preko mora i po suvome, oko njega vetar samo zviždi i fijuče, a pred zoru odista objezdio celu zemlju. Vratio se kući, smestio zapenušenog ždrepca u štalu, pa pošao nečastivom. Ulazi on, kad ima šta da vidi: glava nečastivom sva izubijana, ruke i noge potamnele od modrica.

— Čekaj ti samo — povika on u besu — pokazaću ja tebi, pametnjakoviću! Vidim da si se s nekim spanđao, te hoćeš da mi glave dođeš. Ali, nadam se da će meni to pre poći za rukom nego vama — naveče oboje da ste se pojavili preda mnom — zapovediću da vas spale!

Devojka i sin nemaju kud — spremili se oni te pred veče pošli nečastivom. A nečastivi zapovedio slugama da otkuju dno gvozdenog bureta, da posade u nj devojku i momka, pa da ga ponovo zakuju, stegnu obručima i ostave tako do jutra; kako svane, raspaliće pod buretom vatru i oboje ih žive spaliti.

Negde oko ponoći devojka i momak se već gotovo pogušili, kad devojka reče sinu:

— Znaš šta, ti vazduh udiši, a ja ću ga izdisati!

Elem, momak udahnuo vazduh, devojka ga izdahnula, disali oni tako neko vreme, pa se pretvorili u muhe i kroz rupu od čepa izleteli napolje, pa se dali u bekstvo.

Svanulo divno jutro, a nečastivi zapovedio slugama da potpale vatru pod buretom. Kad se vatra dobro razbuktala, nečastivi zapita:

— No, čuje li im se glas?

— Ne, još se ne čuje! — odvratiše sluge.

— Trebalo bi već da su u samrtnom grču! Nego, deder stavite još koje drvo da vatra bude žešća!

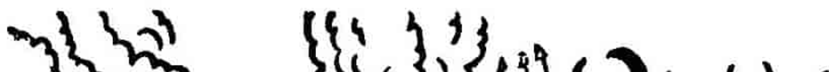
Tako bi izgorena gotovo polovina zalihe drva nečastivog, bure se usijalo od toplote, a ni otkuda nikakvog zvuka. Nečastivi se muvao oko bureta i raspitivao čuje li se kuknjava, a sluge mu stalno odvraćale:

— Prokletije, ni glasa ne odaju!

— E, ako još nisu provrištali, valja bure otvoriti i pogledati šta im se dogodilo! — zapovedi nečastivi.

Otvorili oni bure, a u njemu ni žive duše.

Shvatio nečastivi šta se dogodilo, pa smesta zapovedio sluzi da stigne begunce i vrati ih.

Poleteo sluga kao vihor, a devojka ga još izdaleka ugledala, te se pretvorila u stado ovaca, a sin u čobanina. Proleteo sluga nečastivog

pokraj stada, pa se praznih šaka vratio gospodaru.

Na to se stado i čobanin ponovo pretvoriše u ljude i nastaviše put.

Vratio se sluga nečastivom, a ovaj ga zapita nije li sreo begunce.

— Nisam, gospodaru! Osim stada i čobanina, nikoga nisam video!

— E, zašto njih nisi uhvatio, to su oni bili! — povika nečastivi i zapovedi drugom sluzi da pođe u poteru.

Drugi sluga jezdio još brže, ali je i više buke dizao. Devojka ga ču još izdaleka, pa se pretvori u crkvu, a sin u sveštenika na zvonu. Sluga ni da nasluti da su crkva i sveštenik oni begunci koje traži, te se i on praznih šaka vrati nečastivom. Kad ču da je drugi sluga na putu video samo crkvu i sveštenika, nečastivi da pozeleni od besa: „Zašto sveštenika nisi doveo ovamo, a crkvu porušio!" — povika on na slugu. Žestio se nečastivi tako, besneo neko vreme, pa odluči da sam pođe u potragu za beguncima.

Pošao on kao sumanut, naumio žive da ih proždere samo ako ih uhvati, a devojka ga na vreme zapazila te se pretvorila u ribicu a sin u jezero. Ribica dala jezeru srebrnu metlicu, pa mu zapovedila da udara njome po vodi kada se nečastivi približi.

Stigao uto nečastivi, zagazio u vodu ribicu da ulovi, a jezero uskovitlalo vodu srebrnom metlicom i stalo da odvlači nečastivog u dubinu. Prepao se on, pa povika:

— Pustite me iz jezera, prokletnici, pa idite ako hoćete na sve četiri strane!

A jezero uskipelo, uzavrelo, obavija nečastivog sa svih strana, hoće da ga zaguši. Najposle pustiše nečastivog polumrtvog, i on pobeže u svoje boravište glavom bez obzira. Onda devojka i sin pođoše sinovljem domu, zadovoljni i radosni što su se otarasili napasti. Kad stigoše pred kuću, devojka ne htede da uđe dok sin ne dobije od oca dopuštenje.

Pristao sin i pošao ocu da traži saglasnost. A devojka mu veli:

— Kada budeš ulazio u kuću, nemoj se pozdravljati s najmlađom sestrom, jer ćeš onda na mene zaboraviti!

Ušao sin u kuću, ali od radosti što se ponovo obreo u domu zaboravio na devojčin savet i pozdravi se s najmlađom sestrom. Tada se dogodi da je sin smesta zaboravio na devojku koja ga je u

dvorištu čekala, te ni reči o njoj ocu ne reče. Devojka shvati da ju je sin zaboravio, priđe jednom kladencu i pope se na vrbu pokraj njega.

Umoran od puta, sin zamoli da mu donesu vode da pije. Najstarija sestra uze krčag i pođe kladencu. Prilazi ona, kad ima šta da vidi: u vodi se ogdeda lik nekakve devojke neopisive lepote. Stade ona razmišljati: „Bože, koliko sam ja lepa, da sam to ranije znala!“

Gledala ona u vodu tako, gledala, a krčag joj iskliznu iz ruku, te se u kuću vrati zamišljena, praznih šaka.

Onda pođe po vodu druga sestra, ali se i njoj isto dogodi: gledala je u vodu sve dok joj krčak nije iz ruku iskliznuo, te se i ona u kuću vrati zamišljena i praznih šaka.

Najposle pođe po vodu mati. I ona ugleda u vodi lik lepotice, ali ne poverova da u tim godinama može biti tako lepa, pa poče da se obazire oko sebe da vidi šta je posredi. Pogleda ona naviše, a na vrbi lepota-devojka sedi zamišljena. Vratila se ona u kuću, pa sve ispripovedala. A sin se odmah setio da ga devojka čeka u dvorištu, potrčao kladencu, zagrlio devojku i boje na licu mesta ispustiše dušu.

SEDAM VUKODLAKA

Imala jedna mati sedam sinova i nijednu kćer. Jednog dana dozlogrdilo materi da se neprestano bakče sa muškom decom, pa stala da se žali na svoju nesrećnu sudbinu: „Jednako sinovi pa sinovi, kad bi se bog smilostivio bar jednu kćer da mi podari!... Neka mi se muška deca i u vukove pretvore, samo da rodim kćer!“

Godinu dana kasnije materi se rodi kćer, a sinovi se pretvoriše u vukove i odoše u šumu. Rasla kći sama samcita na belom svetu sve dok nije navršila sedam godina. A onda, jedne večeri, dok je mati tkala na razboju, sede ona pored nje i briznu u plač. Mati je upita zašto plače, a devojčica odvrati:

— Bojim se da i mene, majko, ne prokunete kao moju braću.

— Ko ti je takve gluposti napričao? — upita je mati ljutito.

— Ljudi vele — odgovori joj kći, a mati više ni reči ne prozbori, te sve ostade po starom.

Ali, devojčica nikako da se pomiri sa svojom samoćom. Naumila ona jednog dana da pođe u potragu za braćom, samo rešila da sačeka dok još malo odraste. Sašila ona krišom od matere sedam košulja, sedam ubrusa i sedam krevetskih čaršava, vezala ih u zavežljaj, i sa suzama u očima pošla da traži braću. Uz put srete nekakvog starca sa gustom bradom. Na njegovo pitanje zašto plače, devojčica odgovori:

— Kako ne bih plakala, dedo! Sedmoro moje braće kriju se negde u šumi pretvoreni u vukove, pa sam sada pošla da ih tražim.

— Nije to lak posao, kćeri — odvrati starac.

— Ako ti već znaš da to nije lako, mora da znaš i gde se oni nalaze. Kaži mi, dedo, gde treba da ih tražim? — stade devojčica preklinjati starog.

Na to starac dade devojčici beli prutić i reče:

— Pođi pravo, pa ćeš naići na jedno jezero i usred jezera ostrvo. Baci beli prutić u vodu i stani na njega, a on će se pretvoriti u čun. Kada stigneš na ostrvo i izađeš iz čuna, on će se opet pretvoriti u prutić. Na ostrvu ima jedna udžerica, u kojoj žive tvoja braća; preko dana su vuci, a noću im se vraća ljudsko obličje, tako da se moraš pojaviti pred njih tek kad se smrkne.

Rekao to starac pa nestao kao da je u zemlju propao, a devojčica pošla u pokazanom pravcu. Učinila ona sve kako joj je stari kazao, pa ušla u udžericu i ugledala sedam postelja pokrivenih mahovinom. Prekrila devojčica svaku postelju belim čaršavom, na svaku stavila po jedan ubrus i kraj uzglavlja košulju. A onda se sakrila iza peći i stala da čeka.

Kad bi veče, dođoše braća, i imaju šta da vide: postelje prekrivene lepim belim čaršavima, a na njima ubrusi i bele košulje. Ne mogu čudu da se načude ko je to mogao da učini.

— Mora da je naša sestra — najposle reče jedan.

— Da, svakako, to je naša sestra učinila! — složiše se ostali.

Te tako počeše njih sedmorica da traže sestru i nađoše je iza peći. Ne beše kraja njihovoj radosti kad su ugledali sestru, grle je oni i ljube, sećaju se davnih dana kad su još kao deca živeli u roditeljskom domu. A onda se nanovo svi zabrinuše, pa najposle sestra upita kako bi mogla da im vrati ljudsko obličje.

— To je veoma težak posao, sestrice — odgovoriše joj braća. — Onaj ko ushtedne da nas oslobodi čarolija, mora će sedam godina da presedi na jednom drvetu, i da za sve to vreme ni reč ne progovori, niti se pak zasmeje, zaplače ili zaspi čvrsto, kako ne bi pao s drveta. Ako se toga svega pak ne bude pridržavao, mi smo propali za večna vremena.

Rešila sestra da se prihvati teškog posla i spase braću od čarolije. Odgovaraju je oni od toga, ali ona ni da čuje. Kad nasta jutro, vuci odvedoše sestru u šumu i posadiše je na ono drvo. Braće radi trpi

sestra sve tegobe i nevolje, zlopati se kao crv — i od studeni i vreline, i od snega i kiše, šest godina uzastopce. A za to vreme sasvim odrasla i stasala, postala lepota-devojka, da je milina pogledati je.

Elem, pošao jednog dana kralj te pokrajine u šumu u lov. Išao on za vučjim tragom, došao do onog drveta, kad ima šta da vidi: na drvetu sedi devojka. Prišao joj kralj, pa je pita ko je, odakle je i zašto sedi na grani, a devojka ni zub da obeli. Kralj stao pretiti da će je ubiti iz puške ako ne odgovori, ali i to ne pomože — devojka ostade nema kao što je i bila. Zatrubio na to kralj u rog, okupio lovce iz svoje svite oko drveta, pa svi zajedno zaokupiše devojku da kaže ko je i šta tu radi. Sestra jednako ćuti, poneki lovac bi odista da opali iz puške i dokrajči ovu lakrdiju, ali kralj mu ne dade: biće da mu je devojka namah za srce prirasla. Zapovedio on najposle da se devojka skine s drveta i odvede u njegov zamak.

Jadna sestra presedela na drvetu tolike godine, ostalo joj da izdrži još samo godinicu pa da braća budu oslobođena čarolije, ali se zadesili zli ljudi koji hoće da je skinu s drveta i nekuda odvedu. Žao sestri što je tako uludo došao kraj njenim naporima, pa ispusti jednu suzu a da ni reč ne prozbori.

Doveo kralj devojku svojoj kući, a ona mu se toliko svidela da je rešio da se njome odmah oženi. Stao kralj posle svadbe da u svemu ugađa svojoj supruzi, veseli je on kako zna i ume, ali ona niti se smeje niti što besedi. Svekrva se ljuti na sina što se oženio nemom devojkom, pa još divljakušom iz šume, a kralj je i ne sluša; najposle, rešila svekrva da ih po svaku cenu rastavi.

Otišao jednom kralj u, nekakvu daleku zemlju u rat, a kod kuće mu se u to vreme rodio sin. Mati mu posla pismo, u kojem ga je izveštavala da mu se rodilo dete koje ne liči ni na psa ni na mačku — jednom rečju, nakaza prava. Kralj odvrati neka je tako, i da se brinu o sinu kakvog mu je bog dao. Razbesnela se mati na sina zbog ovakvog odgovora, pa zapovedila da se dete oduzme materi i ubije. A onda sela i napisala kralju da je kraljica sama pojela svoje dete."

Sad se kralj strašno razbesneo, smesta napustio bojište, pa kako je kući stigao, zapovedio da mu suprugu spale na lomači.

Elem, nedaleko od zamka, na ivici šume, raspališe vatru te povedoše kraljicu da je pogube. Pošli da prisustvuju pogubljenju kralj, njegova mati, svakojake vojvode i doglavnici, kao i mnogi obični podanici. Kad — u susret im lete sedam ptica, i sve krešte uglas:

— Ej, kralju, kralju, sačekaj malo!

Kralj bi hteo da odloži pogubljenje i vidi šta je, ali mu mati veli:

— Šta imaš da slušaš kojekakve ptičje brbljarije! Nego, zapovedi da pođemo dalje!

Poslušao kralj svoju mater, krenuli oni dalje, kad posle nekog vremena ptice opet uglas:

— Ej, kralju, kralju, sačekaj malo!

Ali mati opet nagovori sina da nastave put, te najposle stigoše do planine. Uto se pred kralja pojaviše sedam ratnika, pa mu i oni vele da sačeka. Sad već kralj odista zapovedi da se zastane.

Priđoše kralju ona sedmorica, a to su bila braća kraljičina koja su opet povratila ljudsko obličje, pa će onaj koji je u naručje držao dete reći kralju:

— Čuj, šta ćemo ti kazati! Evo ti sina, a ti nam vrati našu sestricu rođenu. I da znaš, tvoja mati joj je oduzela dete i zapovedila da ga ubiju u šumi, ali ga je vuk oteo od dželata. Samo, naša sestra nije smela da ti to kaže, jer je želela da nas spase čarolija pa je morala da ćuti.

Stala braća da grle i ljube sestru, da joj zahvaljuju na spasenju. Sve je bilo u redu, samo jedan brat nije imao jedno oko — zbog one suze koju je sestra ispustila kada je kralj zapovedio da je skinu s drveta.

Razbesneo se kralj na svoju mater ljuto, pa zapovedio da je spale na lomači.

Dobru i čestitu kraljicu s velikim počastima dovedoše nazad u zamak, a braća njena ostadoše na dvoru kao kraljevi vitezovi.

STARI VOJNIK

Odslužio stari vojnik svome kralju dvadeset pet godina, pa pošao kući. Uz put oseća takvu radost na srcu kao da se ponovo rodio. A kako i ne bi: burmutica puna, u džepu tri nova novcata dukata! Prava zgoda za veselje!

Elem, ide on tako kroz gustu šumu, pa najednom naiđe na jednog starca koji mu zatraži milostinju.

— A što da ti ne dam! — reče vojnik. — Evo ti ceo dukat, meni će ostati još dva.

Dao vojnik sirotom starcu dukat i nastavio put još veseliji i radosniji nego pre.

Posle nekog vremena opet naiđe na jednog starca sličnog onom prvom, koji mu zatraži milostinju.

„Da sam se negde zadržao, mogao bih još i da pomislim da je to onaj isti starac kome sam već dao jedan dukat“, mrmljao je vojnik za sebe. „Ali ne, to nije moguće!"

A naglas reče:

— Evo ti dukat! Uzimaj, meni ostaje još jedan!

Pošao vojnik dalje, na srcu mu još lakše no pre. Ide on tako, ide, povremeno onjuši burmuticu i opet nastavi put. Kad najednom — opet mu u susret pođe starac sličan onoj dvojici, s dugačkom, belom bradom i velikom štakom u ruci. Vojnik već unapred izvadio iz džepa poslednji dukat i pruža ga siromahu:

— Evo ti, samo znaj da je poslednji. Doduše, imam još burmuticu nabijenu do vrha.

— Stostruko će ti se vratiti — reče siromah i pruži vojniku kožnu vreću. — Ovo ti dajem za tvoja tri dukata. Reci samo: „Uskoči unutra"! — i svi tvoji neprijatelji će se za tili časak naći u vreći, a odatle se ne mogu izvući dok ih ti sam ne oslobodiš.

Vojnik isprva ne htede da uzme vreću, a onda promisli: „A šta ako mi najednom baš ovakva vreća zatreba!“ — i uze je. Pošto ju je uzeo, opet stade da misli: „Eh, da sam ranije imao ovakvu vreću, lako bih izašao na kraj sa svakim neprijateljem. A sad — nemam više takvih neprijatelja. Doduše, mogu da je uzmem, što da ne? Najposle, ko zna odakle sve neprijatelji mogu da se pojave."

Elem, zabacio vojnik vreću na leđa pa nastavio put. Nekako pred veče stigao on pred dvorac jednog kralja pa zamolio da ga puste da prenoći. A kralj se uzjogunio, stao da izlaže vojniku svoju nevolju:

— Eh, i mene je snašla takva nevolja da ne znam kako da se izvučem, a još treba da vodim računa o kojekakvim putnicima-namernicima. Znaš li ti da se bliži zadnji čas kad treba da pošaljem rođenu kćer u stari zamak, a niko se još nije javio da je čuva, iako sam za to pola kraljevine obećao?

— Šta tu ima? Eto, ja pristajem da je čuvam! — pristade vojnik a da ni okom nije trepnuo.

Onda kralj nastavi sa svojom pričom:

— Dakle, zapovedio mi je sam nečastivi da sve svoje tri kćeri, jednu za drugom odveze mu stari zamak, gde će on po njih doći. Obećao sam pola kraljevine i jednu kćer za ženu onome ko ih spase iz kandži nečastivog.

— Pa, pristaješ li da ja pođem da ih čuvam? — upita vojnik.

Kralj se obradova, kako i ne bi, upita samo vojnika kakvo mu oružje treba.

— Daj ti meni puna kola sveća! — veli mu vojnik i pođe u zamak. Zapalio on sve sveće i porazmeštao ih na prozorima. Kad bi oko ponoći, eto ti troglavog nečastivog na tri crna ata sa svitom posluge. Iznenadila ga tolika svetlost u zamku, te posla kočijaša da vidi ko se u zamak uvukao.

Pritrčao kočijaš vratnicama, pa lupa iz sve snage, ali nikome i ne pada na um da mu otvori.

Pita kočijaš ko je to toliku svetlost zapalio, a kroz vrata mu neko odvraća:

— Stari vojnik.

— E, ako je stari vojnik, neka ostane da prenoći— reče nečastivi i odveze se od zamka.

Došao kralj izjutra da vidi da li je ko u zamku ostao živ. Pošao mu vojnik u susret, smeška se i veli da mu nečastivi ništa nažao nije učinio, samo je obećao da će i sledeće noći navratiti.

Kad bi sledeća noć, pošao vojnik da čuva drugu kraljevu kćer. Unapred zapovedio da mu se dovezu kola sveća, a on sam istesao dobru drvenu batinu.

Samo što je ponoć otkucala, pojavi se nečastivi— šestoglavi, na šest crnih ata. A zamak sav blista od svetlosti. Posla nečastivi kočijaša da sazna ko se u zamku nalazi.

— Stari vojnik — ču se odgovor iza vrata.

— E, ako je stari vojnik, neka spava, navratiću ja sutra. — Rekao to nečastivi pa se odvezao iz zamka.

Sutradan izjutra kralj sa zebnjom u srcu pošao prema zamku da pogleda da li je kogod ostao živ. Kad — vojnik i princeza mu sami pošli u susret, smeškaju se. Opet im nečastivi ništa nažao nije učinio, samo je obećao da će sutradan navratiti.

Treće noći pošao vojnik da čuva najmlađu kraljevu kćer. Zapovedio on da mu se u zamak dovezu troja kola sveća, celi ih cele večeri da je sve blistalo. A onda stao nasred sobe s kožnom vrećom i drvenom batinom u ruci.

Kako izbi ponoć, a eto ti devetoglavog nečastivog na devet crnih ata. Pošao on sam u zamak, hoće starog vojnika na komade da rastrgne. A ovaj samo reče: „Uskoči unutra!" — i nečastivi se u vreći obreo. No, vidi se da je nečastivom odzvonilo; stao vojnik da ga propisno lema batinom po leđima. Isprva je nečastivi trpeo i podnosio batine, a onda nešto počelo da ga svrbi i lomi u kostima, te stao da preklinje:

— E, tolikih sam se priča naslušao o starim vojnicima, ali ovakvog još nisam ni video ni očekivao. Nego, čuj, brate, pusti ti mene, pa da se podelimo: ti uzmi zamak, a meni daj princezu.

— Jok, more —odvrati vojnik — nećeš se vala izvući dok ne obećaš da ćeš ceo zamak zlatom prekriliti i da mi se više nećeš pojavljivati na oči u ovim krajevima. A ako ne pristaneš, tako ću te udesiti da ti neće mnogo do groba ostati!

— Ali pusti ti mene najpre, pa ću ti obećati sve što ushtedneš, brate moj! — preklinje nečastivi vojnika i smišlja kako će mu glave doći.

Pustio ga vojnik, nečastivi razjapio svih devet čeljusti, nasrnuo na vojnika. A ovaj samo prozbori: „Uskoči unutra!" — i nečastivi se opet našao u vreći, a vojnik stao da ga uči pameti.

Najposle su se dogovorili: nečastivi će ostati u vreći dok ceo zamak ne bude zlatom prekrivljen, a vojnik će ga dotle ostaviti na miru. Šta li je tek sada nastalo! Razmileli se đavolčići na sve strane, vri kao u mravinjaku! Novac se samo gomila pred vojnikovim očima, a stari nečastivi iz vreće tera svoju poslugu da požure, kako bi stigli da posao obave pre nego što petli zapevaju.

Navalili đavolčići iznova, u zamku se podigla prašina, a vojnik nikako čudu da se načudi: tako majušni đavolčići, pa tako velike vreće vuku!

Napunio se skoro zamak, ostalo još samo malo mesta u jednom kutu, a prvi petli zapevali. Na to je jedno đavolče došapnulo starom nečastivom da u paklu više nema novaca. Devetoglavi prosto da iz kože izađe:

— Žurite, momci, što igda možete, kod mene u podrumu je ostalo još šest buradi dedovog novca, donesite ih amo! Ali samo požurite!

Odjezdili đavolčići kao vihor i dok bi dlanom o dlan vratili se s novcem.

Već su zapevali drugi petli kad se nečastivi dokopao slobode. Za tili čas se on i njegova posluga pokupiše, kako bi pre trećih petlova stigli u pakao.

A kralj čuo noću u zamku nekakvu strašnu buku i tutnjavu, pa zveckanje novca, pa opet buku i tutnjavu, te ga sveg znoj probio: on je mislio da to neko njegovu kćer i vojnika rastrže na komade. Samo što je svanulo, ustao on i odjurio u zamak da vidi šta se tamo dogodilo.

Ne beše kraja njegovoj radosti kad ugleda svoju kćer i vojnika žive i zdrave. A uz to zamak — sav prekriljen zlatom!

Istoga dana bi priređena raskošna i bogata svadba. Stari vojnik se oženio kraljevom kćeri i dobio u miraz pola kraljevine. Ali nije imao prilike da se dugo pokaže kao vladar, jer je već trećeg dana po svadbi ispustio dušu.

Predstao on pred gospoda, moli ga da mu da kakav posao. Gospod mu reče:

— A šta bi mogao da radi stari vojnik nego da stražari pred vratnicama!

Tako je stari vojnik postao vratar samog gospoda.

Jednog dana naišla smrt i zatražila da je puste gospodu, — veli da bi se prihvatila kakvog posla. A vojnik nikako da je pusti:

— Ko bi tebe, štetočinu, smeo pustiti unutra — odvrati joj stari vojnik. — Nego, pričekaj ti ovde, a ja ću sam zapitati gospoda i javiti ti šta je odgovorio.

Izašao stari vojnik pred gospoda, pa mu ispripovedao kako pred vratima čeka smrt i raspituje se šta bi mogla da radi tri godine.

— Neka kosi starce! — odgovori bog.

Pošao vojnik nazad pa stao da razmišlja: „Šta: sad? A ako ona odnekud pokosi starog kralja koji upravlja svojom i mojom polovinom kraljevine ?... Nego, znam šta ću: reći ću joj da pođe i grize stare hrastove."

Kako je rešio, tako je i učinio. Izašao on pred smrt pa joj reče:

— Poručio ti gospod da tri godine grizeš stare hrastove!

Smrt se isceri, ode i poče da ispunjava gospodovu želju.

Prošle tri godine, a ona opet dođe i traži posao. U međuvremenu, sva ostarela, smršala, nema čovek šta da vidi od nje! Vojnik pohitao gospodu, sve mu po redu ispripovedao, pa ga zapitao šta valja smrt da čini tokom tri sledeće godine.

— Ako je sve starce pokosila, neka sad kosi ljude srednjih godina!

Vraća se vojnik, razmišlja: „Ako joj kažem istinu, došao je kraj i mojoj ženi, i mojoj braći i sestrama. Nego, znam šta ću: reći ću joj da grize hrastove srednjih godina. ‘ ‘

Tako i bi. Izašao vojnik pred smrt, pa joj reče:

— Sledeće tri godine zapovedio ti je gospod. da grizeš hrastove srednjih godina.

Smrt se samo namršti, pa pođe da ispuni gospodovu naredbu. Prošle tri godine, kad eto ti nje ponovo da traži posao. A u međuvremenu toliko se promenila da ju je strašno i pogledati: oči samo što joj u lobanji nisu utonule, od obraza nigde ni traga, koža srasla za kosti, samo jezikom jedva miče. Ali, ipak, traži posao.

Prepao se vojnik — otkud je sme ovakvu pustiti pred gospoda, pa opet pošao sam i pita šta smrt valja da radi sledeće tri godine.

— Ako je uradila sve što joj je zapoveđeno, neka.. počne da tamani decu!

Vojniku ni ova zapovest ne beše po duši. Stao on da razmišlja: „A šta ako se mojoj mladoj ženi sin rodio? Neće joj lako biti ako ga izgubi! Najzad, i moja braća i sestre imaju toliko dečurlije, pa zar sva treba da poumiru? Jok, more, nema od toga ništa!"

Elem, izašao on po treći put pred smrt, pa joj reče:

— Zapovedio ti gospod da sledeće tri godine grizeš mlade hrastove.

Smrt se sva iskrivila u licu, ali ipak pođe da izvrši i ovu zapovest. Prošle i te tri godine, evo ti nje opet pred vojnika i traži posao. U međuvremenu, ostali joj, jadnici, samo dugački zubi i kosti, od kože ni traga ni glasa! Pošao vojnik gospodu a ovaj mu kaza:

— Ako je sav posao obavila, znači da više ljudi i nema, te joj prema tome reci da sama dođe amo.

E, tu je bogme stari vojnik dolijao! Ulazi smrt, a gospod ne može da je prepozna.

— Ko si ti? — pita on.

— Smrt.

— Smrt? — ne može gospod čudu da se načudi. — Pa šta ti je, pobogu, bilo da samo sa kosturom dođeš? Gde ti je telo?

— A gde bi moglo da bude kad sam devet godina samo hrastove grizla? — odgovori smrt ljutito.

— Kakve sad hrastove?... — Ali, tu se gospod doseti smicalica starog vojnika, pa se rasrdi. — Bogme, ovo mu neće olako proći. Za kaznu moraće da te nosi na grbači tri godine po zemlji, a ti ćeš za to vreme potamaniti svu njegovu rodbinu!

Kud bi se vojnik prepirao s gospodom? Elem, uprti on smrt na grbaču, pa stao da je nosi po svetu. Poveo ju je najpre u roditeljski dom, gde su mu živeli braća i sestre sa svojim Porodicama. Stigli oni tamo nekako pred veče. Propisno se smrzli, pa seli pokraj peći da se otkrave. A domaći svi u ropcu: jauču, grče se, neke već oblio samrtnički znoj.

Ražalostila se čak i gruba vojnička duša — ne zna vojnik šta će od tuge, pa poželeo da omiriše burmuta. Izvadio on burmuticu, kucnuo o peć, nasuo burmuta na dlan, pa ga uvukao u obe nozdrve. Pogledala smrt kako vojnik miriše burmut, pa i ona poželela. Moli ona vojnika da joj da malo, ali se on uzjogunio pa ni da čuje.

— Gospod mi nije zapovedio da ti još i burmut dajem. Dosta je, valjda, što moram da te nosim na grbači.

— A ti mi daj onako, prijateljski, od srca. Vidiš da nas je sudbina vezala, mogao bi bar to da mi učiniš! — ne popušta smrt.

Naposletku vojnik pristade.

— A kuda da ti naspem? — upita on. — Vidiš da su ti ruke kvrgave, same kosti — nema gde da stane!

Dugo su oni tako lupali glavu kako bi smrt omirisala burmut, dok se vojnik najposle ne doseti:

— Znaš šta: ako ti već možeš da prođeš kroz bravu na vratima i pukotinu u zidu, mogla bi da staneš i u moju burmuticu, a tamo možeš mirisati do mile volje!

Pristala smrt, ali kako se zavukla u burmuticu, vojnik je zaklopi i reši da je ne pušta napolje. Moli ga smrt i preklinje da je pusti, obećava kule i gradove, ali vojnik ostaje pri svome. Tako smrt najposle ostade u burmutici.

Čim je smrt dospela u burmuticu, svi bolesnici u vojnikovoj kući prezdraviše i stadoše se dizati iz postelje.

Tako je vojnik cele tri godine držao smrt u zatvoru. Kad isteče rok, pusti je on, uprti na grbaču i ponese gospodu. Ovaj je zapita:

— No, jesi li sve pokosila?

— Eh, otkud sam mogla ljude da kosim kada me je ovaj prokletnik sve vreme držao u svojoj burmutici.

Ispripoveda smrt gospodu sve po redu, a ovaj se razljuti, izgrdi vojnika i otera ga. Onda zapovedi smrti:

— Čuj, matora budalo! Koji te je vrag spopao da me stalno zapitkuješ šta ti valja činiti? Znaj, ti si smrt, treba svoj posao da obavljaš. Toliko se ljudi namnožilo za ovo vreme da sa starom kosom više nećeš moći za izađeš na kraj. Nego, uzmi novu, pođi u svet i više me nemoj pitati šta da radiš. A što se mene tiče, možeš kositi koga ti je volja: i stare i mlade, i velike i male, i bogate i siromahe! Jesmo li se razumeli?

Smrt klimnu glavom i pokorno pođe u svet da ispuni gospodovu zapovest. Otada nema više nikoga ko bi ljude štitio od njene nemile kose.

POĐI TUDA — NEZNANO KUDA, DONESI TO — NEZNANO ŠTO

Bio jednom jedan kralj pa imao vernog slugu. Kupi kralj mladog, rasnog konja, milina ga gledati, ali je imao jednu veliku manu: niko ga nije mogao ukrotiti. Mnogi su pokušavali da obuzdaju goropadnu životinju, ali uzaman: konj je ostajao onakav kakav je i bio. Najposle kralj reče svome sluzi:

— Sada bi valjalo da ti pokušaš da ukrotiš zlotvora!

Sluga jadan ne zna šta će i kako će, ali zapovest je zapovest! Podskočio on vešto, uzjahao konja, misli u sebi kako će već naučiti pameti nemirnu životinju. Ali avaj! — konj se stade džilitati kao da ga je roj zol>a napao, pa pojuri kao vihor da se samo oblak prašine za njime video! Dugo je tako jezdio on kroz šume i močvari, davno je već zašao u tuđe zemlje i krajeve gde noga vernog sluge nikada ni kročila nije, a još jednako je jezdio nesmanjenom brzinom. Najposle, kao na nesreću, dojezdio je do dva velika drveta što su naporedo rasla, te stade kao ukopan pred njima, uhvaćen u tesnac. Sluga taman pomislio da je dobro što su se najposle zaustavili, kad vraga! — sjahao on, obazreo se na sve četiri strane, stao da razmišlja: bogme, pa ovo je nekakva tuđinska zemlja, tu čovek ne može znati ni gde se sunce rađa a gde zalazi. Nema se kud, valja poći na slepo, pravo kuda oči vode, pa će možda i kakva čoveka na putu sresti.

Išao on tako, išao, pa došao na jednu njivu, a tamo i udžerica stoji. Uđe on u udžericu, kad tamo sedi drevni starac sede brade. Starac ga ljubazno pozdravi, pa ga zapita:

— Kuda si se, sinko, uputio?

Sluga mu reče da je zalutao i zamoli ga da mu pokaže put ka kući.

— Eh, sinko moj, valjalo bi da se najpre malko odmoriš; što se kuće tiče, šta bi tamo i tako činio u ovo doba? Dakle, pozivam te da neko vreme ostaneš kod mene u gostima!

Pristao sluga, zahvalio starome na dobroti i ostao.

A pokraj udžerice bio krasan vrt sa mnoštvom svakojakih vratanaca. Rado bi sluga prošetao vrtom, ali mu stari veli:

— Stani, sinko, i čuj me! Evo ti svežanj ključeva kojima možeš otvoriti sva vrata i šetati se kuda ti je volja; samo, ne smeš otvarati jedna jedina, ona što su likom vezana, i ne smeš zalaziti u njih!

Sutradan se sluga šetao neko vreme po vrtu, na vrata likom vezana ni obazreo se nije. I idućeg dana bi isto, kad trećeg dana sluga pomisli: „Ipak, šta bi tamo moglo biti? Svuda se može hodati, samo tamo ne! E, baš ću namerno pogledati šta ima iza tih vrata!“

Elem, odvezao sluga liku, otvorio vrata širom, ugledao veliku poljanu i ispred nje tiho, blistavo jezero. Priđe on jezeru, osmotri ga sa svih strana i već bi hteo da se vrati, kad najednom začu nekakav šum u vazduhu. Pogleda, kad ima šta da vidi: tri bele patke upravo sletele na obalu jezera i pretvorile se u tri lepotice, zbacile sa sebe odeću i pošle u vodu da se kupaju. Stao sluga da razmišlja: „Ah, pusto im bilo! Ovako što još nikad nisam video. Kako bi bilo, šale radi, da priđem bliže i pogledam njihove krasne haljine?!“

Uzeo sluga haljinu jedne devojke u ruke, okreće je i prevrće u rukama, nikako da se sit nagleda. A devojka čiju je haljinu držao u rukama vidi da joj se dobro ne piše, te dopliva do obale i stade žalostivno moliti slugu:

— Ej, dobri junače! Zašto zbijaš šalu sa mnom i ne ostavljaš haljinu na mesto?

Sluga posluša, ali se u isti čas devojke ponovo pretvoriše u patke, a njega pretvoriše u goluba. Patke odleteše kao vihor, a on ostade na obali jezera i tužno gledaše za njihovim blistavim tragom.

Došao uveče starac, pogledao u dvorište, kad tamo — na plotu sedi golub. Dosetio se stari šta se dogodilo, stao grditi goluba i ponovo ga pretvorio u čoveka.

Sutradan starac ponovo ode od kuće, i slugu ostavi samog. Šetao se sluga po vrtu, šetao, pa najposle ne mogade da izdrži, odveza liku sa onih vrata i ponovo pođe na obalu jezera. Došao on, osmotrio jezero sa svih strana i već hteo da se vrati, kad u vazduhu opet nešto zašušta. Ponovo doleteše bele patke, pretvoriše se u lepotice i uđoše u vodu da se kupaju. Stao sluga da razmišlja: „Ah, pusto im bilo! Ovako što još nikad nisam video. Kako bi bilo,. šale radi, da priđem bliže i pregledam njihove krasne haljine?!“

Uzeo sluga haljinu jedne devojke u ruke, okreće je i prevrće u rukama, nikako da se sit nagleda. A devojka čiju je haljinu držao u rukama vidi da joj se dobro ne piše, te dopliva do obale i stade žalostivno moliti slugu:

— Ej, dobri junače! Zašto zbijaš šalu sa mnom i ne ostaviš haljinu na mesto?

Sluga posluša, ali se u isti čas devojke ponovo pretvoriše u patke, a njega pretvoriše u svinju.

Patke odleteše kao vihor, a on ostade na obali i tužno gledaše za njihovim blistavim tragom.

Došao uveče starac, pogledao u dvorište, kad tamo — svinja. Dosetio se stari šta se dogodilo, nema kud — pretvori ponovo svinju u čoveka, pa mu ovako reče:

— Čuj, momče, ako ti se već toliko dopala ona devojka, a ti se oženi njome!

— Oženio bih se ja, ali kako kad ona neće da ostane uza me, već odleti čim joj pružim haljinu!

— Neće da ostane? A što. bi i ostala! Zašto joj uopšte daješ haljinu, zašto popuštaš njenim preklinjanjima? Nego, nemoj joj davati haljinu sve dok ne pristane da ostane s tobom.

Tako i bi. Sutradan starac ponovo otišao od kuće, a sluga ostao sam. Odvezao on liku sa onih vrata, pošao na jezero, stao da čeka da dođu bele patke. Uskoro one doleteše, pretvorile se u lepotice, svukle odeću sa sebe i ušle u vodu da se kupaju. Sluga u međuvremenu uzeo haljinu one što mu se dopala, okreće je i prevrće u rukama, nikako da je se sit nagleda.

A devojka opet doplivala do obale, pa ga stala žalostivno moliti da ostavi haljinu na mesto.

— Dobri junače, zašto zbijaš šalu sa mnom i ne vratiš haljinu gde je bila?

— Možeš me moliti i preklinjati koliko ti drago, ja ti haljinu neću vratiti! Nego, najpre se zakuni da ćeš biti moja žena i da nećeš pobeći od mene, pa ću ti je onda vratiti!

Preklinjala devojka slugu da joj vrati haljinu, nagovarala ga na svaki način, ali ovaj ne popusti. Najposle, pristade da ostane uz njega, ma koliko je sestre odvraćale.

Na to joj sluga vrati haljinu, devojka se hitro obuče i pođe sa slugom starčevoj kući. Tako se oni i venčaše, a obe sestre se pretvoriše u patke i odleteše.

Nije prošlo mnogo vremena, a sluga će reći starome:

— E, sad je red da sa ženom pođem svome kralju, jer on ne zna gde sam ja sve ovo vreme skitao.

A stari mu odvrati:

— Idi, sinko, idi samo, p budi srećan i zadovoljan. Ipak, mogu ti dati jedan savet: nikada nemoj pred kraljem hvaliti svoju ženu. Bolje bi bilo da on i ne sazna da si se ti ovde oženio.

Vratio se sluga kući, nikome ni reči ne kazuje da se u tuđini oženio takvom lepoticom; žena se takođe ne pokazuje na oči ni kralju ni bilo kome drugome. Neko vreme je bilo sve u najboljem redu, ali onda kralj poče zapažati kao da mu je neko podmetnuo drugoga slugu. Vidi on da sluga neprestano smišlja kako bi što pre pošao svojoj kući, a kada ode, nikako da se vrati. Jednom se dogodi da je sluga opet krišom od kralja otišao kući. Kralj ne bude lenj, pego pođe sam i pogleda kroz ključaonicu da vidi čime se to njegov sluga bavi u svojoj sobi. Pogleda on, a kraj sluge nekakva žena neopisive lepote.

„E, ovako ne ide! pomisli kralj, ovako lepe žene dolikuju samo kraljevima. Ali kako da mu je preotmem? Aha, pozvaću gatara, pa kako on kaže, tako neka i bude!“

Došao gatar, pita kralja kakva mu pomoć treba. Kralj mu objasni da njegov sluga ima ženu lepu kao sunce, te bi on želeo da mu je

preotme.

— Ništa lakše od toga — odvrati gatar. — Daj sluzi takav posao koji neće moći da obavi. Tako ćeš imati povod da ga ubiješ, pa će udovica pripasti tebi. Kakav će to pak posao biti — reći ću ti sutra; morao bih najpre dobro da promislim, jer to baš nije tako prosto.

Tako i bi. Sutradan gatar pohitao kralju da mu da savet. Uz put je trebalo da pređe preko mosta, kad ispod mosta izađe sedi starac pa mu reče:

— Kuda si se uputio, zlikovče? Ako kralj ne ostavi slugu na miru, teško i tebi i njemu!

Gatar, međutim, samo odmahnu rukom, kao da je hteo kazati: „Blebeći ti samo, stari — pa nastavi svojim putem. Stigao on kralju, pa mu veli:

— Zapovedi sluzi da ti donese velikog lava; takav lav postoji u četrdesetoj državi, preko četrdeset mora i četrdeset bregova.

Kralj smesta pozva slugu pa mu reče:

— Evo ti moje zapovesti: u četrdesetoj državi, preko četrdeset mora i četrdeset bregova, postoji jedan lav, koga mi moraš odmah dovesti. Ako ne ispuniš moju zapovest, ode ti glava s ramena!

Saslušao sluga zapovest, vratio se kući, ispripovedao ženi o svojoj nevolji, a ova ga stade umirivati:

— Nije to tako strašno! Nego, lezi ti i mirno spavaj, prikupi snagu, a ja ću za to vreme izatkati maramu sa raznobojnim šarama i spremiti ti hranu za put. Sem toga, savetujem ti da uz put čuvaš maramu kao zenicu oka svoga; ako je izgubiš, sav tvoj trud će pasti u vodu.

Elem, prestao sluga da tuguje i zaspao slatkim snom, a žena provela celu noć u tkanju i vezenju krasne marame, kakve u celoj kraljevini nije bilo. Negde pred zoru marama bi gotova. Onda žena probudi muža i isprati ga na daleki put.

A sluga, jadnik, išao jedan dan, išao drugi, išao čitave dve nedelje — nikako da stigne. Kad nasta treća nedelja, jedne mračne i kišovite noći primeti on nekakvu majušnu vatru. Priđe on bliže, kad tamo stoji nekakva udžerica. Zakuca on na vrata, i iz udžerice izađe mlado devojče te ga ljubazno pozva unutra. Nahranila devojka putnika,

spremila mu postelju, a u zoru mu donela vode da se umije. Umio se sluga, stao se obazirati oko sebe: nema ubrusa. Obrisao se on maramom koju mu je žena izatkala, a devojka zapazila lepu maramu, pa ga stala moliti da joj ponovo pokaže, budući da takve marame ume samo njena sestra da tka i veze.

— Odakle ti ova marama? — upita najposle devojka slugu.

Sluga ispripoveda sve po redu i reče da je to rad njegove žene.

— Znači, tvoja žena je moja sestra. Baš dobro što sam to doznala! Dakle, zbog moje sestre ti treba da doneseš kralju velikog lava!

Rekavši to, devojka ote sluzi maramu i istrča na vrata, a sluga stade da kuka i leleče:

— Ah, udesu kleti! Ta žena mi je zapovedila da maramu čuvam kao zenicu oka svoga! Šta sad da činim ako ona izgubi maramu?

Ipak, ovog puta se bez potrebe preplašio. Uskoro se devojka vrati sva radosna, pa mu reče:

— Evo ti marame! Pronašla sam ono zbog čega si došao! Nedaleko odavde leži jedna velika livada i tamo ćeš naći lava koga tražiš. Na ivici livade ugledaćeš trnovit žbun, iza žbuna lav spava, a u samom žbunu se igraju mladi lavići. Kad odavde pođeš, priđi žbunu s te strane i stegni jednog lavića što jače, dok ne stane pištati. Na to će lav poleteti na tebe, a ti mu nabaci maramu na njušku te će smesta postati pokoran kao pseto i dopustiće ti da mu vežeš maramu oko vrata. Kada to učiniš, možeš ga slobodno voditi kralju.

Tako i bi. Sluga postupi prema savetu i bez po muke uhvati lava. Dovede ga on kralju, kralj zapovedi da se lav pusti u vrt, pa smesta pozva gatara: traži savet šta sada da zapovedi sluzi da učini, kada je ovaj doveo lava i pokvario njegov plan. Gatar mu odvrati:

— Sačekaj do jutra, moram najpre dobro da promislim, jer to nije tako prosta stvar.

Sutradan, gatar pre zore pohita kralju da mu da savet. Uz put mu je valjalo preći preko mosta, kad ispod mosta izađe sedi starac i reče gataru:

— Kuda si se uputio, zlikovče? Ako kralj ne ostavi slugu na miru, teško i tebi i njemu!

Gatar, međutim, samo odmahnu rukom kao da je hteo reći: „Blebeći ti samo, stari!“ — pa nastavi svojim putem. Stigao on kralju, pa mu veli:

— Zapovedi sluzi da ti donese veliku jabuku u cvetu; takva jabuka postoji u pedesetoj državi, preko pedeset mora i pedeset bregova.

Pozvao kralj slugu, pa mu veli:

— Evo ti moje zapovesti: u pedesetoj državi, preko pedeset mora i pedeset bregova, postoji jedna jabuka u cvetu. Moraš mi je neizostavno doneti, a ako je ne doneseš, ode ti glava s ramena!

Saslušao sluga zapovest, vratio se kući, ispripovedao ženi o svojoj golemoj nevolji, a ova ga stade umirivati:

— Nije to tako strašno! Nego, lezi ti i mirno spavaj, prikupi snagu, a ja ću za to vreme izatkati maramu sa raznobojnim šarama i spremiti ti hranu za put. Sem toga, savetujem ti da uz put čuvaš maramu kao zenicu oka svoga; ako je izgubiš, sav tvoj trud će pasti u vodu.

Elem, prestao sluga da tuguje i zaspao slatkim snom, a žena provela celu noć u tkanju i vezenju krasne marame, kakve u celoj kraljevini nije bilo. Negde pred zoru marama bi gotova. Onda žena probudi muža i isprati ga na dalek put.

A sluga, jadnik, išao jedan dan, išao drugi, išao čitave dve nedelje — nikako da stigne. Kad nasta treća nedelja, jedne mračne i kišovite noći primeti on nekakvu majušnu vatru. Priđe on bliže, kad tamo stoji nekakva udžerica. Zakuca on na vrata, a iz udžerice izađe mlado devojče te ga ljubazno pozva unutra. Nahranila devojka putnika, spremila mu postelju, a u zoru mu donela vode da se umije. Umio se sluga, stao se obazirati oko sebe: nema ubrusa. Obrisao se on maramom koju mu je žena izatkala, a devojka zapazila lepu maramu, pa ga stala moliti da joj je ponovo pokaže, budući da takve marame ume da tka i veze samo njena sestra.

— Odakle ti ova marama? — upita najposle devojka slugu,

Sluga ispripoveda sve po redu p reče da je to rad njegove žene.

— Znači, tvoja žena je moja sestra. Baš dobro što sam to doznala! Dakle, zbog moje sestre ti treba da doneseš kralju jabuku u cvetu!

Rekavši to, devojka istrže sluzi maramu iz ruke i istrča na vrata. A sluga stade da kuka i leleče:

— Ah, udesu kleti! Ta žena mi je zapovedila da maramu čuvam kao zenicu oka svog! Šta sad da činim ako ona izgubi maramu?

Ipak, ovog puta se bez potrebe toliko prestrašio. Uskoro se devojka vrati sva radosna, pa mu reče:

— Evo ti marame! Pronašla sam ono zbog čega si došao! Nedaleko odavde cveta jabuka koju ti tražiš. Popni se na nju i prebaci maramu preko krune, pa će jabuka postati tako majušna, kao cvetak, da ćeš je bez po muke moći odneti kralju. A kada je budeš posadio u kraljevom vrtu, moraćeš da skineš maramu, i tada će maleni cvetak za čas ponovo izrasti u jabuku.

Tako i bi. Sluga postupi prema savetu i bez po muke donese kralju jabuku u cvetu. Ugleda kralj jabuku u vrtu, nikako čudu da se načudi, pa zove gatara i pita ga šta sada da zapovedi sluzi da učini, kada je doneo jabuku i pokvario njegov plan.

A gatar odvrati:

— Sačekaj do jutra, moram najpre dobro da promislim, jer to nije tako prosta stvar.

Sutradan, gatar pre zore pohita kralju da mu da savet. Uz put mu je valjalo preći preko mosta, kad ispod mosta izađe sedi starac i reče gataru:

— Kuda si se uputio, zlikovče? Ako kralj ne ostavi slugu na miru, teško i tebi i njemu!

Gatar, međutim, samo odmahnu rukom kao da je hteo reći: „Blebeći ti samo, stari!“ pa nastavi svojim putem. Stigao on kralju pa mu veli:

— Zapovedi sluzi svome da „pođe tuda — neznano kuda, i donese to — neznano što“.

Pozva kralj slugu, pa mu reče:

— Evo ti moje zapovesti: „Pođi tuda — neznano kuda, i donesi to — neznano što!“

Saslušao sluga zapovest, spopala ga još većma tuga, pa se vratio kući. Ispripovedao on ženi sve po redu, a ova ga teši i umiruje, ali ni

sama više ne veruje da će se ova zapovest moći ispuniti. Najposle mu ovako reče:

— Ne tuguj, dragi, nego pođi na spavanje, a ja ću u međuvremenu izatkati maramu dvostruko veću od onih dveju i spremiću ti hranu za put. Samo, ovu maramu moraš čuvati još pažljivije — ne dao ti bog da je izgubiš!

Pošao sluga na spavanje, a žena provela celu noć u tkanju i vezenju krasne marame, kakve u celoj kraljevini nije bilo. U zoru marama bi gotova. Onda žena probudi muža i sa suzama u očima isprati ga na dalek put u tuđinu.

Samo što je sluga krenuo na put, a kralj već pozva njegovu ženu, pa joj ovako besedi:

— Znaš šta? Tvoj muž se i tako, zacelo, više neće vratiti, a šta ćeš ti da radiš kao udovica? Nego, meni je baš takva žena potrebna, pa se možeš udati za mene i postati kraljica.

Žena stade razmišljati: „Kralja ne treba ljutiti; zato će biti bolje da ga prevarim i ovako odgovorim: najlepše hvala na kraljevskoj časti, ali iako baš ne verujem da će se moj muž ovoga puta vratiti, ipak ne bi bilo loše da počekamo godinu dana. A tada, ako dotle ne dođe, možemo o svemu razgovarati!"

Tako i odlučiše, i kralj stade čekati da prođe godina.

A sluga, jadnik, išao jedan dan, išao drugi, išao čitave dve nedelje — nikako da stigne. Kad nasta treća nedelja, jedne mračne i kišovite noći primeti on nekakvu majušnu vatru. Priđe on bliže, kad tamo stoji nekakva udžerica. Zakuca on na vrata, a iz udžerice izađe mlado devojče te ga ljubazno pozva unutra. Nahranila devojka putnika, spremila mu postelju, a u zoru donela vode da se umije. Umio se sluga, stao se obazirati oko sebe: nema ubrusa. Obrisao se on maramom koju mu je žena izatkala, a devojka zapazila lepu maramu, pa ga stala moliti da joj je ponovo pokaže, budući da takve marame ume da tka i veze samo njena sestra.

— Odakle ti ova marama? — upita najposle devojka slugu.

Sluga ispripoveda sve po redu i reče da je to rad njegove žene.

— Znači, tvoja žena je moja sestra. Baš dobro što sam to doznala! Dakle, zbog moje sestre ti treba da pođeš tuda — neznano

kuda, i doneseš to — neznano što!

Rekavši to, devojka istrže sluzi maramu iz ruke i istrča na vrata. A sluga stade da kuka i leleče:

— Ah, udesu kleti! Ta žena mi je zapovedila da maramu čuvam kao zenicu oka svoga! Šta sad da činim ako ona izgubi maramu?

Elem, čekao sluga devojku dan, čekao drugi — devojke nema pa nema. Trećeg dana dotrčala ona s maramom, sva tužna, pa mu reče:

— Čuj, šta ću ti reći! Nisam našla ono zbog čega si ti došao. Tri dana sam tražila, sasvim sam posustala od jurnjave, ali uzaman. Ipak, pođimo staroj Majci Zemlji, koja je umrla pre sedam meseci; ti ćeš joj poljubiti kolena, ona će vaskrsnuti i pomoći će ti da pronađeš što tražiš.

Sluga pristade, i njih dvoje izađoše pred Majku Zemlju. Poljubi joj sluga kolena, a Majka Zemlja se stade ljutiti što joj ne daju da spava. Na to joj sluga još jednom poljubi kolena, a stara se umiri, pozva sve ptice i upita slugu:

— Šta tražiš od mene, tuđinče?

— Hteo bih da znam šta znače ove reči: „Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što!“

— Ej, ptice moje! —povika Majka Zemlja. — Znate li, možda, vi šta je to i gde se može naći?

Ptice joj odgovoriše:

— Uh, za tako što nikada nismo ni čule!

Na to Majka Zemlja pozva sve zveri pa ih upita da li možda one znaju štogod o tome šta znači „Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što“.

Zveri odgovoriše:

— Uh, za tako što nikada nismo ni čule!

Na to Majka Zemlja pozva sve gmizavce i vodozemce pa ih upita da li možda oni ne znaju štogod o tome šta znači „Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što".

Gmizavci i vodozemci joj odvratiše:

— Uh, za tako što nikada nismo ni čuli!

— A da li ste svi na okupu? — upita tada Majka Zemlja.

— Nismo svi; nedostaje nam hroma žaba, koja je zaostala.

Uto doskakuta i hroma žaba, a Majka Zemlja se naljuti na nju što je toliko zakasnila.

— Šta mogu, uvažena kraljice, kad sam sedam meseci ležala u postelji pa su mi noge oslabile i malaksale.

— Dobro, dobro! — reče Majka Zemlja. — Nego, htela sam da te upitam možeš li da odvedeš ovog čoveka onome što se zove „Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što“?

— Kako da ne mogu!

— Onda ga odvedi smesta.

Žaba odmah odskakuta, a sluga za njom. Stigli oni najposle pred nekakvu malenu udžericu bez prozora. Žaba preskoči prag, sluga za njom. U uglu nekakva neprimetna rupa, žaba uskoči u nju, a sluga ostade pred rupom i zamisli se: „Možda se tu i nalazi ono što tražim? Kako bi bilo da ga pozovem?"

I sluga pozva:

— Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što! Dođi ovamo, ako si tu!

Samo što je prozborio te reči, a pod zemljom se diže takva buka, takva cika i vriska, kao da se stotine gromova prolamaju. Sluga opet zapita:

— Odgovori mi, da li si ti ono što tražim?

Glas ispod zemlje mu odvrati:

— Ja sam ono što ti tražiš!

— E, ako je tako, a ti mi reci kojim bih putem najpre kući stigao? Zapovеđeno mi je da za godinu dana dođem ovamo p vratim se.

Glas mu odvrati:

— Ako pođemo pravo, stići ćemo na vreme, a ako idemo zaobilaznim putem, biće nam potrebno najmanje godinu dana. Samo, put koji vodi pravo nije tako lak, jer ga je preprečila jedna golema zmija, koja na velikom rastojanju svojim žalcem privlači sve živo i guta.

— Dobro, a reci mi postoji li neki način da se ta zmija savlada?

— Kako da ne! Može se ona savladati — još te kako! Elem, ti joj obećaj najukusniju hranu na svetu i reci joj da će oko nje biti plesa i svirke sve dok bude jela, da joj hrana bude što prijatnija: u tom slučaju ona te neće progutati. A gde ćeš naći tu hranu — nije tvoja briga, ja mogu da nađem kakvu god zaželiš, samo zapovedi. Kada se zmija bude sita najela tih đakonija i uz to nauživala lepe svirke i plesa, neće od radosti znati šta čini. Ti se onda nemoj praviti lud, nego zatraži kao nagradu od zmije onu kutijicu što je čuva u nedrima. Zmija će ti je dati—veseo čovek je uvek i štedar — a onda smo najteže prebrodili.

— Dobro — pristade sluga — krećimo; što se mora — mora!

Pođoše njih dvoje na put — sluga spreda, volšebni glas za njim. Idu oni tako, idu, pa će najednom onaj glas reći:

— E, sada smo već blizu, sad će te zmija privući!

I zbilja, zmija privukla slugu i već razjapila čeljust, hoće da ga proguta, kad sluga stade da je preklinje:

— Zašto bi mene pojela ovako jadnog i žalosnog? Nego, ako hoćeš, ja ću ti nahraniti najukusnije đakonije na svetu. Dok ih budeš jela sviraće i muzika, da ti hrana bude što prijatnija!

Zmija pristade, a sluga na to viknu:

— Pođi tuda — neznano kuda, donesi to — neznano što!

Samo što je ove reči prozborio, pred zmijom se pojaviše stolovi prekriveni najukusnijim đakonijama na svetu; uz to se najednom začu tako prijatna muzika da ju je milina bila slušati. Zmija navalila na ukusnu hranu, srce joj prosto poigrava od radosti, a sluga se doseti da će sada biti vreme, pa je zapita da li bi htela da za sebe zadrži zauvek ove đakonije a njemu da da samo onu malenu zlatnu kutijicu što joj u nedrima leži.

— Dobro, odmah ću ti je dati — odvrati zmija —u poređenju sa ovim đakonijama moja kutijica je ništarija!

Uzeo sluga kutijicu i pošao kući. Uz put mu palo na um da pogleda šta se u kutijici skriva, pa ju je otvorio i — za ime božje! — iz kutijice izašle čitave kolone vojnika, pa kao skakavci prekrile livadu — ni broja im se ne zna!

„Tako, dakle, pomisli sluga, eto, sada ću izaći pred kralja kao uvaženi vojskovođa!"

Došao on kralju sa ogromnom vojskom, a žena mu trči u susret sva uplakana:

— Mužiću moj slatki! Bogu hvala što si se na vreme vratio! Grdno sam se namučila s kraljem, traži od mene da ss za njega udam, veli da si ti već odavno umro; a gatar prokleti ga još nagovara!

Kad to ču , sluga se naljuti pa upita kralja zašto je tako postupio.

A kralj već okupio svoju vojsku i stao se savetovati s gatarom šta da odgovori sluzi.

Mislio gatar, mislio, pa reče:

— Odgovori mu što hoćeš!

Kralj je tako i postupio, a sluga mu objavio rat. Dugo su se oni tako nosili, dok najposle ne pogiboše i kralj, i gatar, i sva njihova vojska. A sluga posta kralj, te stao da živi sa svojom suprugom u sreći i blagostanju.

PRINCEZA BEZ RUKU

Živeli jednom brat i sestra u slozi i ljubavi, ali jednog dana ljudi počeli da nagovaraju brata da se oženi.

— A što bih se ženio? — pita on. — Od sestre neću naći bolju domaćicu!

— Ipak, sestra je sestra, a žena — žena! — odgovoriše ljudi.

Uveče brat ispriča sestri šta mu ljudi savetuju, a ona mu odgovori:

— Ženi se, brate, ženi samo. Odista, došlo ti je vreme. Samo, ja s tobom neću živeti; zato te molim da mi sagradiš iza njive udžericu, pa da bar možemo jedno drugo da posećujemo i živimo i dalje u slozi i ljubavi.

Poslušao brat sestru, sagradio joj udžericu i uskoro se oženio. Ali avaj! — uzeo za ženu veštičinu kćer. Sestra kao da je predosećala nesreću, na vreme se uklonila od napasti!

Prolazili dani, brat živi sa svojom vešticom, a sestru voli kao i pre; kad god ugrabi priliku, svrati do nje — bilo jutro ili veče. A veštici nikako nije pravo što brat večito čeči kod sestre.

Jednog jutra brat opet pošao sestri, a veštica stala od zlobe zubima da škljoca.

— Pokazaću ja tebi! — gade da izdrži zlobnica i pakosnica, pa otrča u staju i pokla sve krave. Vratio se muž, a veštica pred njega, pa mu reče:

— Idi ti samo svojoj zlatnoj sestrici i okukavaj kod nje dane i noći! Bolje bi bilo da pogledaš šta ti je noćas počinila! Poklala ti je sve krave; a imala je i pravo, jer se ti ponašaš kao malo dete: sve njoj pa njoj! E, slepče moj, vidiš kako ti je za dobro uzvratila!

Dok je ona tako vriskala i naricala, zgrabi muž novčanik pa pođe bez reči na tržnicu da kupi krave. Kad je prolazio pokraj udžerice, izađe sestra:

— Brate, kuda se tako žuriš? Zašto si tako tužan?

— Ah, duga je to priča, sestrice!

— Pa ti si mi uvek sve pripovedao! Zašto sad kriješ od mene?

— Nije važno! Ispričaću ti drugi put! — reče brat i pođe dalje.

Posle nekog vremena brat sve zaboravio, počeo opet da navraća sestri, a veštica samo zubima škljoca od muke. Jednog jutra, dok je brat bio kod sestre, otrča ona u tor pa pokla sve ovce. Vratio se muž, a veštica stala da naglas kuka i leleče:

— Opet si bio kod sestre? Eh, budalo, pogledaj šta ti je ona noćas počinila: sve ovce ti je poklala! Ako joj i dalje budeš praštao, možeš slobodno da ideš od kuće!

Dok je ona tako kukala i lelekala, brat uze novčanik, pa pođe na tržnicu da kupi ovce. Kad je prolazio pokraj udžerice, opazi sestra:

— Brate, kuda se tako žuriš? I zašto si tako tužan?

— Ah, duga je to priča, sestrice!

— Pa ti si mi uvek sve pripovedao! Zašto sad kriješ od mene?

— Nije važno! Ispričaću ti drugi put! — reče brat i pođe dalje.

Posle nekog vremena brat sve zaboravio, počeo opet da navraća sestri, a veštica samo škljoca zubima i Lupa glavu kako da natera muža da se osveti sestri.

„Aha, sad sam se dosetila: ubiću svoje dete, pa ću mu reći da je, dok on nije bio kod kuće, njegova sestra dotrčala s nožem i zaklala naše mezimče! Valjda neće biti lud da joj i to oprosti!“

Tako i učini. Pošao muž da seče drva, a veštica zaklala dete i stala da čeka muža. Vratio se on, a ona lije suze i kuka na sav glas:

— E, nesrećo nijedna, gde si bio kad se naše milo detence sa životom borilo! Dok sam ja bila u oboru, dotrčala je tvoja krasna sestrica, i kao nekakva zver s nožem nasrnula. na dete u kolevci! Eto ti, šta nam je učinila tvoja sestrešina! Šta sad da radimo, kako jade da lečimo! A ubica našeg mezimčeta živi maltene pokraj nas, i takvim je čarima muža moga omađijala da više ni svojoj rođepoj ženi

ne veruje! Vidim da će se svršiti time što ću i ja u najskorije vreme izgubiti glavu!

Veštica se srušila na zemlju, valjala se i prevrtala, nikako nije htela u kuću da uđe. Pošao muž unutra, ugledao dete — i krv mu uskipe u celom telu. Izašao on pred ženu, pa stao da joj suze briše i da se s njom savetuje šta će i kako će.

— A šta bismo drugo, nego da uzmeš sekiru i odsečeš joj obe ruke. Tada više neće moći da nam pakosti, pa neka ostane pokraj nas. A ovako da ostavimo stvar — mislim da nema nikakvog smisla!

Teško bratu na duši, ali ipak uze sekiru i pođe da učini ono na šta ga je žena nagovorila. Samo što se udaljio od kuće, žena se za časak pretvorila u leptira, prestala da plače, pa se spustila na kapiju da se uveri hoće li brat otići u sestrinu udžericu.

Pošao on, kad sestra mu ide u susret:

— Zašto plačeš, brate!

— Eh, nevolja me skolila ljuta! Nego, hajde sa mnom!

Pomislila sestra da to brat hoće da joj ispripoveda o svojoj nevolji, i pošla za njim. Prišli oni jednoj krivoj brezi u šumi, a brat se zaustavio.

— Je li to tvoja nevolja? — upita ga sestra.

— Baš ona — odgovori brat. — Nego, stavi ti obe ruke na brezu, pa ćeš videti u čemu je moja nevolja.

Stavila sestra obe ruke, a brat udario sekirom iz sve snage, pa glavom bez obzira pojurio kući. Stala sestra jaukati i naricati: „Ej, krvco mila, nemoj teći! Lepoto mila, nemoj pobeći!“

I, za divna čuda! — krv se zaustavila, a sestra se u licu prolepšala da je suncu ravna postala.

Dugo je jadnica tako lutala po šumi, dok najposle jedne noći ne dođe pred zamak nekakvog kralja. Pokraj izrastao veliki voćnjak s jabukama, a usred njega raslo visoko drvo s dijamantskim stablom i plodom od zlata. Voćnjak je čuvao sam kralj.

Ušunjala se sestra kradomice u voćnjak, pa počela da zahvata ustima jabuke pravo s drveta. Najposle ugleda dijamantsko stablo i

priđe mu, a ono svetli kao stotine zvezda! Sestra uzabra jednu jabuku s grane i ponovo zakorači u šumu.

Kad bi jutro, stari kralj dotrča sinu, pa mu reče:

— Sinko, pođi noćas da čuvaš voćnjak — prošle noći nam je neko ukrao jednu zlatnu jabuku!

Pošao kraljević da čuva jabuku, čekao on, čekao, ali niko da naiđe. Najednom, pogleda on, kad — ima šta da vidi: u trnovitom žbunu nedaleko od jabuke nešto silno svetluca. Priđe bliže, kad to čovek; pogleda bolje — devojka! A lice joj svetli kao sunce. Pozva je on da izađe iz žbuna, ali ona pristade pod uslovom da joj da jednu zlatnu jabuku. Pruži joj kraljević jabuku, a ona je dočeka ustima, pa pošto ju je pojela, spremi se da pođe. Na to joj kraljević reče:

— Nemoj ići! Ako sam ti već dao zlatnu jabuku, treba da budeš moja žena.

Devojka odvrati da bi rado pristala, ali ga posavetova da dobro promisli, budući da ona nema nijednu ruku.

— Nije to važno — reče kraljević — meni je tvoja lepota draža od ruku! — Rekavši to, povede je on ocu. Kad izađoše pred kralja, ovaj reče: „Nemam ništa protiv tvoje odluke, sinko! Uzmi je ako ti se dopada, a što nema ruku — nije vajde!"

Te tako prirediše oni svadbu i proveseliše se nekoliko dana.

Prošla godina dana, a onda izbi rat, i mladi kralj pođe sa svojim ocem u boj. U isto vreme nekako rodi se mladoj kraljici sin neopisive lepote, pa uz to sa zlatnom kosicom. Svi su sa čuđenjem posmatrali naslednika, a kraljica nije znala šta će od radosti — pa pohita da o srećnoj vesti obavesti kralja. Sastavila ona pismo, spremio se glasnik da ga odnese kralju, a kraljica mu pred polazak naređuje:

— Pođi smesta i nemoj se nigde zaustavljati. Ako ti pak sasvim ponestane snage, na pola puta ćeš ugledati jednu udžericu, u kojoj sam ja nekada živela. Možeš navratiti unutra da se odmoriš ili prenoćiš, samo imaj na umu da ne smeš imati poverenja u one koji u nju budu dolazili.

Uzjahao glasnik dobra konja, projezdio dva dana bez odmora, pa se negde pred veče trećeg dana umorio. Uto ugleda on onu udžericu, priđe bliže, a u udžerici ni žive duše. Zatvori lepo on vrata i

leže da spava. Kad, bratovljeva žena-veštica čula gde se vrata zalupiše, pa pohitala da vidi ko se u udžericu uvukao — zaova ili neki tuđinac. Proviri ona, kad u udžerici nekakav nepoznat momak.

— Šta tražiš ovde? — upita ona.

— Navratio sam da prenoćim — odvrati glasnik.

— A kuda si se uputio?

— Nosim poruku kralju, koji je na bojnom polju.

— A ima li kakvih novih vesti?

— Ima i novih, a ima i starih — jednom rečju, kakve ti duša zaželi!

— Dobro, a zašto si tako s puta umoran legao na go patos? Počekaj, doneću ti perine da legneš kao čovek!

Glasnik pristade i zahvali, a veštica donese perinu, namesti mu postelju, pa nikako da ode: sve nekako čeka da on zaspi. Samo što je momak zaspao, prikrade se veštica na prstima pa stade da pretura po njegovim džepovima. Najposle, nađe ona pismo i iz njega saznade zbog čega joj je zaova tako radosna.

„Lepo — stade razmišljati zla veštica — ja ću ovo pismo zadržati, a umesto njega ću napisati da se kraljici rodio sin što ne liči ni na psa ni na mačku, prosto nakaza nekakva."

Rečeno učinjeno. Zamenila veštica pisma, a glasnik ni da nasluti šta se dogodilo. Doneo on pismo kralju, a ovaj samo slegao ramenima, pa zapovedio momku da kažu kraljici da čeka na njegov povratak i u međuvremenu vodi brigu o sinu, pa makar on ličio i na pacova. Vratio se glasnik s porukom kraljici, ali kao za pakost, opet natrapao na onu udžericu u mrkli mrak. Čula veštica gde su se vrata zalupila, pa hitro dotrčala i zaokupila momka:

— Ah, nesrećo, opet si legao na pod umesto da sačekaš da ti perinu spremim!

Momak pristade, a veštica opet sačeka da on zaspi, pa mu pretrese sve džepove. Našla ona pismo pa kad vide da kralj poručuje ženi da vodi brigu o sinu i čeka na njegov povratak, stade razmišljati:

„E, ovo se mora izmeniti! Napisaću u ime kraljevo da se sin što pre pogubi, jer kralj neće ni da čuje da mu nekakva nakaza bude

naslednik!"

Rečeno — učinjeno. Napisala veštica pismo, smejulji se od zadovoljstva, a glasnik odjezdio što brže može i odneo kraljici važnu poruku. Pročitala kraljica pismo, pa da presvisne od muke: ne zna šta joj sad valja činiti!

Plakala ona jedan dan, plakala drugi, ali nema kud — poverila dete služavkama, zamolivši ih da ispune kraljevu volju. A njima žao mlade kraljice, pa rešile da ga ostave u štali među konjima, pa šta bude da bude. Uradile one tako, a konji primili dete i stali da ga ljuškaju i uspavljuju:

Spavaj, spavaj, siromahu kleti, Čekajući oca da te on osveti!

Došle služavke izjutra da pogledaju šta je bilo — a dete živo i zdravo. Odlučile one da ga bace u staju, ali krave i volovi ga stali ljuškati na rogovima i pevati mu uspavanku:

Spavaj, spavaj, siromahu kleti, Čekajući oca da te on osveti!

Došle služavke izjutra da pogledaju šta je bilo — a dete živo i zdravo. Najposle, vratile one dete kraljici, ova uzela sina, briznula u gorak plač pa reče:

— Kako da se odreknem svoga deteta kad ga je čak i stoka poštedela? Nego, vežite vi njega za moja leđa, pa ću poći u šumu da se skrijem od muževljevih očiju. Ako već moram da umrem, neka bar umrem uz sina! A ako preživim, neka i moje čedo preživi!

Otišla kraljica u šumu, skita i luta po njoj dva dana i dve noći, kad trećeg dana i ona i dete ogladneše. Htela bi ona da ga skine s leđa, ali kako će kad nema ruku! Plače jadnica, gorke suze roni, kad se najednom u šumi razleže nekakva silna buka. Podiže ona oči, a s neba siđe sedi starac i zovnu je:

— Uzimaj, uzimaj samo!

— A šta da uzmem, za ime božje!

Nije stigla ni da završi, a s neba padoše dve ruke i prirastoše joj za ramena, a u jednoj ruci uz to i nekakva vrećica. Odvezala ona vrećicu, a iz nje pokuljalo zlato pa se samo prosipa po zemlji. Kraljica ne može čudu da se načudi, a starac joj reče:

— Uzmi sve što ti dajem, a dete ćeš mi predati! I tako sama nećeš biti kadra da ga u šumi sačuvaš, a kad dođe vreme, ja ću ti ga vratiti!

Kraljica pomisli da starac zacelo govori istinu kad joj je već ruke vratio, pa mu dade sina.

Uzeo starac dete i nestao kao da je u vodu propao. A kraljica krenula dalje, ne znajući ni sama kuda je noge nose. Posle nekoliko dana iziđe ona iz guste šume u polje, pa ugleda nekakvu veliku kuću. Elem,. zakuca ona na vrata i zamoli da je prime. Domaćini se stali raspitivati ko je i odakle je, a ona im reče:

— Ja putujem po svetu i pričam ljudima divne bajke. Prim te me, dobri ljudi!

Primili je oni, provela ona u kući nekoliko dana, pa vide da su domaćini ljubazni prema njoj i da se u svemu staraju da joj ugode. Jedne noći ostavila kraljica odrešenu vreću nasred dvorišta, a izjutra celo dvorište preplavljeno zlatom. Domaćini ne mogu čudu da se načude, a kraljica im reče:

— Ništa se vi nemojte čuditi, nego uzmite ovo zlato, sagradite od njega dvorac, pa primajte u nj svakog putnika-namernika, kao što ste mene primili!

Sagradili oni dvorac da se u nebo diže, i dvorac uskoro postao utočište umornih i nevoljnih putnika-namernika.

U međuvremenu vratio se iz rata mladi kralj sa ocem, saslušao šta se dogodilo s njegovom ženom i detetom, pa od tuge umalo nije presvisnuo. Napao on glasnika, a ovaj se kleo životom da ništa nije kriv. Ali avaj! — kralj nikako da mu poveruje, te zapovedi da se nesrećni glasnik baci u tamnicu. Onda on pođe u potragu za svojom suprugom, rekavši kako se neće vratiti dok je ne nađe, makar morao ići na kraj sveta.

Išao siromah kroz šumu i močvare, prolazili dani i nedelje, ali nikako da naiđe na trag. Jedne večeri, kada je sunce već zašlo i na okolinu počela da se spušta tama, ugleda on u daljini svetle krošnje drveća. Pođe on u tom pravcu, kad tamo — zlatan dvorac. Zamoli kralj da ga domaćini prime na prenoćište, a oni mu odgovoriše da je dvorac zato i sagrađen da prima umorne i gladne putnike-namernike. Smestio se on, već mu je i sto postavljen, a uskoro kraljica nosi večeru svima, pa ne mimoilazi ni njega.

„Za ime božje!“ pomisli kralj „da ova žena nema ruke, još bih pomislio da je to moja žena: i svetao lik, i glas, i kosa — sve podseća na nju!“

Završio on večeru, a kraljica ga zapita:

— A šta misliš sad da činiš? Hoćeš li poći na spavanje ili bi porazgovarao sa mnom?

— Ne bih još spavao — odgovori kralj. — Nego, ako već hoćeš, ispripovedaj mi nešto zanimljivo.

— Dobro! — veli kraljica. — Ispripovedaću ti jednu bajku.

— Možeš, ja neobično volim bajke — raspoloži se kralj.

— Elem — poče kraljica — bila jednom jedna kraljica, pa nije imala nijednu ruku...

Na te reči kralj načulji uši.

— U vreme kad je njen muž bio u ratu, rodi se kraljici sin, lep kao sunce, zlatne kose, nasmejan I vedar. Svi su se divili budućem nasledniku, ali jednoga dana sa bojišta stiže pismo od kralja u kome ovaj traži da se njegovo dete pogubi.

Na te reči kralj već i usta razjapio od čuda.

— Kad je pročitala pismo, kraljica se sažalila na dete, pa otišla daleko u jednu gustu šumu. Kad tamo — pojavio se odnekud nekakav sedi starac, vratio materi obe ruke i uzeo dete sebi, obećavši da će ga vaspitati i onda vratiti. Sada njegova mati živi u zlatnom dvorcu. Jednoga dana navratio u taj dvorac detinji otac, pa nije poznao svoju ženu...

— Nemoj dalje pričati! — povika kralj i zagrli svoju ženu. — Sada sam te poznao!

Od prevelike radosti oboma zastade dah, pa nisu mogli ni reči da prozbore. Isplakali se oni valjano, pa se posle nedelju dana vratili kući. Stari kralj priredio veliku gozbu u čast njihova povratka, pozvao silne goste. Negde u jeku pirovanja i veselja, otškrinuo on vrata, uneo dve kotarice, jednu punu oraha, a drugu praznu, pa postavio ovakav zadatak:

— Ko je kadar da premesti orahe po parovima u praznu kotaricu i da kaže šta koji par predstavlja?

Svi slegoše ramenima, lupaše i oboriše glavu, ali ništa ne mogaše da smisle. Na to otvoriše vrata, i u dvoranu uđe starac s malim detetom, pa reče:

— Niko od vas ne može rešiti ovaj zadatak. Zato pustite moga malog, on će se već snaći.

Elem, uzeo deran par oraha, stavio ih u praznu kotaricu, pa reče:

— Bio jednom jedan brat pa imao krasnu sestricu — to je jedan par. Onda se brat oženio veštičinom kćerju — to je drugi par. Omrzla veštica sestru i nagovorila muža da joj odseče obe ruke zato što je ova navodno ubila njeno dete — to je treći par. A veštica je u stvari sve izmislila da bi prevarila muža — to je četvrti par. Došla sestra u voćnjak jednog kralja, stala sa dijamantskog stabla jesti zlatne jabuke — to je peti par. Ugledao je kraljević i oženio se njome — to je šesti par. Dok je kralj bio u ratu, kraljica mu rodila sina, ali veštica je ukrala pismo iz glasnikovog džepa i podmetnula drugo u kojem je stajalo da se kralju rodio sin-nakaza — to je sedmi par. Vratio se kralj iz rata i bacio glasnika u tamnicu, ni krivog ni dužnog — to je osmi par. A kraljica u međuvremenu dala svoga sina starcu na vaspitanje — to je deveti par. Onda ga starac jednog dana doveo da ga vrati roditeljima — to je deseti par...

Nije deran ni završio, a kralj i kraljica prepoznaše svoga sina. Nisu znali šta će od radosti i veselja, a starac nestao kao da je u zemlju propao.

Sada je stari kralj priredio takvu gozbu kakvu svet još nije video. A kada se gozba završila, zapovedi on svojoj vojsci:

— Pođite sa mnom, momci, da kaznimo zlu vešticu!

Stigli oni pred veštičino boravište, a ova izlazi sa svojim mužem, kraljičinim bratom, i pita šta vojska traži.

— Da te po zasluzi nagradi! — reče kralj i izdade zapovest da se i ona i njen muž uhvate i rastrgnu konjma na repove. No u taj čas dotrča kraljica sva zadihana, jer je od kuće stalno trčala, pa povika:

— Ne dirajte mi brata! Ja sam mu sve oprostila, iako je mnogo zgrešio!

Tako su vojnici rastrgli konjma na repove samo vešticu. Glasnik bi pušten iz tamnice, brat ostade u životu te se pokaja pred sestrom, i

tako se sve lepo završi.

NEREŠIVA ZAGONETKA

Imao jedan kralj kćer koja je umela da reši svaku zagonetku i time se proslavila u celom svetu. Sve je zaprepašćivala ova njena veština, a od prosilaca se na dvoru nije moglo ni disati. Jednog dana reći će joj kralj:

— Ovako se više ne može! Izdana u dan na dvoru sve većma tvojih prosilaca. Nego, odsad neka bude ovako: ko postavi mojoj kćeri nerešivu zagonetku, taj neka je i uzme za ženu, a čije zagonetke ona reši, te ću zapovediti da povešaju.

Uskoro se dvorac prosto očistio od prosilaca.

Tako je prolazilo vreme.

Jednoga dana tri sina jednog drugog kralja stadoše da se razmeću u veštinama, pa najposle odlučiše da se nadmeću s kraljevom kćeri. Pošao u dvorac najstariji brat. Postavio on lukavu zagonetku, ali odgovori kraljeve kćeri bili su još lukaviji. Nije bilo kud, najstariji brat vide da mora na vešala.

Nije se bolje proveo ni drugi brat.

Najposle je pošao u dvorac i najmlađi brat, a otac i mati su ga zadržavali: ko će posle njih imanje naslediti? Ko će ih u starosti hraniti i negovati? Najmlađi brat nije popuštao, molio je i preklinjao da ga puste da i on sreću okuša. Otac najposle prista. de, ali mati diže još veću galamu: nije dala ona trećeg sina, kad su već dvojicu tako sramno obesili.

„Ah, vrag te odneo, naljuti se najmlađi brat na samog sebe, spremiću se i kradomice otići.“ Elem, reći će on jednog dana materi:

— Čuj, majčice, idem u šumu da lovim srne. Nego, odseci mi poveći komad hleba i spremi u zavežljaj kakve hrane.

Mati se namah dosetila šta je sin naumio. Naljutila se ona, pa stavila u hleb otrova. Sipa otrov, a suze joj liju niz lice. Misli ona:

— Bolje da umre na putu nego na vešalima. Bar neće biti bruke i sramote da su mi sva tri sina tako bedno završili.

Uzeo najmlađi brat svoju pušku i odjezdio. Uzput mu se konj umorio, te on stade razmišljati; „Čekaj, daću ti ja hleba, pa ćeš se valjda oporaviti." 'Pojeo konj onaj hleb i namah uginuo. Uto doletela dva gavrana, iskljuvala mu oči, pa i oni uginuše. Onda najmlađi brat turi gavranove u zavežljaj i pođe dalje. Nekako pred veče uđe on u udžericu u kojoj je živela jedna mati sa svojih dvanaest sinova — opakih razbojnika. Zateče staru samu kod kuće, pa je zapita:

— Ima li čega za jelo?

— Kako da ne! Samo jedi brže, jer ako se moji sinovi vrate, ubiće te.

— A koliko sinova imaš?

— Dvanaest.

— Baš lepo, bako! U zavežljaju imam dva goluba: jednog ispeci za prvu šestoricu, a drugog za drugu. A ja ću u međuvremenu završiti s jelom i poći dalje.

Elem, najeo se najmlađi brat, ali nije otišao, već se zavukao na čardak. A stara peče ptice i ništa ne sluti.

Kad bi oko ponoći, eto ti staričinih sinova, pa će je zapitati:

— Čija to duša miriše?

— Čija bi mogla da bude? Eto, nabavila sam vam dva goluba i ispekla: svakako miriše na njih.

Prihvatili se sinovi jela, pa na licu mesta otegli papke. Onda mati ogloda kosti, pa i ona izdahnu. A kad bi jutro, najmlađi brat pođe dalje. Išao on tako, išao, ali zar se prazna stomaka može daleko dogurati? Elem, stavio on pušku na rame, pa se zamislio: „Ako ustrelim srnu, biću kralj. Ako je ne ustrelim, umreću u šumi od gladi.“

Mada je srni bio okrenut leđima — ipak ju je ustrelio. Najeo se on propisno, pa pošao u dvorac. Izašao pred kraljevu kćer, pa joj na licu

mesta postavio ovakvu zagonetku: „Čuj, ja sam kralj svih lovaca. Ubio sam jednog, a taj je sa svoje strane dvojici došao glave. A ta dvojica su najpre dvanaestoricu pogubili, pa onda još jednu. Drugom prilikom ustrelio sam nešto što nisam video, a potom pojeo nešto što sam video.“

Pogodba je bila ovakva: kraljeva kći ima prava deset dana da odgoneta zagonetku, ali ne sme ni s kim da se savetuje.

Stala princeza da razmišlja šta li zagonetka može da znači, ali nikako da se doseti. Kad dođe veče, najmlađi brat na prevaru nagovori princezinog čuvara da dođe na razgovor, pa mu kaza:

— Čuj, pobratime, kad postanem kralj, postaviću te za savetnika. Nego, treba ovo da mi učiniš: stani ispred vrata i slušaj šta princeza bude govorila.

Čuo stražar sve, pa ispripovedao najmlađem bratu kako je princeza ovako kazala: „Eh, ti, nevaljalče! Baš si me namučio sa ovom zagonetkom! Nego, imam ja još deset dana vremena: devet dana ću ti slati, sluškinje svoje ne bi li one odgonetnule zagonetku, pa ako to ne upali, poći ću desetog dana sama. Samo, moram paziti da sve bude uvijeno, kako se niko ne bi dosetio da sam od nekog tražila savet."

— Mnogo ti hvala, stražaru, ti si sjajan momak. A sad, uzmi ognjilo i sakrij se u mojoj sobi. Uskoro će doći sluškinje da me obrlate i saznaju odgonetku. Kako koja uđe u moju sobu, ja ću kinuti, a ti smesta kreši varnice iz sve snage!

Elem, pred veče uđe u sobu prva sluškinja. Samo što je zapodenula razgovor o odgonetki, kinuo najmlađi brat, a stražar navalio da kreše varnice iz ognjila. Sluškinja pobeže glavom bez obzira, a maramu svoju zaboravi.

Ni ostale sluškinje nisu bolje prošle.

Najposle, dođe deseti dan, te sama princeza reši da pođe i okuša sreću. Otvorila ona vrata, pa upita nekako bojažljivo:

— Ej, momče, jesi li sam?

— A što ću ti?

— Pa, eto, bojim se da neko ne dozna šta sam htela da te pitam.

— Zacelo misliš na odgonetku?

— Da, rođeni moj! Reci mi samo prvu reč, više mi ne treba...

Razgali se najmlađi brat kad ču princezin mio glas, ne izdrža i reče joj prvu reč. Uz to, zaboravio čak i da kine. Uskoro je toliko glavu izgubio da mu se i druga reč s jezika otela! Tek tu se seti najmlađi brat da kine, ognjilo stade kresati varnice, princeza pobeže glavom bez obzira, ostade samo njena marama u rukama najmlađeg brata. Dve reči je ipak saznala, a to joj je bilo dovoljno da zagonetku odgonetne. '

Sledećeg jutra princeza saopšti svima odgonetku. Nije bilo kud — najmlađi brat se spremio da pođe na vešala. Izmolio on od kralja dozvolu — da pred vešalima postavi princezi još jednu zagonetku, najlakšu na svetu! Kralj pomisli: „Pa šta! Ako je odgonetnula tako tešku zagonetku, ovu će za tili čas rešiti!"

Stigli oni pred vešala, a najmlađi brat postavi princezi zagonetku: „Bio sam kralj svih lovaca. Nišanio sam jednom prilikom u deset srna. Meso mi je pobeglo, ali je koža i sada ostala kod mene.“

Princeza ovako što nije očekivala! Sada bi morala sama da prizna šta je radila sa svojim sluškinjama! Da kaže ocu kako je prve reči zagonetke lukavošću izmamila? Ne, nikako! Da odgnetne zagonetku? Još gore: otac bi se začas svega dosetio! Eh, da momak nema kod sebe one proklete marame! Ili da nije bilo takve pogodbe da ni od koga saveta ne traži — sada bi se bez po muke izvukla! A šta sad? Nema druge, nego da se uda za najmlađeg brata. Tako princeza i učini.

Posle svadbe skupio mladi kralj vojsku pa pošao da poseti oca i majku. Naumio on uz put da unigcti razbojničku udžericu, onu u kojoj je starici podvalio za golubove. Ratnici skinuli krov, polomili pod, kad gle — kakvo čudo! — ispod poda nekakav ogroman lagum, a u lagumu njegova braća svezana sede. Jadnici, silno su se namučili, iako su jestiva i pića imali u izobilju: razbojnici su lagum pretrpali svakojakim đakonijama. Ugledao ih najmlađi brat, pa ih zapita:

— Braćo moja draga, kako ste amo dospeli? Zar niste postavljali princezi zagonetku? Zar niste nastradali na vešalima?

— Nismo mi ni stigli do kraljevog dvorca. Razbojnici su nas uhvatili, a ocu poslali lažna pisma kako smo navodno obešeni jer je

princeza rešila naše zagonetke. A sve zato da nas otac ne bi tražio i uništio razbojničku jazbinu.

Obradovali se stari otac i mati kad su videli da im se najmlađi sin vratio kući kao kralj, pa još doveo i stariju braću. Proplakali oni od radosti tri dana i tri noći, a onda krenuli sa najmlađim sinom u njegov dvorac.

VOLŠEBNO OGLEDALO

Nasledio jedan momak od roditelja veliko bogatstvo, ali ga vrlo brzo proćerdao. Najposle mu ostala samo očeva sablja, pregršt soli na stolu i mačak-mišolovac pod stolom. Video momak gde je s lude glave postao prosjak, pa uzeo preostalo dobro i pošao u svet da traži sreću. Išao on tako, išao, ali ni on ni mačak nisu znali kuda ih noge nose i oči vode. Najposle, zalutaše oni u nekakvu gustu šumu, a u šumi se digla strašna buka. Pošao momak u tom pravcu, pa ugledao velikog lava kako se bori s nečastivim. Hteo već momak da uhvati maglu, kad mu lav doviknu:

— Nemoj bežati, momče, nego potrži sablju i pomozi mi da savladam ovog đavola, pa ćemo i ti i ja od toga vajde imati!

Momak posluša, te njih dvojica bez po muke savladaše nečastivog. Zadovoljan preko svake mere, lav reče:

— Ti si mi pomogao u nevolji, i ja ti se moram nekako odužiti. Zato čuj: čim izađeš iz ove šume, ugledaćeš kraljevski dvorac. Gospodar toga dvorca je u silnoj muci sa isto takvim nečastivim kakvog smo nas dvojica maločas savladali. U golemoj je nevolji taj kralj: koliko on za noć vojske sakupi, toliko mu zlikovac preko noći pogubi. Bojim se da jednog dana i sam kralj ne dospe u njegove šape. Nego, šta ti misliš: da li bi vredelo da nas dvojica pođemo i oslobodimo kralja? Promisli samo: jednog nečastivog smo nas dvojica već savladali, neće valjda ni drugi biti jači od ovog? Najposle, to je dobar način da stekneš bogatstvo i ponovo postaneš valjan čovek. Meni je, eto, poznata jedna tajna: taj kralj ima jedno čudesno ogledalo sa četiri zavrtnja. Kad se okrene prvi zavrtanj — pojavi se prva grupa duhova. Okreneš li drugi zavrtanj — pojaviće se druga

grupa duhova, i tako redom. Elem, kad savladamo nečastivog, kralj će te upitati kakvu nagradu tražiš, a ti mu na to odgovori da ti podari ogledalo sa četiri zavrtnja. Kada ti ga bude dao — ti si na konju. Dakle, šta misliš o tome, a? Nije te strah?

— A zašto bih se plašio? Hajdemo, pa šta bude nek bude!

Stigli oni pred kralja, nude mu svoju pomoć. Raduje se kralj, ali ga i sumnje more: ne veruje da će momak sam izaći na kraj s nečastivim, kada ga pre neki dan hiljadu vojnika nije moglo savladati.

Momak mu na to odgovori:

— To nije tvoja briga, ja znam šta radim.

— Dobro, sinko — odgovori kralj — neka bude kako si kazao. Ako savladaš nečastivog, možeš od mene tražiti što ti duša poželi.

Prihvatili se lav i momak posla, namučili se dozlaboga, nije to ni šala — uhvatiti se u koštac s nečastivim! Istini za ljubav, pre su ga savladali lukavstvom nego snagom: lav se prikrao nečastivom iza leđa, skočio mu na vrat i preturio ga. Onda ga je momak jednostavno posekao sabljom i uzduž i popreko, iako se nečastivi branio ognjenim strujama što su bljuvale njegove snažne čeljusti. Na jedvite jade savladaše oni nečastivog, a onda momak izađe pred kralja i zamoli ga da mu kao nagradu da ogledalo sa četiri zavrtnja. Namrštio se kralj, ne daje mu se volšebno ogledalo, ali dogovor je svetinja — dade on momku što je tražio.

Nastavio momak da luta po svetu, sav blista od ponosa u ruci drži ogledalo, o pasu mu visi britka sablja, a pored njega hodaju dobri prijatelji — silni lav i mačak-mišolovac.

Išli oni tako, išli, uspeli se na vrh jedne planine, kad imaju šta da vide — pred njima se prostrla krasna brezova šumica između dve reke.

— Stoj — reče na to momak — na ovakvom krasnom mestu možemo se malčice i odmoriti!

Utom primetiše oni da su u putu ogladneli, a hleba — ni mrvice. Šta sad?

— Eto ti sad!—nasmeja se lav.—Uzjahali konje, pa se pravimo da ih ne primećujemo: a za šta nam služi ogledalo? Zašto bismo lupali glavu zbog hleba? Deder, okreni jedan zavrtanj!

Okrenuo momak zavrtanj, a pred njim se pojavio prvi duh u ljudskom obličju i ponudio svoje usluge.

— Daj ti nama da štogod dobro pojedemo — drugo nam ništa ne treba — veli momak.

Duh odjurio strmoglavce i uskoro se pred njima pojaviše svakojake đakonije, te su se sva trojica dobro najeli.

Sutradan momka spopala dosada, pa ne zna šta bi sa sobom.

— Pazi ti njega! — reći će na to lav. — A čemu ti služi ogledalo? Sada ti je vreme da misliš na krov nad glavom. Gde ćemo stanovati? Dakle, okreni drugi zavrtanj!

Momak okrenu drugi zavrtanj, i pred njime se pojavi drugi duh u ljudskom obličju, pa nudi svoje usluge.

— Sagradi ti dvorac za nas trojicu — drugo nam ne treba!

Duh odjurio strmoglavce i uskoro se s neba spustio prekrasan dvorac od dijamanata — u podnožju planine između dve reke. Pošao momak u dvorac da se odmara, lav ostao na vratnicama da stražari, a mačak skočio na peć — milina pogledati!

Ali sutradan izjutra momka opet spopala dosada, ne zna šta bi sa sobom.

— Pitaš me šta da činiš? — veli mu lav. — A čemu ti služi ogledalo? Oko dvorca treba da bude podignut vrt, imaj to na umu!

Okrenuo momak treći zavrtanj, a pred njime se pojavio treći duh u ljudskom obličju, pa nudi svoje usluge.

— Podigni ti vrt oko dvorca — drugo nam ništa ne treba!

Duh odjurio strmoglavce i uskoro nebom stade leteti drveće, pa se spusti i samo uraste u zemlju oko dvorca. Onda doleteše svakojake ptice pevačice i okupiše se šumske zverke, izmenio se život oko dvorca: ptice pevaju, zverke urliču, drveće cveta — milina pogledati!

Ali sutradan izjutra momka opet spopade dosada, ne zna šta bi sa sobom.

— Kako da se razonodiš? — začudi se lav. — Znam šta valja učiniti. Čemu ti služi ogledalo? Vidim, došlo je vreme da se ženiš, zapovedi da ti se dovede žena — tako je život potpuniji i lepši. Eto, pokraj jedne reke što u more utiče živi jedan kralj sa ćerkom —

lepoticom neopisanom, lepšu od nje nećeš naći u celom svetu. To će biti tvoja suđena. Dakle, zapovedi da ti je dovedu.

Okrenuo momak četvrti zavrtanj, dolete četvrti duh u ljudskom obličju, pa nudi svoje usluge.

— Pokraj reke što u more utiče živi jedan kralj sa ćerkom lepoticom. Eto, dovešćeš mi je, jer hoću da se ženim — drugo nam ništa ne treba!

Odjurio duh strmoglavce, dok bi dlanom o dlan doveo princezu, i momak se njome oženio. No starom kralju bilo jako žao zbog ćerke, pa poslao lađe po rekama i morima, glasnike po suvome, da traže nestalu princezu. Ali avaj! — od princeze ni traga ni glasa, kao da je u zemlju propala! Najposle, rešio kralj te pošao veštici. Vračala veštica, vračala, pa saznala da princeza živi u podnožju jedne planine, u dvorcu od dijamanata, kod muža.

— Nego, daj ti meni lađu s posadom — reći će ona kralju — poći ću ja sama i vratiću ti ćerku.

Kralj joj odvrati:

— Šta možeš učiniti s jednom lađom? I sem toga, šta ti sama, žena, možeš uopšte učiniti? Dakle, poslaću čitavu vojsku i pretvoriću taj dvorac od dijamanata u prah i pepeo.

Ali veštica ostade pri svome, veli da lav dobro čuva dvorac, a on je u stanju da sam uništi čitavu vojsku.

— Dopusti ti samo meni — veli kralju veštica — da primenim lukavstvo, pa ćeš videti šta će biti!

— Dobro, neka bude po tvome! — reče najposle kralj i dade veštici lađu s posadom. Krenula lađa rekom, ali nije se usidrila pred samim dvorcem, nego nešto podalje, opet u podnožju planine, a veštica se u međuvremenu prerušila u prosjakinju i pošla u dvorac. Bog bi znao kakose to zbilo,tekdok je ona obalom išla, kraljica se u dvorcu iznenada razbole. U to vreme je momak s lavom i mačkom bio u lovu, te veštici nije bilo teško da se uvuče u dvorac. Elem, priđe ona bolesnici, a ova stenje i jauče. Na to će je veštica zapitati :

— Šta ti je, lepa devojko?

— Oh, teško mi je i nesvestica me hvata...

— Nije to ništa — veli veštica — malo li sam. ja, starica potucajući se po svetu, bolesnika izlečila? Daj da pogledam šta je — odmah će ti biti lakše!

I odista: samo što je veštica pogledala, bolesnici bi lakše.

Na to će reći princeza:

— Sam bog mi te je poslao. Ostani da prenoćiš u dvorcu, a kad se vrati moj muž, on će te štedro nagraditi.

A veštici je samo to i bilo potrebno da ostane u dvorcu preko noći — zbog toga je i pustila bolest na princezu i sama je izlečila kako bi stekla njeno poverenje! Vratio se uveče muž, a žena mu reče:

— Mužiću dragi, dok ti nisi bio kod kuće, umalo nisam umrla. Bogu hvala što se u blizini našla jedna stara prosjakinja te me izbavila bede kao da ju je rukom odnela. Šta misliš, ja sam je pozvala da ostane kod nas u dvorcu neko vreme?

— Neka ostane. Kad sam ja dobrim ljudima odbijao poštovanje i počast?

Te tako veštica ostade u dvorcu od dijamanata.

Sutradan izjutra muž opet ode u lov, a veštica je ceo dan dvorac razgledala i o svemu se raspitivala. Najposle, kao uzgred, reče ona princezi:

— Sam bog bi znao odakle je ovaj dvorac! Ja sam mnogo sveta proputovala, mnoge dvorce videla u svom životu, ali ovaj ne može biti delo ljudskih ruku. Ti si njegova žena, zar ti muž o tome nikada ništa nije govorio?

— Ne, ne znam. Nego, mogu da ga pitam kad dođe kući večeras.

Vratio se uveče muž, a žena ga zapita:

— Eh, kakav si ti, mužiću dragi! Toliko vremena živimo zajedno, a nikada mi nisi kazao odakle ti ovako velelepan dvorac. Stara prosjakinja misli da je on prosto pao s neba. Da li je to moguće?

— Kakve veze s tim ima nebo?... Nego imam ja jedno ogledalce sa četiri zavrtnja. Kako se koji zavrtanj okrene, smesta dolete duhovi u ljudskom obličju i ispune mi svaku želju. Oni su mi i dvorac sagradili.

— A tako, dakle — začudi se žena.

A veštica se sakrila u susednoj sobi i sve čula.

Sutradan izjutra momak opet otišao u lov, a samo što se on udaljio, veštica zgrabila ogledalce* Okrenula ona prvi zavrtanj, okrenula drugi i treći... Odjednom doletela tri duha, pa nude svoje usluge.

— Odnesite ovaj dvorac pravo pred kraljev dvor, pokraj reke što u more utiče.

Istog časa dvorac od dijamanata sa ženom i vešticom polete u vazduh kao leptirak, pa pravo pred kraljev dvor.

Za vreme lova momak slučajno pogleda u nebo, kad tamo — dvorac njegov nebom plovi.

Preplaši se on, a lav mu reče:

— Sve je to delo stare prosjakinje. Zašto si joj dozvolio da ostane u dvorcu? Nego, sada joj možeš podvaliti samo lukavstvom; preruši se u putnika-namernika pa pođi obalom pravo tastu. Tamo ćeš zacelo i dvorac svoj naći, a ja ću za to vreme ostati da čuvam vrt i čekam da se ti i žena vratite.

Elem, prerušio se momak u putnika-namernika pa krenuo s mačkom obalom pravo u kraljev dvor. Izašao on iz šume, kad ima šta da vidi: pa reci stoji nekakva lađa. Neko ga zove s lađe i pita nije li uz put možda sreo kakvu prosjakinju. Vele, obećala je da će se vratiti, a nikako je nema.

— A čiji ste vi ljudi? — upita momak. — I zašto pitate?

— Mi smo kraljevi ljudi, iz dvorca pokraj reke što u more utiče.

— Baš dobro! — odvrati momak. — Ja sam se upravo uputio vašem kralju. Po zanimanju sam čuveni kuvar, pa sam čuo da u vašoj zemlji niko ne ume da pripravlja hranu kako valja. Eto, sad mi je palo na um da se ponudim vašem kralju da mu kuvam, pa bih vas zamolio da me odvezete k njemu. Ona prosjakinja je odavno otišla, badava je čekate.

— Lepo je to — rekoše mu ljudi s lađe. — Samo, ako si kuvar, a ti nam najpre skuvaj ručak, jer ti inače nećemo verovati.

Lepo. Momak zasukao rukave ručak da pripravi. Znao je on da u zemlji njegovog tasta niko ne ume da soli hranu, pa je u jelo stavio i

malčice soli. Navalili momci iz brodske posade na jelo, nikako da se najedu. A momak ih jednako nagovara:

— Povedite sada lađu kraljevom dvorcu, a jesti možete i uz put da ne gubite vreme. Jesam li vam govorio da sam čuveni kuvar? Da li mi sada verujete?

— Verujemo, verujemo! — povikaše ljudi uglas i okrenuše lađu pravo ka kraljevom dvoru.

Stigao momak pred kraljev dvor, a ono ima šta da vidi: njegov dvorac od dijamanata odmah pokraj kraljevog, a žena sedi na pragu i gorke suze roni. Uplašio se muž da ga žena ne primeti i pozove — u tom slučaju bi ceo njegov plan propao. Nego, smislio on ovako: on će ostati na obali, a mačak će se do žene došunjati i sve joj po redu ispripovedati.

Mačak sve učinio i uskoro se vratio sa ovakvim odgovorom: ogledalce se nalazi kod veštice, a žena, pak, sedi u dvorcu. Kralj je strašno ljut, ne bi mu trebalo na oči izlaziti. Nego, kad padne noć, žena će mužu na doksat izaći.

U međuvremenu, dok se momak odmarao na obali, brodska posada izvesti kralja da su mu doveli čuvenog kuvara. Kralj ga pozva u dvor i zapovedi mu da pripravi obed. Kuvar skuvao supu na svoj način, dobro je začinio solju, pa je prineo kralju. Probao kralj jednu kašiku, probao drugu, nikako da se zasiti: rešio da takvog kuvara ne pušta od sebe ni pedlja!

Ali, nije dugo uživao kralj: već iduće nedelje primetiše njegovi ljudi da se novi kuvar svake noći uvlači kod princeze u dvor od dijamanata, dok mačak za to vreme čuva stražu.

Čuo kralj šta se zbiva, razbesneo se od gneva, hoće kuvara da rastrgne konjma na repove. A ljudi mu vele:

— To je najlakša smrt. Nego, baci ti kuvara u jamu s pacovima, pa neka se i on i mačak što duže muče.

Rečeno — učinjeno. Kuvar i mačak se obretoše u jami s pacovima.

Naravno, miševi i pacovi odmah nasrnuli na momka, hoće da ga sveg izgrizu. A mačak se raduje — oseća se kao riba u vodi. Stao on da lovi miševe i pacove, sve ih potamanio i potrpao na gomilu. Ovi

ne mogadoše da podnesu hajku, te pohitaše kralju pacova da mu se požale kako je u njihovu jamu došao sam nečastivi te ih tamani sve odreda. Izvukao se kralj pacova iz svoje rupe, pa zapita momka:

— Zašto si pustio nečastivog na moje podanike? Zašto nas on nemilosrdno tamani?

A momak mu odgovori:

— Da, moj nečastivi će vas sve potamaniti. Nećeš ni ti sam dobro proći. Nego, ako jednu stvar učinite — nijednog od vas više neće ni dotaći. Treba da pošalješ, dakle, sve svoje miševe i pacove veštičinoj jazbini da joj ukradu jedno ogledalce, koje pripada meni.

— Dobro — odvrati kralj pacova — to oni mogu da učine.

Iduće noći pošla cela vojska miševa i pacova u veštičinu jazbinu. Nije im bilo teško da je savladaju, zatekli su je dremljivu, te su je svu izgrizli da su samo kosti od nje ostale. Doneli oni momku ogledalce, okrenuo momak zavrtanj i zapovedio duhu:

— Odnesi me ženi u dvorac od dijamanata.

Kad zapovest bi izvršena, zapovedi on drugom duhu da vrati dvorac na staro mesto, gde je ostao lav da čuva vrt.

Dok bi dlanom o dlan — i ova zapovest bi izvršena. Otada je momak živeo u sreći i blagostanju sa svojom vernom ženom, okružen svojim prijateljima — lavom i mačkom.

ČAROBNI PRSTEN

Bio jednom neki otac, pa kad je umirao, ostavio sinu tri dukata. Dok sin nije odrastao, dukate je čuvala njegova mati. Jednog dana, kada je mladić porastao, zamoli on mater da mu da jedan dukat ne bi li pošao u varoš da sebi štogod kupi. Mati mu dade dukat, i sin pođe. Kad — uz putsretne on nekakvu staricu sa psetancetom, koja mu reče:

— Kupi, sinko, moje psetance, nećeš požaliti!

— A šta staje? — upita sin.

— Dukat.

Lepo. Doveo on psetance kući, a mati gunđa što mora još i pseto da hrani kad i sami jedva sastavljaju kraj s krajem.

— Ne brini, majko — reče na to sin — svi imaju pse u kući pa žive, snaći ćemo se i mi nekako.

Mati se umiri, a posle nekoliko dana sin zatraži drugi dukat. Mati se usprotivi, rekavši da će i taj dukat proćerdati, ali najposle pristade, te sin pođe u grad. Kad — nije ni stigao do varoši, a ona ista starica s mačkom preprečila mu put.

— Kupi, sinko, moju mačku, nećeš požaliti!

— A šta staje? — upita sin.

— Dukat.

Lepo. Doveo on mačku kući, a mati mu gunđa kako sad mora da hrani još jednog gotovana, a i sami nemaju šta da jedu. Čvrsto rešila ona da mu poslednji dukat ne daje, pa mu tako i kazala.

— Ne brini, majko — reče na to sin — svi imaju mačke u kući pa žive, snaći ćemo se i mi nekako.

Mati se najposle umiri, ali ostade pri svome da mu poslednji dukat ne da.

Posle nekoliko dana sin opet poželeo u varoš. Vidi on da mu mati neće dati dukat, pa ga uzeo bez njenog znanja i pošao zajedno sa psetancetom i mačkom.. Kad — ponovo srete on onu staricu. Ali, ovog puta ništa ne imađaše stara u rukama; stoji ona tako, glavu pognula, i gleda u zemlju. Sin je upita:

— Šta ti je, bako, što si tako nevesela?

— Evo zašto, sinko: Ovde preda mnom, na dva lakta pod zemljom, nalazi se jedan lagum. Ako otkopaš zemlju i otvoriš lagum, ugledaćeš mrtvu princezu sa dragocenim prstenom na ruci. Mnogo bih želela da vidim taj prsten.

Lepo. Otkopao sin zemlju, sišao dole po prsten i dao ga staroj. Gledala ga stara, gledala, pa najposle reče:

— Kupi, sinko, ovaj prsten, nećeš požaliti!.

— A šta staje? — upita sin.

— Dukat.

No, dade on staroj poslednji dukat. A stara uze dukat i ode, zapovedivši sinu da odmah zatvori poklopac laguma.

Ali, avaj! — sin poželeo da još jednom zaviri u lagum. Samo što je kročio unutra, poklopac se sam spustio, te on ostade u lagumu kao sužanj — poklopac nikako da popusti na sva njegova nastojanja. Dugo se on tako mučio i preznojavao, a onda se seti kupljenog prstena što mu je stajao na ruci.

„Baš sam baksuz — razmišljao je on okrećući prsten u ruci — sa psetancetom i mačkom sam imao sreće, sve je dobro prošlo, a ovaj prsten mi toliko jada zadao. Zacelo ga nisam morao ni kupiti, kada me je ovakva nevolja zadesila s njime.“

Rekao to sin, pa začuo kako pseto i mačka tiho grebuckaju po poklopcu laguma.

— Jadne životinjice, nemate snage da odignete poklopac. Kad bi bar nekog bilo u blizini da me iz nevolje izbavi!

Samo što je prozborio te reči, a pred njime se pojaviše šest čovečuljaka i podigoše poklopac. Sin ih pogleda unezvereno, ne

može čudu da se načudi:

— Otkud vi sad?

— Tvoj prsten nas je pozvao! Treba samo da ga okreneš u ruci i nešto poželiš, a mi ćemo se namah stvoriti pred tobom i ispuniti ti svaku želju.

— Tako, dakle! E, baš dobro! A sada pođite, ako mi kad god zatrebate, ja ću vas odmah pozvati.

Čovečuljci nestadoše, a sin se uputi sa psetancetom i mačkom kuda ga oči vode i noge nose. Išli oni tako tri dana i tri noći, pa stigli pred dvorac nekakvog kralja i ponudili se da mu služe.

U to vreme kralj nije imao nikakav određen posao za sina, ali ga ipak rado primi kao slugu.

No, i to nije loše! Elem, dogovorili se oni da kralj istovremeno treba da se brine i o psetancetu i mački.

Pristao kralj, te tako sin otpoče da živi bez briga i trzavica. Jednoga dana, međutim, požele on raskošnije odelo. Izašao on u vrt, okrenuo prsten nekoliko puta u ruci, a onih šest čovečuljaka se stvoriše pred njim:

— Šta ti treba? — upitaše ga oni.

— Hteo bih lepše odelo — veli sin.

Dok bi dlanom o dlan, a sin odeven u najraskošnije odelo, da sve na njemu blista. Uto, najstarija princeza izašla na prozor i opazila slugu kako razgovara sa čovečuljcima. Stade nju mučiti zavist što sama ne može da se tako brzo obuče u najskupoceniju odeždu. Elem, poželela ona da se domogne prstena. Jednom, oko podneva, kada je slugu skolio san, prikrade mu se princeza iza leđa i skide mu prsten s ruke. Sluga je pretresao sva mesta gde se u toku dana kretao, ali od prstena ni traga ni glasa. Najposle on zapita svoje psetance i mačku da li možda oni ne znaju gde se deo prsten. Kad gle! — ispostavilo se da su ga videli na princezinoj ruci. Sluga ne bi lenj nego pođe princezi, pa joj stade dosađivati da mu vrati prsten milom, — u protivnom će se požaliti kralju.

A princezu kao Da je neko ošamario: elem, rešila ona da se pošto-poto osveti sluzi zbog ovakve uvrede.

Jedne noći, kad kralj ne beše kod kuće, princeza se probudi i zapali sluginu sobu, ne bi li on izgoreo u snu. Psetance i mačka u pravo vreme probudiše slugu i izbaviše ga; izgorelo mu je samo odelo koje su mu čovečuljci doneli. Stigao kralj, razbesneo se na slugu, hoće uši da mu iščupa:

— Kad si svoju rođenu sobu mogao da zapališ, jednog dana se može dogoditi da zapališ i ceo dvor! Nema milosti za tebe, moraćeš u tamnicu!

Elem, zatvorili jadnog slugu ni krivog ni dužnog u tamnicu. A tamnica, kao za pakost, leži na sred jezera, na jednom ostrvcetu kuda ni psetancetu ni mački nema pristupa. Ovo dvoje su se nekoliko dana beskorisno muvali oko dvorca, sve dok jednom mačka ne zapazi nešto sjajno na princezinom prozoru.

— To mora da je prsten našeg gospodara! — reče mačka, pa stade da vreba neće li kogod otvoriti vrata princezinih odaja. Uskoro sama princeza otvori vrata, a mačka se stušti u sobu i zgrabi prsten. Psetance od radosti poletelo mački u susret, pa dreči na sav glas:

— Daj ga meni u usta, hoću ja da nosim prsten!

Mačka ispusti prsten, a psetance ga zgrabi, stavi u usta, te njih dvoje uskoro sasvim pošašaviše od radosti i veselja. Vidi princeza da se psetance i mačka nekako čudno ponašaju, jedno se valja po zemlji a drugo laje i kruži oko njega, pa se zapita šta li to može da bude. Najposle, psetance lajući ispusti prsten, princeza shvati šta je po sredi, te pritrča i dohvati ga. Oplaknula ga ona vodom i stavila u usta, kako ga se više niko ne bi mogao dočepati. Sutradan pred veče mačka se dosetila kako da podvali princezi: ušunjala se ona kradomice u njene odaje i sakrila pod krevet. Samo što je princeza zaspala, mačka stade da je šapom golica po usnama. Princeza se ugrize za usnu u snu, ali Nikako da otvori usta. Najposle je toliko zagolicalo da se probudila. Stala ona da se okreće onako bunovna, a u tom joj dospe u usta jedna mačeća dlaka. Princezi se smuči te pljunu, ali ispljunu i prsten. A mačka ne bi lenja nego odmah zgrabi prsten i ponovo nestade pod krevetom. Kad je svanulo, išunja se ona polako iz princezinih odaja i odnese prsten psetancetu, pa reče:

— E, sada više nećemo praviti gluposti, nego da odmah pokušamo da dođemo do gospodara!

Plivali oni jezerom, prevalili već pola puta, kad se mačka umorila i ne može dalje.

— Sestrice — reče joj psetance — daj meni prsten, možda ćeš onda lakše disati!

Htela mačka da preda prsten psetancetu, kad joj on ispade i ode na dno. Propala rabota! Nemaju kud njih dvoje nego da se vrate nazad. A prsten u međuvremenu progutala jedna riba, koju je sutradan ulovio kraljev ribar i poslao je u kuhinju da je spreme kralju za obed. Kuvar očistio ribu i iznutricu izbacio zajedno sa pomijama. Srećom, mačka naišla na iznutricu, stala da jede, kad tamo — prsten! Ne gubeći vreme, odjuri ona odmah psetancetu i saopšti mu radosnu vest. Onda se oboje spremiše na put, pa psetance reče:

— Ovoga puta daj meni prsten, a ja ću ga staviti u usta. Ti ne umeš tako dobro da plivaš, pa se može dogoditi da ti opet ispadne.

Elem, preplivali mačka i psetance jezero, stigli pred tamnicu, a sužanj, kad je ugledao svoje ljubimce, otvorio prozor od radosti, pa ne zna šta će od sreće. Mačka se uzverala uza zid i predala mu prsten kroz prozor, a sluga ga za tren stavio na ruku, okrenuo nekoliko puta i rekao:

— Neka me čovečuljci prenesu zajedno s mačkom i psetancetom preko jezera!

Dok bi dlanom o dlan, njegova želja bi ispunjena.

— Neka me čovečuljci obuku sveg u čisto zlato!

Istog časa i ova želja bi ispunjena, te doskorašnji sužanj zablista kao kralj nad kraljevima.

Elem, došao on u kraljev dvor, pa objavio kako hoće da se oženi najmlađom princezom. Kralj stao da razmišlja kako nije mala čast imati takvog zeta, odevenog u čisto zlato, pa pristade.

Dogovorili se oni za dan kada će svadba biti priređena. A druga sestra princezina, koja je toliko mrzela slugu i ukrala mu prsten, samo grize nokte od ljutine i besa što njoj u deo nije pao ženik tako plemenita roda.

Kada datum svadbe bi utvrđen, ženik izađe u polje, okrenu nekoliko puta prsten i požele: „Neka se odmah preda mnom pojavi dijamantski zamak, u kojem će svadba biti priređena!" Želja mu za

čas bi ispunjena, te za njega i njegovu suprugu otpoče život pun sreće i blagostanja. A o psetancetu i mački oboje vode brigu i u svemu im ugađaju zato što su izbavile svoga gospodara.

PTICA BULBULIS

Živeo u jednoj državi neki kralj, pa imao tri sina. Saznali nekako sinovi da kralj devete države ima pticu koja može da ispuni svaku zapovest. Ta je ptica navodno živela u zlatnoj krletki u craljevom vrtu, a krletka je visila na jednoj lipi sa tri krune. Ptica je preko dana bila odsutna, a uveče se vraćala u krletku na spavanje. Najvažnije, pak, je bilo to što je ona imala na prstu leve noge maleni prsten. Onaj kome bude pošlo za rukom da joj prsten skine, postaće njen gospodar. Mnogi su tako odlazili u potragu za prstenom, ali nijednom nije uspelo da ga dobije.

Dogovorili se kraljevi sinovi da pođu po prsten. Prvi je pošao najstariji sin; osedlao on konja, a mlađa braća ga ispratila do mosta. Na mostu najstariji brat sjaha, načini mačem tri useka u drvetu, pa reče braći da svakog dana dolaze i pogledaju kakvi su useci. Ako su beli, znači da je s njim sve u najboljem redu, a ako su krvavi, neka mu smesta pohitaju u pomoć.

Devetog dana stigao najstariji brat u devetu državu, pa se uputio pravo pred kraljev dvorac. Rekao on kralju kako je došao po pticu, a ovaj samo zavrteo glavom, zamislio se, pa ovako odvratio:

— Ali kako misliš, sinko, da dođeš do te ptice? Zar ne znaš da je to ptica Bulbulis: toliko ih jedolazilo po nju, toliki će još doći, ali je sve uzaman!

Ali najstariji brat ostade pri svome:

— Ma šta mi se dogodilo, ja ipak idem!

Lepo. Smrklo se, najstariji brat ušao u vrt i stao da traži onu lipu sa tri krune. Pogledao on na jednom mestu — nema je, pogledao na drugom — nema je ni tamo; najposle je ugleda između gustih breza.

Obradovao se on, izašao na proplanak na kojem se nalazila lipa sa zlatnom krletkom. A proplanak obrastao gustom, visokom travom. Unaokolo na sve strane tišina, ptica treba svakog časa da doleti. Elem, sakrio se najstariji brat u visokoj travi i stao da čeka. Posle nekog vremena čuje on kako se ceo vrt ispuni nekakvim cvrkutanjem, kao da je hiljade ptica najednom zapevalo. Uto dolete i sama ptica Bulbulis. Spustila se ona na krletku, pa se obazrela oko sebe i nekakvim žalosnim glasom rekla:

— Svi spavaju; zar nema nijedne žive duše koja bi rekla: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Najstariji brat pomisli: „Ako je u tome sva nevolja, ništa lakše od toga!“

Elem, reče on:

— Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!

Ali u taj tren ptica Bulbulis ga udari krilom, i gle! — najstariji brat se pretvori u brezu!

Sutradan pošla oba njegova brata na most pa ugledala krv na usecima. Istog časa se srednji brat spremi za put da traži nestalog brata u nevolji. Stigao on pred kralja devete države, a ovaj mu kazao kako je njegov brat odista dolazio po pticu Bulbulis, ali je ostao u vrtu. Onda srednji brat uđe u vrt, stade da traži po kutovima — nema ni one lipe sa krletkom ni njegovog brata. U zlo doba provukao on glavu kroz gusto brezovo granje, kad tamo stoji lipa, ali brata nema. Sakrio se srednji brat u travi na proplanku, stao da čeka. Unaokolo tišina, sunce zašlo, kad se najednom čitav vrt ispuni nekakvim cvrkutom, kao da je hiljade ptica u isti mah zapevalo. Uto dolete i ptica Bulbulis, spusti se na krletku, obazre oko sebe, pa nekakvim žalostivnim glasom prozbori:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Srednji brat ne progovori ni reči. Posle nekog vremena ptica Bulbulis opet reče žalostivnim glasom:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Tu se srce srednjeg brata namah razneži, te reče:

— Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!

Ali u isti čas ga ptica Bulbulis udari krilom, i gle! — srednji brat se pretvori u brezu.

Sutradan izjutra pođe najmlađi brat na most, kad ima šta da vidi: na usecima krv. Smesta se spremi on na put, odjezdi u devetu državu da traži nestalu braću. Stigao on pred kralja, a ovaj mu veli kako su njegova braća dolazila po pticu Bulbulis, ali su ostala u vrtu. Ušao najmlađi brat u vrt, traži levo-desno — nema ni braće ni one lipe sa tri krune. U zlo doba provuče on glavu kroz gusto brezovo granje, kad na proplanku stoji lipa, ali od braće ni traga ni glasa, vidi se samo da je trava kraj lipe ulegnuta. Pritajio se najmlađi brat u travi, ali tako da rukom može da dosegne zlatnu krletku, pa stao da čeka. Unaokolo tišina, sunce zašlo, a uskoro se čitav vrt zaori od nekakvog cvrkuta, kao da je hiljade ptica zapevalo u isti mah. Uto dolete i ptica Bulbulis, spusti se na krletku, obazre oko sebe, pa kaza nekakvim žalostivnim glasom:

— Svi spavaju; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Najmlađi brat ne izusti ni reči. Malo kasnije ptica Bulbulis ponovo prozbori žalostivnim glasom:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Najmlađi brat ponovo oćuta, a onda, posle nekog vremena, ptica Bulbulis briznu u plač i stade jecati i mrmljati:

— Svi spavaju, samo ja nemam prava da oka sklopim; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: „Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!"

Tu najmlađi brat vide da neće moći da izdrži; već htede da izgovori one reči, kad ptici Bulbulis na sreću dosadi da čeka, te uskoči u zlatnu krletku. Samo što je uskočila u krletku, najmlađi brat shvati da je dobro učinio što nije reč prozborio. U krletki se ptica Bulbulis obazre još jednom oko sebe, pa pošto nikoga nije čula niti videla, spokojno zavuče kljun u perje i zaspa.

Onda se najmlađi brat tiho izvuče iz trave i oprezno posegnu rukom kroz vratanca krletke za prstenom. Samo što je desnom

rukom skinuo prsten, vratanca krletke se zalupiše. Ptica Bulbulis se namah probudi, pa se stade otimati i praćakati, plakati i preklinjati. Dugo je ona tako pokušavala da se otme, dok se pred zoru nije umirila i rekla oborivši glavu:

— Ti si mi oduzeo prsten, sada si moj gospodar!

— Dobro, nego reci ti meni, ptico Bulbulis, gde su moja braća?

— Pogledaj ove dve breze pokraj sebe — to su tvoja braća!

— A reci mi, ptico Bulbulis, šta predstavljaju one druge breze?

— I to su ljudi, momče.

— A kako bih mogao, ptico Bulbulis, da ih oživim?

— E, moraš poći malo dalje u brezovu šumicu, pa ćeš tamo ugledati gomilu peska. Ako na svaku brezu pospeš po tri pregršti toga peska, one će se pretvoriti u ljude.

Brat je najpre oživeo svoju braću, a oni mu posle pomogoše da oživi i ostale. Kako se koja breza pretvarala u čoveka, tako je taj braći pomagao, te su se uskoro cela šuma i vrt prolamali od ljudskih glasova. Svi oni okružiše najmlađeg brata, pa od radosti nisu znali šta bi s njime. A najmlađi brat naumio da ih još većma obraduje, pa zapitao pticu Bulbulis može li šuma da otpeva nešto kao prošle večeri. Tada ptica Bulbulis zapeva, te svi uživahu u njenom krasnom, čarobnom glasu.

Tri dana kasnije braća se rastadoše od ostalih oslobođenih ljudi sa proplanka ptice Bulbulis: Pošli oni morskom obalom; starijoj braći se žurilo, a najmlađi se nešto umorio, pa legao na obalu i uskoro zaspao. Kad dva starija brata videše da je zaspao, dogovoriše se da mu ukradu pticu Bulbulis, a njega da bace u morske talase. Rečeno — učinjeno. Uzeli oni pticu, ali je prsten ostao na ruci najmlađeg brata. Elem, stigli oni kući, pa stali da se razmeću pred ocem kako su s krajnjom mukom došli do čarobne ptice. Na očevo pitanje šta je s najmlađim sinom, odgovoriše da ga nisu videli. Ponadali se oni da će im ptica Bulbulis učiniti mnoga dobra, ali se prevarili: ptica sedi oborene glave, neće ni da čuje za njihove zapovesti, jer je prsten ostao kod najmlađeg brata.

Prošlo je mnogo vremena otada, starija braća su i dalje živela kod oca, savest ih nije mučila. Ali stari kralj nikako da zaboravi

najmlađeg sina, pa kradomice od ostalih suze roni i kaje se što je neoprezno postupio prema njemu te ga poslao u tuđinu. Ali šta da čini? Međutim, stari kralj je bez potrebe tugovao za sinom, jer ovaj nije poginuo u morskim talasima već je dospeo u krasni, ćilibarski zamak morske carice. Lepi delija se svideo morskoj carici, pa se ona udala za njega, i otpočeli oni život ispunjen srećom i blagostanjem. Jednoga dana ispripovedaše vodene vile kako su čule da stari kralj plače na sav glas. Sin se sažalio na starog, pa odlučio da za nekoliko dana napusti ćilibarski zamak i obraduje starog oca. Protrljao on prsten ptice Bulbulis, a ovaj se, dok bi dlanom o dlan, pretvorio u zLatan most od ćilibarskog zamka do očevog dvorca.

Kad je ugledao sina zdravog i čitavog, otac nije znao šta će od radosti. U isti mah ptica Bulbulis zapeva i ispripoveda kralju šta su učinila starija braća sa njegovim najmlađim sinom. Ovi popadaše na kolena pred ocem i najmlađim bratom, stadoše da ih mole za oproštaj. A u najmlađeg brata srce meko, oprostio im on, pa još pomogao da im i otac oprosti.

Tri dana je najmlađi brat proveo kod oca u gostima, tri dana je pripovedao o svojoj sreći, a četvrtog dana, u svitanje, uzeo pticu Bulbulis i vratio se u ćilibarski zamak. Samo što su se vratnice ćilibarskog zamka otvorile, most nestade i ponovo se pretvori u prsten.

BAJKE O ŽIVOTINjAMA

SELjAK I ZVERI

Živeo jednom neki seljak. Bilo je to u starodavno vreme, kada su ljudi i zveri jednim jezikom govorili. Medved je tada imao dugačak — predugačak rep, vuk — leđa gipka kao u zmije, a lijin tanušni rep prosto se vukao po zemlji, sav posiveo od prašine. Ipak, svi su oni živeli u velikoj slozi i prijateljstvu.

Jednog dana, osmotri seljak lepo mestašce u šumi, pa poče da povaljuje drveće — i veliko i malo, sve odreda. Malo je natrpao na gomilu i zapalio ga, a veliko je ostavio da sagradi sebi dom. Elem, prokrčio on šumu, spalio panjeve i na ledini posejao repu. A repa izrasla visoka i vitka — milina je pogledati!

No, kao za pakost, medvedu pade na um da tamani repu. Uvrebao ga seljak pa stao da razmišlja kako bi se oslobodio napasti — milom ga medved svakako neće poslušati. Mislio on, mislio, pa najposle smislio: dovukao na njivu veliku kladu, rasekao je i zabio klin.

Nasta noć, eto ti medveda; došao on, pa nikako čudu da se načudi otkuda sad najednom klada na putu. Premišljao on neko vreme, pa je opkoračio, a rep mu kao za pakost ostao u procepu. A seljak je samo to i čekao. Izbio on klin sekirom, a rep se još većma ukleštio. Medved ne mogade da izdrži, te zaurla od bola. Tada seljak dograbi batinu, te stade medveda propisno darivati po leđima. Ovaj se nape, otrže od klade i nadade se u beg, ali mu rep ostade u kladi.

Elem, šepesa medved po šumi i jauče od bola i uvrede. Kad najednom, naiđe on na vuka. Ovaj ga zapita šta mu se to dogodilo, a medved mu ispripoveda sve po redu. Sažalio se vuk na medveda, pa stao da urla da se sva šuma prolamala: „Ah, prokleta seljačino!

Pokazaću ja tebi ko je čika-vuk!" A medvedu nekako došlo lakše što se vuk ovako za njega zauzima.

Sutradan odlučio vuk da dođe do dobre hrane pa se prišunjao seljakovom toru. A seljak nije dobro prospavao noć, te je zadremao i nije zapazio vuka. Ovaj zgrabio ovcu, pa utekao u šumu. Ali uto ovca zableja i seljak se probudi. Pogleda on oko sebe, a vuk već odjezdio. Stao on da razmišlja kako da se osveti vuku, pa najposle smislio. Iskopao u šumi duboku jamu, pokrio je granjem, a odozgo stavio dobar komad pečenog mesa. Onda se udaljio od jame i sakrio u blizini.

Nanjušio vuk miris masna zalogaja, potrčao ka onom mestu, pa propao u jamu. A seljak priskočio i stao da ga lema po leđima. Najposle mu dosadilo da gleda kako vuk jauče od bola, pa pođe kući, a vuk osta u jami sav zgrčen i jadan.

Uto naiđe putem lisica pa zapita vuka šta mu se to dogodilo. Ispripovedao joj on sve po redu, požalio se na seljakovo lukavstvo i kazao joj kako nije u stanju ni da se pomakne od silnih bolova. Onda mu lisica pomože da se izvuče iz jame i zakle se svečano da se neće smiriti dok seljaka dobro ne nauči pameti.

Elem, prišunja se ona sledeće noći živinarniku, pa šćapi jednog petla. Jadnik od straha zakukureka kao pomahnitao, a seljak se za tren probudi. Ugledao on lisicu kako odvlači petla, hitnuo sekiru za njome, ali je bilo kasno — lisica već odmaglila.

Posle nekog vremena sastali se medved, vuk i lisica u šumi između tri jele, pa stali da se savetuju šta će i kako će. Lisica veli da se valjano osvetila seljaku, te mu, tobože, više neće pasti na pamet da vređa jadne zveri. Ali na nesreću, jednog trenutka joj je rep provirio iza jela. Seljak to jedva dočekao, prikrao se jelama, dohvatio dugačku motku pa prikliještio njome lijin rep, a da ova nije ni osetila. Onda nakupio suvog granja, stavio ga na rep i potpalio. Kako je vatra buknula, zveri se nadadoše u bekstvo, a lisica stade da se otima, te najposle oguli svu kožu na repu.

Predahnule zveri, umirile se, stale da se savetuju kako da se seljaku osvete. A medved prvi počeo da se povlači:

— Vi kako hoćete, ali ja nemam nameru da se više bakćem sa seljakom. U protivnom, ostaću i bez ovo malo repa, pa kako ću se

onda pokazivati pred svetom?

Vuk takođe ne htede da se dalje upušta u kavgu sa seljakom, te se složi sa medvedom. Lisica najpre kao da je htela da se sveti, ali potom i ona izjavi:

— E, ako vi nećete, čemu da idem ja sama?

Tako je seljak ostao zdrav i čitav, a zveri nasamarene.

PRIČA O DRVOSEČI

Pošao neki drvoseča u šumu da nacepa drva. Obeležio on valjana stabla, pa stao da ih obara. Oborio jedno, drugo, treće... Kako koje obori, tako ga i ostavi, nameravajući da ih u povratku skupi.

Nasekao on stabala koliko mu je trebalo, pa stao da ih skuplja. Ali uto se dogodi da je nekako zalutao.

Seo on na jednu oborenu jelu i zaplakao. Plače on tako, kad najednom ču gde neko nailazi i diže strašnu galamu. Podiže on glavu, kad eto ti pred njim velikog lava.

Lav ga zapita:

— Zašto plačeš?

— Kako ne bih plakao? Vidiš da sam zalutao u šumi, ne mogu da nađem puta domu — odvrati drvoseča.

— Ne tuguj, pobratime — reče na to lav — nego me samo uzjaši, a ja ću te već izneti iz šume. — Ali čovek se prepao, pa ni da makne s mesta.

— De, sedi slobodno na moja leđa, neću ti ništa učiniti — požuruje ga lav.

Ipak, drvoseča nikako da prikupi hrabrost. Onda lav reče i treći put:

— Sedi samo, kad ti kažem...

Vidi čovek da nema kud, uzjaha lava i oni odjezdiše. Uskoro se pred njima ukaza ivica šume. Lav zapovedi drvoseči da siđe, pa mu kaza:

— A sad pazi, čoveče, i nikome nemoj pričati da sam te izneo iz šume.

— Ne brini ništa, neću nikome reći ni reči — kune se drvoseča.

Oprostio se on od lava, krenuli svaki svojim putem: lav u šumu, a drvoseča domu.

Uskoro se dogodi da su drvosečini susedi pripremili piva pa su pozvali i njega u goste. Napili se oni propisno i stali da pričaju jedan drugome šta su videli i čuli. Slušao drvoseča, slušao, pa najposle ne izdrža, te ispripoveda šta mu se dogodilo u šumi. Veli on:

— E, da znate samo šta se meni desilo!... Ja sam vam, ako hoćete da znate, jahao lava!

Niko mu ne poverova. Onda drvoseča ispripoveda sve po redu, i ljudi mu najposle poverjovaše.

Od te večeri prođoše neke tri nedelje. Pošao jednom drvoseča da poseje ječam na ivici šume. Kad najednom, eto ti pred njim lava. Prepao se čovek: zna da nije reč održao...

Lav ga ljutito zapita:

— Zašto si pričao ono o meni, a? Zar smo se tako dogovorili?

A čovek mu odvrati:

— Veruj, nikome nisam ni reči... Mora da sam se napio, pa je ispalo... Da, sigurno su to ispričali ječam i hmelj. Kada si me iznosio iz šume, ječam se na noge dizao, a hmelj na drvo pentrao. Bog bi znao kome su oni to ispripovedali. Osim njih, niko nas nije video.

Lav ga sasluša, pa mu reče:

— Dovedi ih ovamo, ja ću im već pokazati...

Elem, d govore se lav i čovek ovako: čovek će napraviti dva korita i postaviti ih na ivici šume. U jednom će biti hmelj, a u drugom ječam.

Pošto su se dogovorili, lav se povuče u šumu, a čovek pođe da seje ječam.

Naveče dovezao čovek iz varoši šome, a kod kuće spravio pivo. Potom napravio dva korita, postavio ih na ugovoreno mesto, pa u jedno nalio šomu, a u drugo pivo.

Naumio on da vidi šta će lav činiti sa šomom i pivom, pa se uspentrao na jednu povisoku jelu i čekao.

Posle nekog vremena naiđe lav. Priđe on koritima, pa reče:

— Dobro je što onog čoveka nisam upropastio: on odista ništa nije kriv.

Razjapio lav čeljust, stao da riče i urla, pa najposle navalio na ječam i hmelj. Te lizne iz jednog korita, te lizne iz drugog...

A čovek sedi na jeli i vidi gde se lav već tetura. Teturao se on neko vreme, pa pao na zemlju i zaspao. Na to je čovek viknuo da se sva šuma zaorila: hteo je da dozna da li je lav čvrsto zaspao ili samo zadremao. Ali, lav je ležao kao klada — ni da se mrdne. Najposle je čovek shvatio da se lav propisno naljoskao, pa siđe s drveta, priđe zveri i reče:

— Ej, lave, prijatelju, šta je to s tobom? Ustaj!

A ovaj spava li, spava. Vukao ga čovek i za grivu, cimao i trzao na sve strane — nije vajde: lav spava pa spava.

„Stani der — doseti se čovek — sad ću se ja malko našaliti s tobom!"

Srećom, imao čovek u džepu makaze: upravo je toga dana potšišivao svoju decu. Izvadio on makaze pa ošišao lava, do gole kože, ostavio mu samo grivu. Onda vezao dlaku u jedan zavežljaj, ponovo se uspentrao na jelu i stao da posmatra šta će lav sada činiti

Čekao čovek, čekao, pa najposle primeti da se lav meškolji. Zakoprcao on nogama, ustao, zaurlao, ali se boji da priđe onim koritima. Najednom se obazreo oko sebe, pa primetivši da je sav ošišan reče:

— Još sam imao sreću da mi hmelj i ječam glavu s ramena nisu skinuli!

Lav se na to stade osvrtati na sve strane ne bi li se uverio da ga niko od ljudi ne vidi, pa strugnu u šumu. Otada lavovi imaju samo bogatu grivu, a telo im je ošišano.

LISICA KAO ČOBANIN

Bila jednom. neka starica, pa imala tri patke. Pošla ona jednog dana da traži čobanina, kad srela vuka.

— Kuda si se, bako, uputila? — upita je vuk.

— Tražim čobanina, vuče.

— Uzmi mene — reče vuk.

— A umeš li ti da pevaš?

— Kako da ne.

— Da čujem.

— Uuuuuu — stade zavijati vuk.

— A ne, neću te uzeti, jer ćeš ti preplašiti moje patkice.

Pošla stara dalje, pa srela lisicu. Ova je zapita:

— Kuda si se uputila, bako?

— Tražim čobanina za moje patkice.

— Uzmi mene.

— A umeš li ti da pevaš?

— Kako da ne.

— Da čujem.

Lisica zapeva: „Tralala, tralala, s brda ozgor idem ja...“

— Ah, kako divan glasić imaš... U redu, uzeću te za čobanina.

Dovela stara lisicu kući, dobro je nahranila i spremila joj postelju. Kad bi jutro, lisica ustade, pa stade da mete sobu, a stara se priprema da podloži peć. Pomela lisica već pola sobe, pa reče:

— Čuj, bako, vreme je da pođem na ispašu, zato mi isprži jaja u tanjiru i spremi mi malo hleba.

Najela se lisica, pomela ostatak sobe, pa poterala patke na ispašu.

Najednom lisica ogladne. Zapevala ona: „Tralala, tradala, s brda ozgor idem ja...“ — a patke dotrčale u udolinu. Onda lisica jednu pojede, a ostale potera kući.

Stara je zapita:

— A gde mi je treća patka?

— Ah, bako, vikala sam na sav glas, ali nije bilo pomoći: došao je vuk iz šume i odneo tvoju patku...

Sutradan izjutra lisica se ponovo najela jaja, pomela sobu, pa poterala patke na ispašu.

Ponovo ogladnela lisica, saterala patke u udolinu, pa jednu pojela, a drugu poterala kući.

Stara je zapita šta je sa patkom, a lisica reče:

— Ah, bako, vuk ju je opet odneo... Vikala sam iz sveg glasa, ali pomoći nije bilo.

Trećeg jutra lisica je ponovo lepo doručkovala jaja, pomela sobu, pa poterala patku na ispašu. Opet ogladnela ona, pozvala patku u udolinu i pojela je. Kad sve bi gotovo, pođe ona sama kući.

Razljutila se stara što više nema nijedne patke, a lisica joj kaza:

— Šta da se radi — vuk ih je sve odneo...

Četvrtog dana lisica pomela sobu, a stara joj zapovedi da podloži amam.

Zagrejala lisica amam, pošle ona i stara da se kupaju i pare. Kad se lisica dobro isparila, najednom će zapevati:

— Ja sam ti, bako, pojela i jaja, i hleb, i patke: sve ti je kod mene u trbuhu.

Na to stara prasnu od gneva, zgrabi metlicu i pogodi lisicu pravo u rep. Otada lisice imaju tako dugačak i raskošan rep.

STARAC SA NAĆVAMA I ZVERI

Bio jednom neki starac, pravio on naćve, adi nikako nije imao dovoljno para za život: pod stare dane ruke su slabašne, te ne mogu mnogo zaraditi. Jednom sused reče starome:

— Napravi mi nove naćve, daću ti hleba.

Pristao stari, izdubeo dobre naćve, pa ih poneo na susedovo imanje. Dan bejaše zaparan, teret poteži, a snage malo, te se stari najposle zamori. Srećom, uzput naiđe on na jednu hrastovu šumicu, pa sede u senku jednog drveta da predahne. Obrisao on znoj sa čela, pa pomisli: „A kako bi bilo da malko i odspavam?"

Elem, razbaškario se stari pod drvetom i za svaki slučaj pokrio se naćvama.

Uto doskakutao iz šume zec, seo na naćve, pa se stao čuditi!

— Kakav divan sto, a na stolu pusto.

Onda dotrča i lisica, sede i ona na naćve pokraj zeca, pa se stade čuditi:

— Kakav divan sto, a na stolu pusto.

Uskoro naiđe vuk, pa i on sede na naćve pokraj lisice, te se stade čuditi:

— Kakav divan sto, a na stolu pusto.

Uto došepesa i medved, sede na naćve pokraj vuka i stade se čuditi:

— Kakav divan sto, a na stolu pusto.

Posedeli oni tako neko vreme, pa će kazati:

— Zašto sedimo badava? Hajde da malo prezalogajimo.

Medved veli:

— Ja znam jedno deblo u šumi sa saćima. Doneću vam meda.

Vuk veli:

— Ja sam nedaleko odavde u jednom toru zapazio ovcu, odmah ću je doneti.

Lisica veli:

— Ja sam bacila oko na jednog masnog gusana, odmah ću ga doneti.

Zec veli:

— Ja sam u susednoj gradini zapazio veliku glavicu kupusa, odmah ću vam je doneti.

Elem, pošli oni svaki po svoj plen. Malo kasnije dovukao medved saće i bacio na naćve. Onda se vuk vratio sa ovcom, lisica sa gusanom, a najposle doskakutao i zec sa glavicom kupusa.

Počeli prijatelji da piruju i vesele se, kad se stari najednom promeškolji ispod naćvi, ove se zaljuljaše, i medved povika:

— Ej, ko to trese sto?

Zveri ne obraćaju pažnju, sede one i jedu. Promeškoljio se stari još dvaput, primetili to vuk i lisica, ali nastavili da jedu kao da ništa nije ni bilo. Najposle stari tako prodrma naćve da zec u strahu povika:

— Ej, ko to trese sto! Bogme, ovde nešto nije u redu, bežimo što pre možemo!

Razbežale se zveri kojekuda, a starome ostali med, meso i kupus. Od suseda je uz to dobio hleb za naćve, tako da je hrane imao koliko mu volja.

KAKO JE LISICA UČILA VUKA DA PECA RIBU

Dovukla lisica odnekud ribe, poređala ih ispod stoga sena, pa stala da mezeti. Uto prođe pokraj nje gladni vuk, kad ima šta da vidi: lisica došla do masnog zalogaja, pa se samo oblizuje. Prođe on pa joj reče:

— Dobar dan, kumo!

— Živ bio, kume, šta mi radiš? — odvrati lisica.

— Eh, kad bi me počastila tom krasnom ribicom — zamoli vuk. A lisica mu odgovori:

— Pa, mogao bi, kume, i sam da je naloviš: nije ni meni baš pala s neba.

— Ali ja, kumo, ne umem da lovim... Nego, mogla bi da me naučiš — stade je preklinjati vuk.

— Dobro. Vidiš li onaj otvor u ledu na jezeru, iza sela? Pođi tamo i spusti rep u vodu: preko noći će se riba već nahvatati.

Poslušao je vuk, pošao na jezero, spustio rep u otvor u ledu, pa stao da čeka. A preko noći udario mraz, te se vuku rep propisno smrzao. Hoće on da ga pomakne, ali rep nešto otežao: misli vuk da se to riba nahvatala.

„Neka je još malo“ — pomisli vuk, te opet stade da čeka.

Nekako pred zoru dotrčala lisica, pa ga zapita:

— Kako je kume? Cima li štogod?

— Još kako, kumo — odvrati vuk.

— E pa, onda sedi još malo, više ćeš naloviti — poučava lisica vuka, a sama uhvati maglu. Ali, ne pođe ona u šumu nego u selo, pa

stade da kazuje ženama kako vuk muti vodu u jezeru.

Žene isprva nisu poverovale, a onda potrčale na jezero, kad — odista, vuk čuči tamo i rep mu u vodi! Tada se uzbuni celo selo: dohvatiše ljudi šta je ko stigao, pa s metlama, kočevima i batinama pođoše da nauče vuka pameti. Video vuk da mu se loše piše, hteo da uhvati maglu, ali avaj! — rep mu se sasvim zamrzao! A uto pristigli i seljani, pa navalili da lemaju zlikovca. Jedva se oteo vuk ispred napadača, ali ostao oguljene kože na repu.

U međuvremenu, lisica se uvukla u jednu seljačku kuću, preturila naćve, zavukla njušku u testo, dobro se uvaljala, pa najposle strmoglavce odjurila u šumu.

A tamo je vuk već čeka i vajka se:

— Ah, kumo, zašto si me tako podlo obmanula? Na jedvite jade sam živu glavu izvukao, a od riba ni traga ni glasa.

— Odista si loše prošao, kume — složi se s njime lisica — ali pogledaj, nisam ni ja bolje sreće bila! Taman sam ti pojurila u pomoć, kad naiđoše žene iz sela, te me dobro izbubetaše. Jedna me je tako raspalila žaračem po glavi da mi je sav mozak izašao napolje! Pogledaj samo, kume, već je počeo i da mi se smrzava na potiljku.

— Zbilja, kumo, ti si gore od mene prošla — reče vuk. — Ali kad je već tako, uzjaši ti mene, pa ću te poneti odavde, jer se ovako više ne smemo zadržavati; eto, već i psi laju u selu, mogu svakog časa da naiđu na naš trag, a onda smo obrali bostan! Hajdemo odavde, kumo!...

— Ah, kume, baš si ti dobričina — veli lisica. — Ako me doneseš do moga boravišta, učinio si mi veliku uslugu; i tako nemam snage da se sama donde dovučem...

Elem, posadio vuk lisicu na leđa pa krenuo po dubokom snegu. Nosi vuk lisicu, a ova stalno nešto mrmlja za sebe: „Bijeni nebijenu nosi!... Bijsni nebijenu nosi!...“

Čuo to vuk, pa zapita:

— Šta to zboriš, kumo?

— Ponavljam jednu molitvu da je ne zaboravim — odgovori lisica, pa uze da tera svoje: „Bijeni nebijenu nosi...“

Krenuo vuk dalje, pa najposle, sav prebijen, dovukao čitavu i zdravu lisicu do njena boravišta.

MAČAK, PETAO I LISICA

Živeli u jednoj malenoj ostavi mačak i petao. Mačak je odlazio u lov, a petao je spremao kod kuće. Pošao jednom mačak u lov, a petao ostao da kuva čorbu i čeka lovca. Najednom, neko stade da grebucka na vrata. Osetio petao da to nije mačak već neki tuđinac pa upita:

— Ko je to?

A bila je to lukava lija. Stala ona žalostivno moliti i zboriti plačljivim glasom:

— Zlatni moj petliću, rođeni moj, pa ti znaš da ti ja nisam neprijatelj... smrzle su mi se nožice, otvori malkice da se ogrejem. Ah, da znaš samo kako mi je hladno!...

No, petao joj odvrati:

— Ne mogu ti otvoriti. Mačak mi je najstrože zapovedio da nikoga ne puštam unutra.

Lukava lija nikako ne popusti, petlovo srce se najposle ražalosti, i vrata se otvoriše. Lisica se tiho ušunja u ostavu, pa stade da se greje i preko svake mere hvali ljubaznog domaćina: te kako je dobra srca, te pametan, te gostoljubiv... Laskava gošća se svide petlu, i on se u čudu stade pitati kako to da mačak nema poverenja u tuđince, kada je lisica baš prijatna i za razgovor i za šalu...

Elem, ugrejala se malo lija, pa poče o svemu da ispituje petla:

— A šta to kuvaš, kume?

— Čorbu...

— Hoćeš li me ponuditi?

— Zašto da ne?

— Ah, kako je ukusna — ulaguje se lisica i dalje.

Probala lisica čorbu, pa najednom zgrabila petla za gušu i pošla svojoj kući.

Vratio se mačak, vrata širom otvorena, a od petla ni traga. Razljutio se on, pošao tragom, pa najposle stigao do lisičje jazbine i dosetio se šta se dogodilo. Stao on da premišlja kako da izbavi prijatelja iz nevolje, ako je ovaj još uopšte živ. Pojurio mačak u varoš, kupio krasnu violinu, pa se vratio pred lisičju jazbinu i počeo da svira nekakvu žalostivnu serenadu.

A u toj rupi živele su tri lisice: stara lija i njene dve kćeri. Čula mlađa kći svirku, pa istrčala da vidi šta je. Ali samo što je glavu promolila, mačak je šćapi i odgrize joj glavu.

Ponovo on zasvirao, kad ni druga lijina kći ne mogade da izdrži, već i ona pođe da pogleda šta je. A mačak i nju ščapio, te joj odgrizao glavu.

Ostala stara lija sama. Peć već naložena, testo za kolač spremljeno i nabubrelo u naćvama, a ispod klupe vezani petao jednako se koprca. Čekala stara lija da joj se kćeri vrate, ali vraga! — devojke kao i da ne pomišljaju da se vrate domu. Najposle stara poče da se ljuti i grdi:

— E, baš su mi ćerke nekakve lenštine i neradnice! One se vesele, a što peć nije počišćena, kolači leže ne ispečeni, a petla uz to valja očerupati — to njih nije briga! Ah, naučiću ja vas pameti, a i tom vašem muzikantu ću pokazati kako se lenčari...

Pošla lija iz rupe i ponela šibu. Ali samo što je promolila glavu, muzičar je šćapi i stade drmusati. Misli lija da se to njene nestašne kćeri šale s njome, kad joj mačak uto odgrize glavu.

Svirao tako mačak, svirao, pa kad vide da više niko ne izlazi iz rupe, šmugnu on unutra. Kad ima šta da vidi: njegov prijatelj umalo što nije presvisnuo od straha.

Odvezao mačak petla, istukao ga zbog neposlušnosti i dobro ga izgrdio. A onda obojica pometoše peć, ispekoše kolače i stadoše se veseliti, kao da je kakav praznik. A kad pođoše domu, ponesoše još mnogo kolača.

Otada petao nikoga osim mačka ne pušta na prag.

I ZA LISICU SUDA IMA

Preturio jednom neki mačak lonac s mlekom, a gazdarica ga dobro istukla.

„Zacelo sam ja veliki grešnik kada ovakve stvari činim, pomisli jadni mačak. Nego, poći ću da okajem grehe."

Pošao on od kuće, pa u šumi sreo zeca. Saznao zec kuda se mačak uputio, pa ga zamoli da i njega povede. Uskoro sreli oni lisicu, objasnili joj kuda idu, te im se i ona pridruži. Posle nekog vremena sretnu vuka i medveda, te svi petoro pođoše u svet da okaju grehe.

Išli oni tako, išli, pa ugledali nasred puta nekakvu veliku jamu. Na to mačak reče;

— Eto, ja ću postaviti preko jame jednu motku, pa ko preko nje pređe, tome će gresi biti oprošteni.

Ostali pristadoše. Prvi prođe mačak, za njega je to bilo kao od šale, ide on samo i repom maše. Smeška se on na drugoj strani jame, a zec, lisica, vuk i medved kako su krenuli, tako su se i našli u jami.

Sedeli oni tamo, pa ogladneli. Onda lisica predloži:

— Pošto nemamo šta da jedemo, poješćemo onoga među nama čiji je glas najtanji.

Stali svi da probaju glasove — jasna stvar, glas u zeca ispao najtanji. Elem, pojeli ga oni dok bi dlanom o dlan, ali glad nikako da utole. Sede oni opet, a u crevima im krči od gladi.

Onda lisica kaza:

— E, sad možemo pojesti onoga čiji je glas najgrublji!

Jasna stvar — medvedu glas ispao najgrublji, te, njega, jadnika, i pojedoše,

Ostali u jami lisica i vuk, lupaju glavu šta će i kako će. Dok su jeli medveda, lisica bila lukava pa sakrila medveđa creva. Posle nekog vremena stade ih ona izvlačiti i polako jesti.

Vuk nikako čudu da se načudi odakle joj sad creva!

— Zar ne vidiš da jedem svoja sopstvena creva! — na to će lisica.

Onda vuk stade da premišlja, pa najposle proburazi sebi trbuh i ispusti dušu. Tako lisica opet dođe do hrane.

Uto doleteše čvorci, pa se spustiše na jelu što je iznad jame rasla, te počeše da viju sebi gnezda.

Ugledala ih lisica, pa stala da viče na mužjaka kako će mu poždерati mladunce. Uplašio se čvorak, stao da je preklinje da mu ostavi mladunce na miru. Na to lisica kaza:

— Pristajem, ali moraš okupiti sve ptice i nabacati u jamu granja do vrha — to ti je moj uslov!

Sazvao čvorak ptice, zatrpali oni jamu granjem, a lisica se izvukla iz nje, pa opet stala da plaši čvorka kako će mu pojesti mladunce.

— Ako mi nađeš hrane, neću ih ni dotaći.

— Ali kako da ti nađem hrane? — upita čvorak.

Lisica mu veli:

— Vidiš onu staricu što ide putem? E, ona je pošla na krštenje i nosi u činiji bogat kolač. Pođi polako putem ispred nje, a ona će hitnuti u tebe činiju i pojuriti te; u međuvremenu ja ću se dokopati kolača i pojesti ga.

Tako se lisica najela kolača, pa opet stala da plaši čvorka kako će mu pojesti mladunce ako je ne napoji. Čvorak lupa glavom, ali ne zna kako bi lisicu napojio. Onda mu ona kaza:

— Vidiš li onog seljaka na putu što vozi bure piva? Ti lezi samo pod točak, pa kad se seljak nagne prema tebi, odskakući dalje. On će te poterati, a ja ću u međuvremenu otvoriti čep.

Učinio čvorak kako mu je lisica kazala. Napila se lisica, pa je obuzeo mamurluk. Viče ona na čvorka, lupa nogama, traži od njega da je razveseli.

— Ali kako da to učinim? — pita je čvorak.

— Vidiš li one seljake što na gumnu vrše žito? E, sedi ti jednome od njih na glavu, a ostalo ću ja učiniti.

Seo čvorak jednom seljaku na glavu, a ostali seljaci zamahnuli mlativom da ga oteraju, i ne pomišljajući da se šta loše može dogoditi. No, čvorka promašiše, a seljak se sruši na zemlju.

Tako se lisica sita nasmeja tuđoj nevolji.

Vidi čvorak čemu vode lisičine šale, pa se zavukao u gnezdo i glavu ne pokazuje. Lisica pošla u polje, ide ona i peva. Najednom, čula gde neko zviždi, pa krenula da vidi šta je.

Kad gle! — ispod jednog žbuna leži krčag. Vetar duva u njega, te izgleda kao da krčag zviždi. Postojala lisica neko vreme pred žbunom, stala da razmišlja, pa odlučila da potopi onaj krčag. Provukla ona glavu između krčaga i drške, stavila krčag oko šije, pa krenula na reku.

Spustila ona krčag u vodu gde beše najdublje, a kako se ovaj napunio, stao da odvlači lisicu u dubinu. Stala lisica zapomagati:

— Ta šta ti je, zaboga, nisam ništa loše mislila!

Ali, kasno beše: lisica ubrzo utonu, a iz vode potekoše mehurovi.

LIJA KAO SKITNICA

Bila jednom neka lukava lija, pa se jednog dana preobukla u prosjaka i pošla po svetu da traži milostinju. Nekako pred veče naišla ona na jednu udžericu, pa zamolila da je puste da prenoći. Domaćini je pustiše, a uz to je ponudiše graškom. Ali lisica ne htede da večera, nego uzme samo jedno zrno graška.

Sutradan izjutra pošla lisica sa onim zrnom graška u susednu kuću, pa upita domaćina:

— Reci mi, gde da stavim ovo zrno graška?

— Stavi ga na prozor — odvrati domaćin.

Učinila lisica kako je domaćin rekao, pa sela na stolicu. A pokraj lje stajao petao, koji ne bi lenj nego pojede zrno graška. Lisica pođe sudijama da se žali na domaćina, te ovaj morade da kao kaznu da prosjakinji petla.

Elem, uzela lisica petla pa pošla u treću kuću. Zapitala ona domaćina:

— Gde bih mogla petla da stavim?

— Ostavi ga u toru — veli joj domaćin.

Samo što je lisica stavila petla u tor, veliki ovan ga ubode. Lisica pođe sudijama, te domaćin bi prinuđen da joj kao kaznu da ovna.

Uzela lisica ovna, ušla u četvrtu kuću, pa će zapitati domaćina:

— Gde bih mogla da stavim ovna?

Domaćin joj odgovori:

— Pusti ga u staju.

Pustila lisica ovna u staju, a vo se zaleteo i ubo ga. Lisica tužila domaćina, te joj on morade dati kao kaznu vola.

Uzela lisica vola, ušla u susednu kuću i zapitala domaćina:

— Gde bih mogla da stavim vola?

— Odvedi ga u štalu.

Samo što je vo ušao u štalu, iz nje izlete domaćinov konj i tako ritnu vola da je ovaj na mestu uginuo. Lisica tužila domaćina, te joj ovaj morade kao kaznu dati svoga konja.

Uzela lisica konja pa se uputila pravo u šumu. Došla ona tamo, pa reče:

— Drveće pravo, drveće krivo, pretvorite se u sanke!

Triput ponovila lisica ove reči — kad se s neba spustiše nove, krasne sanke. Lisica upregla konja u nove sanke, pa stala da se voza po šumi.

Vozala se ona tako, pa naišla na zeca. Ovaj je zapita:

— Kuda si se, kumo, uputila?

— Eto, vozam se.

— Hoćeš li i mene povesti?

— Povezla bih te, ali ćeš mi ti polomiti sanke. Nego, ako baš toliko želiš da se provozaš, a ti stavi na sanke prednje šape.

Učinio zec kako mu je lisica rekla, pa krenuli dalje. Vozali se oni tako, pa lisica kaza zecu:

— Zašto bi se toliko mučio, zečiću? Nego, znaš šta: uskoči ti u sanke, pa šta bude!

Uskoči zec, i oni opet krenuli dalje. Vozali se oni tako, pa naiđoše na vuka. On ih zamoli:

— Hoćete li me provozati malo?

Lisica mu odgovori:

— Ne mogu, mnogo si veliki i težak, polomićeš mi sanke. Nego, mogao bi da staviš prednje šape, pa se tako vozi.

Učinio vuk kako mu je lisica kazala, krenuli oni dalje. Onda vuk uskoči u sanke, a uskoro naiđoše na medveda. Ovaj ih zamoli:

— Kumo, dušo draga, hoćeš li me malo provozati? Da znaš samo kako sam umoran!

Lisica mu odgovori:

— Stavi obe šape u sanke, pa ćemo te tako voziti.

Medved ne pristade, a lisica najposle popusti te primi medveda u sanke. Ali, samo što je on ušao, ove se polomiše!

Stali oni da lupaju glavu šta će i kako će, pa najposle morade zec da pođe u šumu po drvo za nove sanke. Otišao zec i dovukao iz šume tako tanušnu grančicu da se s njom prosto ništa nije moglo učiniti.

Došao red na vuka. Pošao on u šumu, pa doneo nešto deblju brezu, ali lisica pogleda i veli:

— Kakvo mi je to drvo? — te prelomi brezu.

Onda pođe medved i donese debeli hrast. Ali lisica i hrast izlomi.

Na to medved kaza:

— E, kumo, sad je na tebe red!

Lisica odvrati:

— Da, da, sve je to lepo i krasno, ali ako ja pođem u šumu, vi ćete mi pojesti konja... Nego, ovako ćemo: ti ćeš, zečiću, paziti da se to ne dogodi: čim oni navale na konja, ti poviči, a ja ću te već čuti.

Otišla lisica u šumu, a vuk kaza zecu:

— Samo pokušaj da vičeš: tebe ćemo prvog pojesti, a tek onda konja.

Zec ni zub da obeli, te njih troje zajedno smazaše konja. Kad su završili, stave oni konjske kosti u kožu, udese da konj izgleda kao živ, pa pobegnu.

U međuvremenu, lisica stigla u šumu pa veli:

— Drveće pravo, drveće krivo, pretvorite se u sanke!

Triput izrekla ona ove reči, a s neba se spustile nove novcate sanke. Uzela ih lisica pa ih povezla nazad, kad gle! — od medveda, vuka i zeca nigde ni traga! Osvrće se ona na sve strane — Nigde ni žive duše. Onda priđe konju, potapša ga triput po sapima, a konj se skljoka. Vide lisica da su je prijatelji nadmudrili i pojeli joj konja!

Razmislila ona, pa se dala u poteru za beguncima. Stigla ih pokraj jedne uske rečice, pa im kaza:

— Ah, hulje jedne, zašto ste pożderali moga konja?

A ovi ni za boga da priznaju: vele da konja nisu ni pipnuli.

Onda lisica odluči da se posluži lukavstvom. Veli ona:

— Znate šta, onaj koji preskoči reku, znači da nije kriv. Neka prvi pođe zec, on je najhitriji među nama.

Na to zec odgovori:

— Eh, šta je to za mene: ja sam mlađan i vešt, časkom ću preskočiti rečicu.

Rekao on to, uzeo zalet, skočio, ali avaj! — pao u rečicu i uskoro se udavio.

Ista nevolja snađe i vuka i medveda: obojica izgubiše glave u dubokoj reci.

Najposle dođe na lisicu red da skače. Stala ona da razmišlja: „Ja bar ne moram učiti kako se skače; ako čak i padnem u vodu, lako ću preplivati rečicu."

Rekla ona tako pa se zaletela i skočila. Bilo kako bilo, tek i ona dopade vode i potonu kao i njeni prijatelji.

PAS I VUK

Služili kod jednog gazde vuk Divljan kao čobanin, pas Gricko kao nadzornik slugu, mačak Maukalo kao čuvar ambara i petao Kukurekalo kao čuvarkuća.

Elem, dogodilo se jednom da se gazda naljutio na svu četvoricu slugu. Oterao on petla Kukurekala na čardak, mačka Maukala na peć, psa Gricka prestao da hrani, a vuka Divljana oterao u tor.

Međutim, Divljan ne bi kukavica, te kaza gazdi: — Ako je tako, hoću da me sasvim isplatiš! A gazda na to dohvatio kamen, pa raspalio vuka po gubici i rekao:

— Eto ti šta si zaslužio! Eto ti šta si zaslužio!...

Kamen bio usijan pa dobro ispekao vuka, tako da je ovaj i do dana današnjega zadržao nekako riđu i oprljenu bradu. Elem, uvredio se Divljan ljuto zbog učinjene nepravde, pa ostavio gazdu i podigao u šumi svoju kuću.

Posle nekog vremena došao pas Gricko da poseti starog prijatelja, pa stao da se vajka kako ga gazda samo mekinjama hrani. Divljan mu odvrati:

— Znaš šta? Otidi kući pa stani da kevćeš: „Kako psa hrane, tako će i lajati... Kako psa hrane, tako će i lajati..."

Došao Gricko kući, poslušao Divljana, a gazda ga čuo, pa se još većma razbesne. Reći će on za sebe:

„Ako Gricko već kevće koješta a dobija kao hranu samo mekinje, šta li bi lupetao kad bih mu davao dobru hranu? Nego, od danas ću sasvim prestati da ga hranim."

Pošao Gricko ponovo svome prijatelju da se požali, a ovaj već spremio dobar savet. Veli on psu:

— Čuj, dragi susedu, sutra će gazdina kći izaći na livadu da čuva stado ovaca. Ja ću iskočiti iz šume i uhvatiti jednu ovcu, a devojka će tebe, prirodno, poslati u poteru za mnom. A ti pazi dobro — trči, ali gledaj da izgledaš kao da se jedva na nogama držiš. Povremeno možeš čak i da se spotakneš — to ne bi bilo tako loše. Kada te gazda zapita zašto me nisi stigao, reci mu: „Divljan se dobro hrani i snažan je, a ja samo mekinje jedem, kako bih mogao da ga stignem...“ Videćeš šta će ispasti.

Gricko učini kako mu je prijatelj posavetovao, i zbilja: devojka ispripovedala ocu kako je vuk odneo jagnje, a ovaj će na to:

— A zašto nisi poslala Gricka u poteru?

— Kako da ne, oče, poslala sam ga, ali zar je tako mršav i slab mogao da stigne onakvog deliju? Dok je Gricko korak napravio, ovaj se već iz vida izgubio!

— U pravu si, kćeri! Dođi ovamo, Gricko, probaj malko od ove krasne guste kaše. Od sad ćeš uvek imati dobru hranu, ne brini!

Sutradan izjutra pošao Gricko Divljanu u goste, pa se pohvalio:

— Čuj, pobratime, na dobar put si me izveo, ne znam kako da ti zahvalim... Nego, znaš šta sam smislio: U nedelju će kod nas biti svadba. Dakle, dođi i ti, dok gosti budu u crkvi: zavuci se u svinjac da te niko ne opazi, a ja ću te već dobro počastiti! Bar ćemo se palačinki najesti do mile volje!

Lepo. Divljan u nedelju došao, zavukao se u svinjac, a Gricko ostao kod kuće da pazi kako i valja dobrome sluzi. Nagovorio on mačka Maukala i petla Kukurekala da se prave toše: eto, hteo bi malo da počasti svog prijatelja, a gazda nikako ne voli Divljana, pa stoga to valja učiniti u strogoj tajnosti...

Elem, odneo Gricko Divljanu lonac s mesom, potom drugi... Onda mu odneo dva krčaga piva, a Divljan sve slistio, pa veli:

— Uskoro će se gosti vratiti iz crkve. Nego, daj mi dotle, Gricko, još malo piva.

Učini Gricko kako ga je prijatelj zamolio, a ovaj tražio još. Posle nekog vremena vuk jedva noge vuče, a Gricko će mu reći:

— Budi miran, gosti svakog časa mogu naići.

Jok more! Gde bi pijanac mogao da sluša šta mu drugi zbori? Naumio Divljan da peva, već proba glas, a Gricko ga poslednji put umiruje:

— Ma čuješ li, šta ti velim! Sedi mirno!

U tom Divljan urliknu:

— Uuu... Uuu...

Naišli svadbari, čuli zavijanje Divljanovo, pa stali da ga lemezaju. Na koncu, jedva je glavu čitavu izvukao — toliko su ga premlatili.

PAS KAO OBUĆAR

Oterao neki gazda svoga psa u šumu zato što više nije mogao da mu radi. Pas strgao sa plota staru ovnujsku kožu, pa sav ožalošćen pošao u šumu. Stigao on, ne zna šta će, stao da grize kožu. Uto naiđe vuk pa ga zapita:

— Šta to radiš?

— Šta radim? Zar ne vidiš: pod stare dane pravim cipele...

— Ah, pobratime, da li bi hteo da i meni izradiš jedne: sada je sve unaokolo zaleđeno, pa se bojim da ovakvog kakvog me je mati rodila neću dobro proći po mrazu...

— Može... Samo, moraš mi doneti ovna. Kao što znaš, za cipele je potrebno imati kožu.

— Razume se — odvrati vuk i otrča da nađe ovna. Sutradan izjutra evo ti njega sa ovnom. Pogledao pas ovna, pa veli:

— Valjda će biti dovoljno kože za jedne cipele! Eto, navrati za jedno tri nedelje, dotle će svakako biti gotove...

Tri nedelje uživao pas u masnom zalogaju, na cipele zaboravio. Došao vuk, pa pita:

— Jesu li gotove moje cipele?

— Odavno — odvrati pas i pokaza vuku ovnujska kopita. — Evo, probaj da li su ti dobre!

Probao vuk i ovako i onako — ne ide, cipele ni na vrh noge.

— E, moj vuče, pobratime moj! Znao sam ja da od jedne ovnujske kože nema za tebe dobrih cipela. Tvoje šape su snažne i velike, trebalo bi da mi doneseš čitavog vola, pa da ti napravim obuću! Mislim da će tada biti sve u redu.

— Što se mora, mora se — odgovori vuk i pođe po vola. Sutradan izjutra dovuče on velikog vola, pa upita:

— Hoće li sad biti dovoljno, a?

— Svakako; dođi kroz šest nedelja, pa da vidimo.

Šest nedelja pas uživao u masnom zalogaju, da pravi vuku cipele ne pada mu ni na um. Naišao vuk.

— Jesu li gotove cipele?

— Odavno. Toliko vremena već stoje... Evo ti, probaj.

Navukao vuk obe cipele, ali avaj! — volujska kopita razdvojena, ne mogu se natući ni na vrh šape.

— Ah, pobratime! Znao sam ja da neće biti ništa od ove kože. Sigurno si je vukao po zemlji pa si je svu ogulio, tako da nijednog celog komada nije bilo. Nikako nisam mogao da je skrojim, stalno su ispadale rite! Nego, moraćeš da nabaviš ždrepca, pa od njegove kože da probamo.

— Što se mora, mora se — složi se vuk pa pođe po konja. Sutradan izjutra dovukao on jednogodišnje ždrebe, pa pita:

— Hoće li ovo biti dovoljno?

— Hoće! Dođi kroz devet nedelja.

Devet nedelja uživao pas u masnom zalogaju, da počne cipele da pravi ne pada mu ni na um. Došao vuk.

— Jesu li mi gotove cipele?

— Naravno — odvrati pas i pruži mu konjska kopita. Navukao ih vuk, bogu hvala — taman! Elem, otišao vuk na poledicu da proba cipele. Samo što je stao na led, počeo da se klati i ljulja, ne može da se održi na nogama... Najposle je tako tresnuo da umalo vrat nije slomio. Pas nije mogao da obuzda smeh, ali vuku nije bilo do veselja: razbesneo se on, pa povika:

— Šta? Em si me vukao za nos, em se još i podsmevaš! Izađi da megdan podelimo!

— Čudna mi čuda, bojim se da ćeš nešto postići time! — odvrati pas mirno. — Ako ti je stalo do boja, okupi svoje saveznike, a ja ću svoje. Sutra ćemo se sastati kod one šupe na ivici šume, pa kom obojci kom opanci!

— Pristajem. Ali pazi dobro, vrat ću ti slomiti! — razmetao se vuk izuvajući cipele.

Pas namah otrča po petla, gusana i mačora, pa kad je svanulo, pođoše oni na ugovoreno mesto. Ali, ni vuk za to vreme nije dremao: kraj šupe je već čekao on sa svojim saveznicima — ovnom, zecom i medvedom.

Najednom, zec skoči na krov šupe pa stade da osmatra okolinu. Uto i povika:

— Idu! Idu! Bogme, ne znam hoćemo li izvući čitave glave: jedan nosi koplje, drugi skuplja kamenje, a treći samo urla: „Kome valja glavu smaknuti!"

— Vidim i ja da nam se loše piše — prepade se vuk. — Nego, da učinimo ovako: ovan i ja ćemo se sakriti u granju, zec neka za svaki slučaj ostane na krovu, a medved neka sam izađe na megdan.

— Ali šta ću ja sam moći da učinim? — vajkao se medved. — Bolje da se popnem na ovaj bor, pa da razmislimo šta ćemo i kako ćemo.

Elem, stigao pas sa svojom vojskom, a na ivici šume ni žive duše! Već su se spremali da pođu, kad. mačor primeti u granju ovnov rep. Pomislio mačor da je to miš, skočio i ugrizao. A ovan od bola izleteo iz granja, pa pravo vuku na leđa. Vuk na to pomisli: „Ako već ovan hvata maglu, zašto bih ja ostao?“ — pa pojuri za ovnom, ali umalo što nije naleteo na gusana. Ovaj odskoči ustranu, gurnu petla, a petao pomisli: „Bogme, neće biti dobra!“ — pa uzlete na bor da se sakrije. A na boru zaseo medved, pa kad je video nekakvo strašilo sa nakostrešenim perjem sa strane, stao boga moliti da ga spase nevolje. Elem, skotrljao se medved s drveta, umalo glavu nije slomio. A zec za to vreme samo gleda sa krova, ne bere brigu.

Posle nekog vremena okupili se svi oni u šumi, pa nikako čuda da se načude otkud psu takva vojska. Vuk će reći:

— Taman su hteli kopljem da me probodu, kad sam uhvatio maglu!

Medved odvrati:

— A meni je najgore bilo: nekakvo strašilo skočilo na bor, pa stalo da dreči: „Kome valja glavu smaknuti!" Dobro je što sam pao na

panj, inače bih se dobro ugruvao!

Samo se zec smeška:

— E, vi ste svi srljali u propast, a ja sam mirno čekao. Zato mi je i koža ostala čitava.

PAUK I MUHA

Nekada, u davna vremena, celim svetom je upravljao jedan kralj. On je imao toliku moć da su se njegovim zapovestima pokoravali ne samo ljudi već i sva živa stvorenja na zemlji. Ali, u to vreme bejaše jedna velika nevolja: nije bilo vatre. Samo što sunce zađe, ništa se unaokolo nije videlo, niti je čovek imao gde da se ogreje. Doduše, svi su znali da duboko u paklu gori vatra, ali se niko nije usuđivao da pođe tamo i iznese je na površinu zemlje. A kralj čvrsto odlučio da svoju vladavinu kruniše otkrićem vatre, pa jednog dana okupio sve svoje doglavnike da se posavetuje s njima kakvu nagradu da odrede onome ko vatru donese. Posle dugog većanja, odlučiše oni da smelom deliji dodele ovakvu nagradu: i on, i celo njegovo potomstvo za večna vremena imaće pravo da za svakim stolom jedu i piju do mile volje, a da im to niko ne sme zabraniti.

Pronela se ova vest po celom svetu, mnoge zverke i ljudi pošli po vatru, ali nikome ne pođe za rukom da je iznese iz strašnog pakla. Štaviše, mnogi su u ovom pokušaju pogubili glavu.

Najposle stiže ova vest do pauka. Rešio on smesta da nađe vatru, te stao da plete užad. Ispleo on tako čitave svežnjeve, pa u najvećoj tajnosti pošao u pakao. Kako je tamo stigao, spustio se niz jedno uže u najmračniji kut pakla, da ga niko ne bi primetio. U pogodnom trenutku prikrao se on vatri, zgrabio jedan ugarak, pa se pomoću užeta srećno izvukao na zemlju. Ipak, od velikog napora na putu pauk se uskoro umorio, pa kada se dokopao bezbednog mesta, prilegao je da predahne. Stavio on ugarak kraj uzglavlja, odlučio da se samo malko odmori. Međutim, san ga uskoro savlada, te on zaspa; sunce je već odskočilo i stoka izašla na pašnjake, a pauk

jednako spava. Kad, u blizini se nađe jedna muha! Nanjušila ona nekakav čudan miris, stala se osvrtati, pa ugledala kraj paukovog uzglavlja ugarak u plamenu. Muhi jasno da je vlasnik vatre pauk, ali sve razmišlja kako bi do nje došla.

„Zbilja, šta će ovom vetropiru vatra? Ako i dalje bude ovako čvrsto spavao, može se dogoditi da se vatra ugasi! A meni će nagrada više koristiti nego njemu!" — razmišljala ona.

Elem, dograbila muha ugarak i odletela. Izašla ona pred kralja, veli mu da je ugarak iznela iz pakla. Kralj priredi bogatu gozbu, i na kraju predade muhi veliku povelju kojom joj se odobrava da se za svakim stolom gosti do mile volje, i to za večna vremena.

A pauk se probudio tek oko podneva, pa kad opazi da je sunce odskočilo, prepade se što je toliko vremena izgubio. Ali tek sad ga je čekalo pravo iznenađenje: posegao se on za ugarkom, a od ovoga ni traga! Uzvrpoljio se pauk kao sumanut, na sve strane se raspituje ko je to vratio vatru nazad u pakao! A svi mu se podsmevaju i nazivaju ga maloumnom budalom: kako može da lupeta koješta, kad je muha upravo predala kralju vatru koju je iz pakla donela!

Kad to ču, pauk se tako razbesne da se sva okolina orila od njegove vike:

— Ah, kradljivice, pokazaću ja tebi! Čujete li šta vam kažem: ona me je sramno pokrala! Ja sam izneo vatru iz pakla, meni nagrada valja i da pripadne!

Svi načuljili uši, pažljivo slušaju pauka, ali mu ipak vele da je njegova vika uzaman, jer je muha već dobila povelju u šake. Pauk se na to još većma razbesne, pa odluči da istera pravdu na čistinu.

Stuštio se on kralju kao vetar, izašao pred njega i stao da se žali kako mu je muha podvalila. A muha na to kaza:

— Pauk laže! Neka kaže da li ga je iko video sa vatrom!

Kralj zapovedi pauku:

— Dokaži da si u pravu! Ako ne dokažeš, nemoj mi više izlaziti na oči!

Pauk na to reče da je, navodno, njegovo uže još uvek dole u paklu, ali mu to ne pomože: krađu nije mogao da dokaže, te najposle ode praznih šaka, prokljinjući muhu i njen porod.

Okupio od silne muke sve paukove na svetu, pa im ispripovedao kako se muha njegovim trudom proslavila. Pokrala ga sramno, a samim time i ocrnila pred svima i unesrećila za sva vremena. Zato pauci treba odsad da se svete svim muhama koje sretnu — tako je zborio uvređeni pauk. Njegovi prijatelji se složiše, te odlučiše da počnu sa pletenjem mreža u koje će loviti muhe.

Otada svi paukovi pletu mreže i love muhe.

A muhe ipak mogu da jedu i piju sa svakog stola.

BAJKE IZ SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

SELjAK I PASTOR

Poslao jednom neki posednik par ćurana pastoru. Dao ih on seljaku, i uz ćurane priložio pismo. Seljak uz put navratio u krčmu i sreo tamo svoje prijatelje. Nagovorili oni seljaka da jednog ćurana promezete uz rakiju. Kada je ćuran već bio pojeden, seljak shvati šta je učinio, ali samo pljunu od besa i pođe pastoru. Izašao on pred pastora, pruža mu jednog ćurana i pismo, pa stao da čeka u tremu. Posle nekog vremena pojavi se pastor, pa stade vikati na seljaka:

— A gde je drugi ćuran? U pismu stoji da mi je tvoj gospodar poslao dva ćurana!

— Pa to je drugi ćuran — odvrati seljak.

— Ja te pitam gde je drugi ćuran, jesi li čuo?

— Kažem vam da je to drugi ćuran, gospodine pastore!

Pastor se tako razbesneo da je ščepao seljaka za vrat i izbacio ga iz kuće. Pokupio se seljak pa se vratio u onu krčmu. Prijatelji nikako da se čudu načude kako je tako jevtino prošao kod pastora. Na to će seljak reći:

— Baš je budala taj pastor: kao pijan plota uhvatio se jednog te istog — gde je drugi ćuran? Ja mu i velim: to ti je drugi ćuran! Da me je pitao gde je prvi, drukčije bi stvar stajala!

BOGATI I SIROMAŠNI BRAT

Bila jednom dva brata — jedan bogat, a drugi ne može biti siromašniji. Došao jednog dana siromah bogatom bratu da traži pomoć, a ovome baš u to vreme jedna krava bila na izdisaju. Vidi bogati brat da od krave neće imati nikakve vajde, pa odluči da je da siromahu.

— Evo ti je! I ostavi me već jednom na miru! Samo pazi, da se nisi usudio da zadržiš kožu — moraš mi je kasnije vratiti!

Pomislio siromah: „I to je nešto: kožu ću mu vratiti, a meni će bar meso ostati." Elem, uprtio on kravu na sanke, dovezao je kući, pa opet stao da razmišlja: „A šta ako je izlečim?" Stao on da se brine o kravi i da je neguje, toliko je truda uložio da je krava uskoro bila zdrava zdravcata. Kako se popravila i ugojila, odmah je i mleka počela davati u izobilju.

Žao bilo bogatom bratu što je obmanut, pa stao svakog dana da dosađuje siromahu tražeći od njega kravlju kožu.

Siromah mu odvrati:

— Ali, kako mogu da ti dam kožu kada je krava živa. Nego, sačekaj da ugine, pa ćeš dobiti nazad svoju kožu!

Bogati brat neće ni da čuje za ovakav predlog, ostaje on pri svome i jednako traži kožu. Naposletku, vide oni da se stvar dobro. svršiti neće, pa pođoše u sud. Stigli oni tamo, pa jedan priča o jednom, a drugi o drugom. Onda sudija reče:

— Znate šta: ja ću vam oboma postaviti tri pitanja. Ko pravilno odgovori na njih — na njegovoj je strani i pravda.

Pristala braća, i sudija postavio prvo pitanje:

— Šta je najslađe na svetu?

Bogati brat odvrati:

— Med u mojim košnicama.

— Bože sačuvaj! — usprotivi se siromah. — Najslađi je san.

— Tačno! A ko je najpromućurniji na svetu?

— Onaj ko na najbrži način dođe do novca.

— Nikako! — opet će siromah. — Najpromućurniji je um zavidljivog čoveka. Taj ni danju ni noću ne zna za mir.

— Tačno! A ko je najnesrećniji na svetu?

— Onaj koji se kao ja prevario u računu: svojim sopstvenim rukama dao najbolju kravumuzaru rođenom bratu-lupežu.

— Jok! — reče siromah. — Onaj ko je sam rekao sudiji da je bratu rođenom dao kravumuzaru, a ne kravlju kožu.

Najposle sudija reče:

— Pošto si ti, siromahu, dao tačne odgovore — tebi krava i pripada!

DEDOV SAVET

U davna vremena bejaše običaj da se stari ljudi, koji više nisu bili u stanju da sami hleb zarađuju, odvode u šumu i tamo ostavljaju.

Živeo u to vreme u jednom kraju neki starac, pa imao jednog sina i jednog unuka. Primeti jednog dana sin da mu otac više nije onakav radnik kakav je nekada bio, i da mu se bliži sudnji čas. Elem, uzeo on od svoga sina sanke, posadio u njih starog oca i povezao ga u šumu. A unuk utom potrčao za sankama. Dovezao sin oca u šumu, prevrnuo sanke i veli:

— Ostani tu zajedno sa sankama!

A sinčić njegov, nekakvo promućurno momče, reče na to:

— E[e, oče, ja ovde neću ostaviti svoje sanke!

— Ali šta će ti ovako ružne sanke? — upita njegov otac.

— Kako šta će mi: ako ih ne budem imao, čime ću te odvesti u šumu kada ostariš i izgubiš snagu?

Čuo njegov otac šta mu sin zbori, pa se zamislio: „Gle ti njega, moj rođeni sin mi već sada obećava da ću se provesti kao i njegov ded. Ne, tako ne ide!"

Vratio on oca svoga u sanke, stigli kući, ali nikako da se pojave pred ostalim ukućanima. Elem, sakrio sin starog u podrum, pa ga tamo hranio i pojio.

Uskoro zatim zavlada u tom kraju strašna glad. Ni u jednoj kući se ne nađe ni zrno raži, a ječma tek zauvar.

Starac u podrumu zapazi da nešto nije u redu jer mu je sin slao samo ječmeni hleb, pa i taj samo na vrh jezika. Upita on jednog dana sina:

— Zašto mi ne pošalješ koju kriščicu ražanog hleba?

Sin mu odgovori:

— U celom kraju vlada strašna glad, tako da raži nema ni u jednoj kući. U velikoj smo nevolji, oče: ne samo da nemamo šta jesti nego ni posejati.

— Zbilja je teško vreme nastalo — uzdahnu starac — ali ipak, saslušaj me, sinko, daću ti jedan savet. Ako hoćeš da imaš žita bar za setvu, podigni onu polovinu krova nad sušarom, pa još jednom dobro protresi staru slamu, videćeš koliko je zrnevlja još ostalo!

Učinio sin kako mu je otac rekao, podigao polovinu krova iznad sušare, ponovo protresao slamu s krova i skupio čitavu mericu ražanog zrnevlja. Kad je to završio, pošao on opet ocu u podrum i rekao mu šta je pronašao. Onda mu starac reče:

— Sad podigni drugu polovinu krova, pa i tamo protresi staru slamu, videćeš koliko će se tamo zateći ražanog zrnevlja!

Učinio sinka komu je otac rekao, pa opet skupio čitav krčag zrnevlja. Onda mu starac reče:

— Sada posej raž!

Posejao sin raž, a ona sledeće godine tako rodila da je ostalo i za sledeću setvu.

Videli žitelji toga kraja krasnu raž, pa nikako da se čudu načude otkuda takvo žito, kada ni u jednoj kući ne beše ni zrna raži. Čuo za prinos sam posednik, pa zapovedi da mu dovedu ratara.

— Reci mi, rataru — upita on — odakle ti toliko polje pod raži, kad u celom kraju nije bilo ni trunke zrna za setvu?

Zamislio se sin pre nego što će odgovoriti, a onda se snašao i ispripovedao celu istinu. Posednik ga na to zapita:

— A gde je tvoj otac, kako to da ga davno nisam video?

Sin odgovori:

— Držim ga u podrumu, gospodaru!

Tada i posednik i ostali žitelji shvatiše da od staraca ima i te kakve vajde — u dobrim i mudrim savetima.

Otada ljudi više nikada nisu ubijali svoje stare.

OČEVO DOBRO

Bio jednom neki bogat čovek pa imao tri sina i dve kćeri. Kada je ostareo i snaga počela da ga napušta, predade on domaćinstvo najstarijem sinu. Ostao otac kod njega neko vreme, a onda sinu dozlogrdilo da se bakće sa starim, pa mu veli da ode drugim sinovima koji ga navodno odavno očekuju. Poslušao otac i otišao srednjem sinu. Ostao i kod njega neko vreme, pa i ovaj počeo da ga savetuje da pođe najmlađem. Najposle se starac nastanio kod najmlađeg sina, proveo kod njega mesec dana, dok jednog dana i najmlađi sin ne poče da mu dosađuje savetima da se ipak odluči da živi kod najstarijeg sina, kada mu je već ostavio u nasleđe čitavo domaćinstvo i kuću. Elem, krenuo starac kćerima, ostao i kod njih neka dva meseca, pa došlo vreme da i otuda pođe.

Stari je bio uobičajio da nedeljom ide u crkvu, ali sada je morao da se odrekne svoje navike, pošto nije imao pristojnog odela. Ipak, jedne nedelje odluči on da pođe u starom odelu, koje je nosio svaki dan. Pošao on u crkvu, pa sreo prijatelja, koji ga zapita:

— Ej, susedu, zašto si tako odrpan? Pa ti si nekad bio bogat čovek i valjan domaćin!

Na to stari ispripoveda sve po redu: kako je odviše rano dao sinu kuću i podelio dobro, pa je sada prinuđen da se kao slepac potuca od jednog praga do drugog. Rekao on i to kako su mu draga deca sada Postala nekako tuđa, okrutna, pre će psa nahraniti negoli starome ocu udeliti komad mesa...

— Tako, dakle! Nego, nije to ništa, važno je da se ubuduće postaraš da budeš pametniji, pa će ti stvari krenuti nabolje. Čuj, dakle, moj savet: hajdemo k meni, ja ću ti dati svoj stari sanduk.

Samo, moraš za njega napraviti toliko ključeva koliko dece imaš, a kada dođeš k njima, potrudi se da ti u rukama primete ključeve. Ako te upitaju kakav je to ključ, nemoj im reći istinu, nego onako uzgred kaži da je to ključ od tvoga skrivenog blaga. Možeš im reći da ćeš im ga predati kada umreš...

Učinio stari sve kako mu je rečeno, došao jednog dana starijem sinu pa izvadio sjajni ključić i stao da ga vrti u rukama. Sin to primetio pa pita oca kakav je to ključ.

— A, to pitaš! — reče otac. — To je ključ od moga blaga. Kada ja budem umro, ono će vama pripasti. Ako hoćeš, ključ ti odmah mogu dati, ali ću ti reći gde je moje blago sakriveno tek kada budem umirao.

Samo što je za to saznao, sin sasvim promeni držanje prema ocu, postade pažljiv i predusretljiv, kako i dolikuje dobrom sinu. Kada je u nedelju otac poželeo da pođe u crkvu, najstariji sin mu dade svoje odelo i odveze ga u kočijama kao kakvog bogataša. Primetila to druga dva sina i kćeri, pa stali da razmišljaju: „Bogme, naš otac nije baš tako ni siromašan kada mu je najstariji brat dao najbolje svoje odelo i uz to ga vozi u kočijama kao kakvog bogataša."

Elem, pohitali oni ocu, grle ga i ljube, zovu u goste... Pošao otac drugim sinovima, pa i njima ispričao o sakrivenom blagu.

Sada stari ima svega što zaželi, nedostaje mu samo od ptice mleko. Sinovi mu u svemu ugađaju, nema potrebe ni za šta da moli. Živi kod njih kao bubreg u loju. Jednog dana srele ga kćeri, pa mu rekoše:

— Nešto nam se otac mnogo uzoholio, pa za kćeri ne želi ni da čuje...

Najmlađi sin sašio starome novo odelo, srednji mu kupio nove čizme — stari se sav ponovio, sit i veseo...

Tako je prošlo mnogo godina, dok stari jednog dana ne pade u postelju. Dovedoše pastora, stari mu predade svežanj ključeva da ih da deci posle njegove smrti. Kada je otac umro, deca mu prirediše bogatu sahranu. Pastor im potom predade ključeve, a oni odmah pozvaše sudije, pisara, oblasnog starešinu, pa pođoše i sami, svaki sa svojim ključem, dok su pristav i žandarm sa isukanim sabljama

svečano stajali pored sanduka, da sve časno i pošteno podele. Otvoriše oni sanduk, kad on potpuno prazan. Leži u njemu stari štap i nekakva hartija, na kojoj bejaše napisano: „Staroga valja dobro istući štapom da pre vremena ne daje deci svoje blago.“

RAT KOKOŠIJU

Imao jedan seljak luckastu ženu. Našao on jednom veliki ćup zlata, a žena se, iz svoje gluposti, izbrbljala za novac pred gospodarem. Elem, zapovedio gospodar seljaku da se pojavi sa ćupom zlata na njegovom imanju.

— Ah, pusto ti bilo! — stao seljak da grdi ženu i lupa glavu kako da se izvuče iz nevolje. Najposle se doseti i reče ženi da danas posle obeda valja da očekuje rat kokošiju.

Čula to žena, pa se grdno prepala:

— Šta, rat kokošiju, kažeš? Gospode bože!

— Nema tu nikakvo „gospode bože!" — odvrati joj muž. — Nego, lepo ti siđi u onaj naš podrum za krompir, a ja ću te pokriti kožama, pa ćeš ostati zdrava i čitava.

— A šta ćeš ti činiti, mužiću dragi?

— Za mene se ne brini, ja ću još voditi bitku!

Elem, odveo muž ženu u podrum, pokrio je sasušenom kravljom kožom, nasuo odozgo graha, pa pustio kokoš da ga kljucaju. Kokoš na grahu digla takvu buku i galamu kao u kakvom ratu; a muž dohvatio štapinu pa stao da udara kojekuda ne bi li buke bilo još većma. Najposle, pusti on ženu na slobodu i reče joj:

— Izlazi, završen je rat kokošiju.

Kad bi jutro, upreže seljak konja, posadi ženu ispred sebe u kola i pođe gospodaru.

A uz put nekako izvuče muž kradomice iz džepa jednu perecu i baci je ženi u naručje preko ramena. Ona ga upita:

— Otkud sad ovo?

— Baš si neka glupača! Pa zar ne vidiš da živimo u vreme kada vekne same s neba padaju!

Nastavili oni put, došli do neke šupe, a u njoj vrišti neki jarac. Žena upita:

— Ko se to tamo dere?

— Ni to ne znaš! Glupačo jedna, pa to nečastivi muči našeg gospodara!

Stigli oni najposle na gospodarevo imanje. Gospodar ih upita:

— A gde je novac?

— Kakav novac? — čudi se seljak.

— Nemoj da se pretvaraš! Tvoja žena je rekla da si pronašao ćup sa zlatom.

— Pa ženu onda i pitaj, ona to mora znati.

Pozvao gospodar ženu seljakovu pa je upita:

— Reci, kada je tvoj muž našao onaj novac?

— Pa, mislim, nekako na nedelju dana pre rata kokošiju.

— Šta, kada je bio taj rat kokošiju?

— Pa, nekako u vreme kada su vekne same s neba padale.

— Šta je padalo s neba, reče? Kada je to padalo, a?

— Pa nekako u vreme kada je tebe nečastivi u šupi mučio. Eh, da znaš samo kako mi te je bilo žao! Drao si se kao jarac!

— Idi dovraga, ludo! — razbesne se na nju gospodar i istera oboje sa imanja.

Tako je seljak lukavstvom sačuvao nađeno blago.

SLUGA U PAKLU

Bio jednom neki odvažan seljak. Lutao on jednog dana po šumi, pa najposle zalutao. Kad najednom izađe preda nj nečastivi, pa ga stade nagovarati da pođe s njim da mu služi.

Pristao seljak, dogovorio se s nečastivim, a ovaj ga odveo u pakao i stao da mu pokazuje tri kazana s poklopcima.

— Tvoj zadatak je da svakog dana održavaš vatru ispod ovih kazana — reče nečastivi. — Samo, ne smeš stavljati više od dve cepanice, niti dizati poklopac. A pogotovu, ne smeš zavirivati unutra.

Prvog dana na poslu, dok je nečastivi cunjao unaokolo, stao seljak da razmišlja: „Kako bi bilo da ipak pogledam šta se to u kazanima kuva?“

Elem, podigao on poklopac prvog kazana, kad, za divno čudo, tamo njegovog gospodara, sveg zgrčenog, probija sto znojeva.

„A, to si ti, psino!“ pomisli seljak. „E, za tebe neće biti mnogo ni tri cepanice!" Uzeo seljak treću cepanicu, pa i nju stavio na vatru.

Kad bi veče, eto ti nečastivog.

— Zašto su pod kazanima tri cepanice?— pita on.

— Pa eto, u tom kazanu je jedan moj dobar poznanik, trebalo mu je malko olakšati, budući da je i on meni u svoje vreme pomogao vilama u sušari.

Drugog dana seljak opet obavljao svoj posao, pa kad nečastivog nije bilo u blizini, odluči da pogleda šta ima u drugom kazanu. Podigao on poklopac, kad tamo — upravnik gospodarevog imanja! Onda seljak uze četiri cepanice pa ih sve stavi na vatru.

Došao naveče nečastivi, pa upita:

— Zašto badava trošiš toliko drva?

— Eto, rešio sam da se odužim upravitelju za čast koju mi je u svoje vreme ukazao.

Trećeg dana seljak opet na poslu, pa kad nečastivog ne beše u blizini, odluči da pogleda najposle šta se krije u trećem kazanu. Podigao on poklopac, kad tamo, na njegovu veliku radost, glavom i bradom seoski starešina sedi šćućuren i probijaju ga stotine znojeva. Onda seljak uze šest cepanica, pa ih stavi na vatru, i dobro je raspali da bi što bolje gorela.

Vratio se nečastivi, sav besan veli seljaku:

— Uh, koliko si drva potrošio! Tako se nismo pogodili. Nego, došlo ti je vreme da praviš društvo svome starešini!

— Kako da ne, odmah! — odvrati seljak, — Samo, najpre podigni poklopac.

Stao nečastivi da diže poklopac, a seljak ga dograbi za pete, te ga preko sebe preturi u kazan.

— No, neka se kuvaju dva đavola unutra! — zasmeja se on i pođe kući.

PEGAVA SVINjA

Bio jednom neki bogati gospodar, pa imao jednu jako pegavu svinju. Pasla ona jednom prilikom u polju, naišao gospodar i pogledao, ima šta da vidi: nekakav siromah kleči pred njome i klanja joj se.

Gospodar zapita:

— Zašto se klanjaš mojoj svinji?

Siromah odvrati:

— Molim je da mi dođe naveče, pozvao sam goste.

— E, ako je tako, ponesi je sa sobom — reče gospodar.

Odveo siromah svinju, a gospodar stao da čeka kada će je vratiti. Najposle, ne mogade da izdrži dugo čekanje, te sam pođe po nju. Došao on siromahu, moli ga da mu vrati svinju. Siromah veli da je ona svinja sada kod suseda, jer su se i kod njega okupili gosti. Pošao siromah po svinju, ali se ubrzo vrati pa traži od gospodara konja, jer je sused navodno veoma bogat te nije lepo ići k njemu pešice. Dao gospodar konja, a seljak, pošto je prešao pola puta, dosetio se da zatraži od gospodara i bolje odelo. Najposle mu gospodar dade i odelo, te seljak konačno pođe svome susedu.

Elem, pošao seljak u gospodskom odelu po svinju, a gospodar, u bednom, olinjalom siromahovom odelu, stao da ga čeka. Međutim, siromah i ne pomišlja da se vrati.

Čekao gospodar, čekao, pa kad nastalo veče, umalo se nije smrznuo od hladnoće, te pođe svojoj kući. Ugledala gospodarica odrpanca, pa Pomislila da je kakav prosjak i zapovedila da ga

propisno izmlate, kako se više ne bi usuđivao da se takav pojavljuje u gospodskoj kući.

Dok su ga tukli, seljaci prepoznali gospodara, ali nije vajde — valjalo im je da prečiste s njime stare račune.

Gospodarica prepoznala muža tek kad je stao da doziva u pomoć, ali tada beše kasno — i tako je sama zapovedila da ga istuku.

Tek sad gospodar shvati da ga je siromah prevario. A ovaj ni briga ga, drži kod sebe gospodarevu svinju, konja i još se kočoperi u gospodskom odelu.

GOSPODAR I PROSJAK

Došao jednom neki prosjak gospodaru, pa ga zamolio za komad hleba. Gospodar zapovedi kuvaru da prosjaku nalije činiju supe. Posrkao prosjak celu činiju, a gospodar ga upita:

— Hoćeš li još, a?

Prosjak odgovori:

— Hvala ti, gospodaru, najeo sam se.

Onda gospodar zapovedi kuvaru da pred prosjaka iznese poveći komad pečenja. Pojede prosjak i meso, a gospodar ga upita:

— Hoćeš li još nešto da pojedeš?

Prosjak odgovori:

— Radi, gospodaru, sa mnom što ti volja, ali ja više ne mogu!

Zapovedi gospodar da se prosjaku iznese pun tanjir slatka, a ovaj i to pojede.

Onda se gospodar naljuti, opali prosjaku šamar i reče:

— Zašto me lažeš? Kažeš da si se najeo, a kako ti se koje jelo donese, ti sve poždereš!

U gospodarevom dvorištu bio jedan sanduk. Prosjak natrpa u sanduk kamenja, pa upita gospodara:

— Šta misliš, gospodaru, da li je sanduk pun?

Gospodar odgovori da je pun. Onda prosjak stavi u nj peska, pa opet upita gospodara:

— A da li je sada pun?

Gospodar odgovori:

— Valjda vidiš i sam da je pun.

Onda prosjak izli u sanduk celu vedricu vode, pa raspali gospodara preko uha i reče:

— Evo ti kusur! Vidiš da nisi mogao da oceniš kada je sanduk pun; kako si onda mogao mene da pitaš da li znam kada sam se dovoljno najeo

DOVITLjIVI ANDRITIS

Bilo je to u vreme kad su gospoda mogla da rade sa seljacima što hoće. Živeo tako u jednom selu neki promućuran i okretan seljak po imenu Andritis. Elem, odlučio njegov gospodar jednog dana da Andritisa silom oženi svojom sobaricom.

Međutim, Andritis ni da čuje:

— Jok more, ako već gospodar neće s njom da se oženi, zašto bih ja to učinio?

Ipak, gospodareva volja je svetinja : zapovedio on da se iduće nedelje priredi svadba.

„Dobro!“ pomisli Andritis. „Ako se tebi već toliko žuri, moram i ja o svojoj duši da se pobrinem. Čuo sam da se u Kurzemeu5 podiže novo selo, traže svakojake ljude. Dakle, pobeći ću u subotu, a vi onda radite šta hoćete sa svojom sobaricom!"

Međutim, sutradan neko saopšti gospodaru kako se Andritis sprema da pobegne u subotu. Gospodar smesta uzjaše konja, pa pred Andritisa:

— Šta čujem, nameravaš da bežiš? Vidim, i štap spremaš za put!

— Zaboga, gospodaru! Pa to je običan kolac!

— Ako je kolac, zašto su mu oba kraja istesana?

— E, to je zbog toga da olakšam sebi. Ako kocu istruli donji kraj, ja ga jednostavno iščupam i okrenem drugim krajem u zemlju.

— Nešto se ti dugo spremaš da živiš ovde kad nameravaš da sačekaš da kolac istruli!

— E, to već niko od nas, smrtnika, ne može znati, gospodaru!

Pomislio gospodar kako su sve to izmislili ljudi u selu, jer Andritis odaje utisak čoveka koji nema nameru da beži, ali ipak odluči da se svadba obavi u subotu.

Elem, došla i subota. Andritis uhvatio maglu za Kurzeme, kad usput srete pastora:

— Kuda si se uputio?

— U crkvu! — snašao se Andritis.

— Šta, a zašto ne ideš na gospodarevo imanje? Pa meni je tvoj gospodar govorio da svadba neće biti u crkvi nego na imanju, i to u subotu!

— Otkud je danas pa subota? Danas je nedelja, zato i idem u crkvu!

— Ne, Andritise, pogrešio si: danas je subota, subota, jesi li čuo!

— Ali šta je vama, presvetli oče? Ta ja svaki dan držim na pameti: u ponedeljak sam kozu klao, u utorak je odrao, u sredu kuvao, u četvrtak jeo, u petak amam zagrevao, u subotu se kupao i pario, a danas je nedelja, pa sam krenuo u crkvu. Zbogom ostajte!

Elem, otišao Andritis u Kurzeme, nastanio se tamo i živeo bezbrižno. A gospodar, kad je za to doznao, stao da jadikuje:

— Eh, prokleti Andritise, kome ću ja sada svoju sobaricu utrapiti!

POGOVOR

Letonski narod delio je tokom više stoleća sudbinu gotovo svih manjih naroda na severu Evrope; nalazeći se pod brojnim uticajem sa strane, podjarmljen duhovno i fizički od velikih sila srednjega veka, on nije bio kadar da formira tradiciju svoje autohtonosti i društvenu zajednicu koja bi pomagala stvaranju vlastite nacionalne kulture, umetnosti i literature. Nemački uticaj, širen u krugovima oko livonijskih kneževa i riškog nadbiskupa, pratio je istoriju letonskog naroda sve do pojave luteranstva; onda je neko vreme u XVII veku zemlja bila u rukama Švedske, da bi uskoro prešla u posed ruskog plemstva, od kojeg je oslobođena tek pobedom oktobarske revolucije. Građanska istorija Letonije odvija se u uskim vremenskim okvirima između 1918. i 1940. godine, kada Letonija postaje jedna od republika SSSR-a; ovo kratko razdoblje i potonji razvitak socijalističkog društvenog sistema obezbedili su konačno pridruživanje letonskog naroda jednom istorijskom naporu da se izgradi samosvojna kultura duha i postave temelji za procvat originalne umetnosti i literature.

U ovakvim uslovima jedinu potvrdu o stvaralačkoj snazi i vitalnosti narodnog duha pružale su narodne bajke i pesme, zvane „daine“, koje su u svetu i danas, možda sa izuzetkom nekolikih imena pesnika i romansijera, najpoznatiji deo letonske literature. Zapisane U više desetina hiljada varijanata (samo bajki ima oko 30.000), one su stvarne u samom krilu naroda, imune od kobnih inostranih uticaja. Po svojoj sadržini, one su delom ispoljavale prisnost sa mitološkim koncepcijama starih paganskih vremena, delom donosile tradicionalni materijal junačkog pesništva, dok ih je najveći vero-stihu. U ovim pesmama, koje su postale nepresušni izvor inspiracije

mnogih savremenih letonskih pisaca, prikazani su gotovo svi aspekti narodnog života, njihove tegobe pod tuđinom, njihov stav prema prirodi, kao i njihovi tradicionalni običaji vezani za rođenje, venčanje i smrt. Prateći lagani razvoj pisane originalne literature, usmena literatura letonskog naroda štedro je nudila svoje bogate fabule, narodni duh, liričnost prikazivanja i kompoziciona obeležja, što čini i danas, doživljavajući naporedo svoje večito obnavljanje, svežinu neuništive riznice narodne mudrosti i lepote narodnih stremljenja ka istini i dobru.

Karakteristično je da su počeci samostalne literarne tradicije u Letoniji gotovo podudarni sa snažnim uticajem usmene literature. Već u opusu trojice nacionalnih pesnika početkom XIX veka — Krišjanisa Valdemarsa (1825—91), Atisa Kroivallisa (1837—75) i Jurisa Alunansa (1832—64) — ogleda se podražavanje narodnoj poeziji, koja je u to vreme već bila pristupačna pesnicima letonskot romantizma preko zbirke narodnih umotvorina pripremljenih u redakciji Krišjanisa Baronsa (1835—1923). Ovaj uticaj nije znatan samo u epohi romantičarskog poleta, kao, na primer, u delu pesnika Auseklisa (1850—79) i Andrejsa Pumpursa (1841—1902), već i u poznijim trenucima prevlasti realističkog manira, usvojenog pod uticajem evropske i naročito ruske klasike, u delu mnogih realista, na čelu sa velikim dramatičarom i pripovedačem Rudolfom Blaumanisom (1861—1908) i poznatim učenikom ruske simbolističke škole i socijalnim radnikom Rajnisom (1865—1929). U novije vreme, ovaj tesni kontakt umetničke literature i folklora zapaža se u stvaralaštvu . Sudrabkalna i drugih pesnika i prozaista. Najznačajniji spomenici letonske literature, istorijsko-mitološki ep pesnika Pumpursa ,,Lačplesis“ („Ubilac medveda“) i Rajnisove drame „Oganj i noć“ i „Zlatni konj“, napisani su u duhu prekrasne simbolike narodnih bajki i legenda, crpeći motive, situacije i način izgradnje likova iz nepresušne riznice folklora.

U izboru koji se ovom prilikom nudi pažnji domaćeg čitaoca predstavljene su tri vrste bajki poznate u letonskom pripovedačkom folkloru: volšebne bajke, bajke o životinjama i bajke iz svakodnevnog života. Bez obzira na specifičnost svake vrste posebno, sjedinjuje ih zajednička težnja da u jednom alegoričnom obliku predstave pogled na svet i shvatanja naroda u borbi protiv vekovnog tuđinskog jarma i

socijalnog izrabljivanja. Bajke su ogledalo narodne mudrosti, trudoljubivosti, dobrote, snage i odlučnosti, pomoću kojih se letonski narod suprotstavljao svome socijalnom i nacionalnom neprijatelju. Misao da jedan mali čovek, koncepcijom bajke prerušen u skromne odore najmlađeg sina, siromaha, deluje iz naroda, može savladati moćnog protivnika snagom svoga razuma, mašte i nepatvorene težnje za pravičnošću i lopovom provlači se kroz sve letonske bajke, odlikujući ih među mnogim drugim, kod kojih se proces potpunog usvajanja lutajućih motiva nije odvijao putevima starog podčinjavanja karakteristikama narodnog života. U letonskom folkloru zapaženi su mnogi istočnjački motivi, primetna je i plodna nit tradicionalnog uticaja germanskog i ruskog folklora, naročito u volšebnim bajkama o narodnim junacima (na primer, bajka o Kurbadovim pustolovinama), ali one ipak, sa izuzetkom koncepcije sižea i nekih likova, poseduju isključivo narodni karakter, stvaralački su prilagođene nacionalnim osobenostima i izrazito životvornom patosu izlaganja.

Kompoziciono obeležje letonskih volšebnih bajki ogleda se u veštom preplitanju nekolikih linija sižea, koje kao da su nastale srastanjem više lutajućih motiva u jednu celinu (ova osobina može se posmatrati i u nekim bajkama o životinjama, koje do izvesnog trenutka podsećaju na neku poznatu istočnjačku ili evropsku basnu, a zatim naglo dobijaju narativni polet, te deluju kao zanimljiva kombinacija spretnog fabuliranja i uzvišene pouke: u najvećem broju slučajeva, pak, bajke o životinjama ostaju u okvirima jedne razvojne linije, svedočeći i na ovaj način o svom starijem folklornom poreklu). Tako, junak bajke biva prinuđen da se u svom stremljenju ka pobedi nad zlom sukobljava sa više raznovrsnijih prepreka, da obavlja najneočekivanije podvige i stiče u svom životnom putu sve nove prijatelje i protivnike, kako bi udovoljio razmahnutoj težnji narodnog pevača da trenutak pobede dobra obeleži kao plod mnogih napora volje, žudnje za pravdom i junaštvom malog čoveka letonskog folklora. Izvesne bajke usled ovoga prerastaju u čitave pripovesti, sa veoma razrađenim odnosima glavne ličnosti i ostalih protagonista, kao i sa primetnim naglašavanjem značaja pojedinih epizoda u sklopu opšte karakteristike junakovih podviga. Pri tom, očiglednost jedne optimističke poruke dolazi do izražaja u srećnom završetku

gotovo svih bajki: samo pokatkad, kao u bajci „Jastreb i seljakov sin“, bogata nit mašte odvodi vilajetnim stazama tajanstva i neočekivanosti, pa se razrešenje mora potražiti u neminovnom naručju istinitosti prikazivanja, u tragičnoj s.džici smrti glavnih ličnosti. U nekim drugim bajkama, na primer u „Kurbadovim pustolovinama", nepovoljan ishod dolazi kao posledica neiscrpne čežnje za stalnom borbom, koja podstiče utisak o večitosti ljudskih napora u dvoboju sa silama zla i o tragičnoj ceni potpune pobede, dobijajući prizvuk antičke filozofske poruke. U kojoj meri je narodni pevač inače sklon da po svaku cenu izbegne nepoželjni završetak svedoči bajka o ptici Bulbulis, u kojoj sticaj okolnosti proizašlih iz razvoja radnje u stvari ne dopušta mogućnost da junak preživi podli postupak svoje starije braće, pa se njegov potonji život u „sreći i blagostanju“ odvija već u tajanstvenim odajama zamka morske carice, daleko od ljudi i njihovih ništavnih strasti i htenja.

Iako je junak letonskih bajki poreklom obična ličnost — najmlađi sin kralja ili uopšte najmlađi sin, siroče, pastorče, delija neznana roda, seljački sin — on u razuđenom tkivu bajke dobija crte fantastičnog bića, kadrog da se ponese u koštac s najmoćnijim predstavnicima nečistih sila. Obično se njegova pojava i uloga daju kao kontrast opštem ubeđenju u njegovu beznačajnost; ako je u pitanju najmlađi sin, njegova braća su na izgled i mudrija i snažnija, dok je on na početku bajke naslikan kao budala: u drugim slučajevima, njegovo jednostavno, skromno' poreklo i uloga u životu nadoknađuju se tokom radnje bogatim unutrašnjim osobinama — u najfantastičnijim situacijama on postaje junak neobične snage i sposobnosti, kadar da savlada svako natprirodno biće, da izvrši najnečuveniji podvig bilo sam, bilo — i ovo je važna osobenost letonskog folklora — uz pomoć iznenadnih prijatelja, najčešće zveri, kojima je isprva poštedeo život, ili tradicionalnih čarobnih predmeta, večno prisutnih rekvizita bajki. Ali i pored na izgled fantastičnog kolorita u kojem se odvija radnja najvećeg dela volšebnih bajki, one redovno govore o određenim životnim situacijama, o stvarnim društvenim uslovima, pa ako je junak predstavnik narodnih slojeva, njegovi protivnici su, mada prerušeni najčešće u likove nečastiv1og, zmaja ili kakvog uvaženog gospodina, klasno definisani kao' predstavnici feudalne gospoštine i samovlašća. Tako, momak

začaran lenošću („Gospodar iz Dvorca opeke“), kobilin sin Kurbad, najmlađi među sedmoricom braće, nespretni Dugonja, seljakov sin nagrađen od jastreba — svi oni imaju ’zajedničkog neprijatelja, moćnog feudalnog gospodara, kralja ili prijatelja kraljeva, posednika ili gospodina koji živi u prisnom dodiru sa vešticama i vukodlacima ili prima na sebe njihovo obličje. Njega nije lako savladati, posle jedne prepreke dolaze nove, teže i opasnije, ali junak se redovno snalazi na najfantastičnije načine i pobeđuje svoga protivnika snagom dobijenom kakvim natprirodnim sredstvima, promućurnošću, lukavstvom, duhovitim nadmetanjem u veštinama i laži („Nerešiva zagonetka“, „Nečastivi i sedmoro braće"), snagom svoga uma. Istraživači folklora utvrdili su da u ovom mitskom dvoboju predstavnika narodnog ideala i sila zla važan elemenat narodne fantazije predstavlja arsenal sredstava kojima se junak služi u borbi s neprijateljem. Tako, čarobni predmeti pomoću kojih se može savladati neprijatelj daju se u ruke isključivo junaku i njegovim prijateljima, kao što je i sama mogućnost podviga izuzetno njima podarena, čime se iskazuje velika misao da samo predstavnik naroda i narodnog ideala može posedovati pravo na korišćenje svih blaga koje radom valja steći ili preuzeti iz bogate riznice prirode.

U mnogim bajkama česti saveznik junaka javlja se u vidu raznih zveri: mačke („Gospodar iz Dvorca opeke“), psa, vuka, zeca, srne („Kako su zveri pomogle ribarovim sinovima“), zeca, vuka, osa, obada, sokola, raka („Zveri kao zetovi"), vuka, medveda, risa, lisice, jelena, srne, zeca („Veštičina jasika“); kao pomagači junakovi pominju se još Jastreb, lav, štuka, orao, miševi, pacovi, konji i dr. Ovako široki registar čovekovih saveznika u borbi sa snatama zla verovatno proističe iz starih verovanja o bliskom srodstvu ljudi i životinja, pa u nekim bajkama životinje istupaju i kao roditelji junaka (riba i kobila u „Kurbadovim pustolovinama“), kao muževi sestara koje junak oslobađa nečastivog ili zmaja („Zveri kao zetovi“). Razna mitološka bića takođe se javljaju kao čovekovi prijatelji, te se dobija utisak da je narodni pevač izvršio detaljni izbor pristalica dobra i pravde pre negotpto je pokrenuo večitu, beskompromisnu borbu sa prirodnom stihijom i društvenom samovoljom.

Istrajnost i naklonost sudbine — stalna karakteristika bajki da sticaj okolnosti, bar u svetu mašte, spada uvek u korist ugroženog

junaka — najprisutniji su atributi junakovi, koji ga odvode iz jedne teške situacije u drugu, angažujući mu u pomoć gotovo svu živu i mrtvu prirodu, dobre duhove i mitološka bića. On biva usmrćen i oživljen, utamničen i oslobođen, podložan sumnjama, obeshrabrenju i oran za borbu; on gubi dragoceni predmet koji donosi pobedu ili posudu sa travama koje daju snagu i ponovo ih nalazi, izvršuje mnoštvo podviga i postiže konačnu pobedu da bi ponovo prošao kroz iskušenje poraza od bližnjih ili braće, i opet' trijumfuje; jednom rečju, tema njegovog života je večita borba, i jedina nagrada — san o sreći i blagostanju u porodičnom krugu. Doduše, narodni pevač podaruje junaku i drugu nagradu, kraljevu milost, kraljevu kćer za ženu ili čak i samo kraljevstvo, ali ovaj sanjani završetak pravične borbe predstavlja samo jednu simboliku, koja biva opovrgnuta već samom potrebom za stvaranjem novih bajki, u kojima bi nove prepreke junaku i njegovim prijateljima podvukle večitost borbe za dobro i pravdu, a ne i njihovo puno ostvarenje.

Lik neprijatelja je u bajkama takođe brižljivo razrađen i motivisan. U stvari, to je moćni feudalni gospodar — posednik, seoski starešina, plemić, pa i sam kralj. Narodni pevač ga najčešće predstavlja u vidu nečastivog, bića neobične snage i spretnosti, ali osuđenog da u dvoboju sa junakom doživi sraman poraz. U nekim bajkama iz svakodnevnog života, gde je elemenat fantastike potisnut stvarnim odnosima u društvu, njegova sudbina je — pakao, gde je već stekao poslednje utočište ili ga pravedni gnev junakov tamo otpravlja. Tako je narod u svojim bajkama zamišljao konačnu sudbinu svojih ugnjetača —u tamnici najcrnjoj, u bedi i preziru koji su zaslužili. Bez obzira na sudbinu junaka na završetku bajke, sudbina njegovog neprijatelja je redovno sramna i porazna. Koliko je ova konstelacija sila dobra i zla jedinstvena sadržina bajki sve doši i čudesan ambijent u kojima se radnja odvija, a koji postepeno prima crte jedne konkretne društvene sredine, sa svim atributima tajanstva, mraka i neznanog silništva, koje valja rasterati svetlošću nade i pobede. Tako, dvorac rđavog kralja dobija obeležje stvarnog dvora feudalnog gospodara, njegovi doglavnici (među kojima su često primetni sami nečastivi i veštice) osobine stvarne dvorske kamarile, a sam kralj se javlja U ruku despota i tiranina, koji najposle voljom

udesa . biva upućen na samouniženje, priznanje poraza i nemoći u borbi s domišljatim i umnim junakom.

Bajke o životinjama imaju donekle drukčiji karakter, mada u osnovi obrađuju isti odnos dobra i zla u svetu stvarnosti i fantazije. Moralna problematika bajki ovde. je uzdignuta na stepen zgusnute alegorije, u kojoj s^ predstavnici pojedinih životinjskih vrsta pojavljuju kao simboli pojedinih vrlina i mana u čoveku, društvu, u odnosima među ljudima.. Njihova uloga je ovde drukčija od one koju su imale u volšebnim bajkama; tamo su njihove pozitivne osobine rado korišćene u službi čoveku-junaku, dok u samostalnim pripovestima o zgodama i nezgodama u životinjskom svetu njihovo mesto često biva određeno tradicionalnim karakteristikama, stečenim pod uticajem svetskog folklora i poznatih životinjskih spevova i zbirki basana. U nekim bajkama o životinjama pominju se i ljudi kao ličnosti pripovesti, ali je njihovo prisustvo samo simbolično — da se obeleži spremnost narodnog pevača da poveruje u blizinu sveta ljudi i životinja, u kojoj se čovek prikazuje kao biće uzvišeno, mudro i zaslužno da ponese zastavu najveličanstvenijeg stvora na zemlji. Za razliku od bajki o životinjama, bajke iz svakodnevnog života su znatno realističnije po sadržini, nastale u raznim periodima tuđinske vladavine nad letonskim narodom. One su mahom kraće, sadržina im je često anegdotska, šaljiva, a ponegde oštrica satire neodoljivo pogađa evoj objekat, nudeći jednu mračnu koloritnost. U stvari, ove bajke su najmanje pod uticajem lutajućih motiva, a više ponikle u samom krilu naroda; najposle, u njima je put simbolike narodne pobede znatno skraćen — junak-seljak, sluga, najamni radnik pobeđuje snagom i lukavstvom daleko jednostavnije i brže svog najčešće nemuštog i neukog gospodara. Ove sličice iz svakodnevnog života letonskog naroda odigrale su naročitu ulogu u formiranju nacionalne realističke literature, a njihovi .junaci, čijeg dobrog predstavnika nalazimo u liku Andritisa, koji je prevario svog gospodara i pastora, doživeli su brojne varijacije i obrade u pripovedačkom opusu vodećih letonskih pisaca. U ogromnoj riznici letonskog folklora ove bajke su ispoljile još jednu vitalnu osobinu. one i danas postoje u narodu, doživljuju nove obrade, iznova se stvaraju, menjajući fabulu u skladu s razvojem socijalističke literature sovjetske Letonije.

Bajke Letonije pridružuju se najsadržajnijoj riznici svetskog folklora, svim svojim obeležjima: zanimljivom fabulom u kojoj preovlađuje snažan elemenat fantastike, svojevrsnom kompozicijom sa posebnim rasporedom lutajućih motiva i principom ponavljanja događaja uvek u dramatičnom stepenu, plemenitom poukom koja angažuje punu pažnju mašte i stvarnosti, stvarajući originalne odnose ljudi, životinja, prirode i mitoloških stvorenja. Njihova umetnička vrednost je neosporna, pogotovu što letonski narod vekovima nije imao mogućnosti da pisanom reči iskaže svoje poglede na dobro, pravdu i lepotu, pa je pribegavao usavršavanju usmenog produkta svoga neocenjivog duha. Dajući snažnu predstavu o pojedinim aspektima života letonskog naroda kroz stoleća, podstičući misao o jednoj idealnoj situaciji i vremenu u kojem neće biti robova i gospodara, sukoba dobra i zla, lepote i nakaznosti, ove bajke nadovezuju zlatni fond svojih bogatih sadržina na onu blistavu nit istinske umetnosti naroda kraja je predstavljala najveličanstveniji oslonac čoveku u njegovoj stalnoj borbi za sopstvenu egzistenciju i ostvarenje svojih želja u svetu budućnosti.

M. N. Jovanović

1

Lajma — uletonskoj mitologiji boginja sreće, zaštitnica žena i siročadi. — Prim. prev.

2

Sijekviješa — mera za površinu, koja se upotrebljava U zemljoradnji. — Prim. prev.

3

Purvijeta — mera za površinu. — Prim. prev.

4

Pastala — vrsta obuće iz jednog komada, bez šavova, kožnim remenom vezana za nogu. — Prim. prev.